

Sammanträdande organ

Bygg- och miljönämnden

Tid

2020-03-04 klockan 14.00

Plats

Trädgårdsgatan 1, Plan 3, Rum 611

	Ärende	Beteckning
	Upprop	
	Val av justerare	
1	Information till bygg- och miljönämnden	INFO.2020.1
2	Redovisning av delegationsbeslut	INFO.2020.2
3	Rapportering av pågående planer med tidplaner och prioriteringsordning 2020	PLAN.2020.1
4	Detaljplan för Valsta gård, fastigheten Valsta 3:1 m.fl., Sköldinge, Katrineholms kommun	PLAN.2020.2
5	Detaljplan för ny skola på norr, del av fastigheten Gersnäs 3:8, Katrineholms kommun	PLAN.2016.14
6	Tillsynsärende gällande rivning/nybyggnation utförts utan bygglov samt uppförande av plank/staket i strandskyddat område	
7	Anmälan om ändring av befintlig verksamhet, Björkviks ägg AB, innehåller gällande beslut för verksamheten	MIL.2019.1198
8	Remiss översyn av åtgärdsprogram enligt nitratdirektiv	MIL.2020.183
9	Förbud vid vite att släppa ut spillvatten, XXXXX	
10	Behovsutredning, tillsynsplan, kontrollplan 2020	ALLM.2020.7
11	Meddelanden till Bygg- och miljönämnden 2020	INFO.2020.3

Vår handläggare

Malin Lundhe

Bygg- och miljönämnden

1. Information

- Redovisning av handläggningstid för bygglov
- Information kring nitratdirektivet/växtnäring

Vår handläggare

Malin Lundhe

Administratör

Bygg- och miljönämnden

Katrineholms kommun

2. Redovisning av delegationsbeslut

Förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att godkänna redovisningen och lägga den till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Redogörelse av beslut som fattats under perioden 2020-01-16 - 2020-02-18 med stöd av gällande delegation.

Beslutsunderlag

Beslutsmottagare

Akten

Katrineholms kommun	Besöksadress: Trädgårdsgatan 1	Org.nummer: 212000-0340
Samhällsbyggnadsförvaltningen	Telefon: 0150-57700	www.katrineholm.se
641 80 Katrineholm	E-post: samhallsbyggnadsforvaltningen@katrineholm.se	

Vår handläggare

Sara Eresund

Bygg- och miljönämnden

Katrineholms kommun

3. Rapportering av pågående planer med tidplaner och prioriteringsordning 2020

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att godkänna dokumentet för pågående planer, daterad 2020-03-04 .

Motivering

För pågående detaljplaner som inte följer tidigare beslutade tidplaner har förvaltningen föreslagit nya tidplaner. Ändringar markeras med ett utropstecken och en färgkod där röd betyder att tidplanen flyttas fram, grön att planen ligger före tidplanen och svart att planen flyttas från eller till väntekategorin. I dokumentet finns även en förklaring till varför inte tidigare tidplaner har kunnat följas.

Detaljplanerna är kategoriserade efter prioriteringsnivå, baserat på de riktlinjer som antogs den 19 augusti 2015.

Tidplaner för pågående arbete med översiktplanering, program och gestalningsprogram finns också med i dokumentet.

Sammanfattning av ärendet

Samhällsbyggnadsförvaltningen har bedömt att de föreslagna nya tidplanerna är rimliga för fortsatt arbete med planerna. Planprioritering och fördelning av kostnader följer antagna riktlinjer.

Beslutsunderlag

Pågående planer, daterad 2020-03-04

Beslutsmottagare

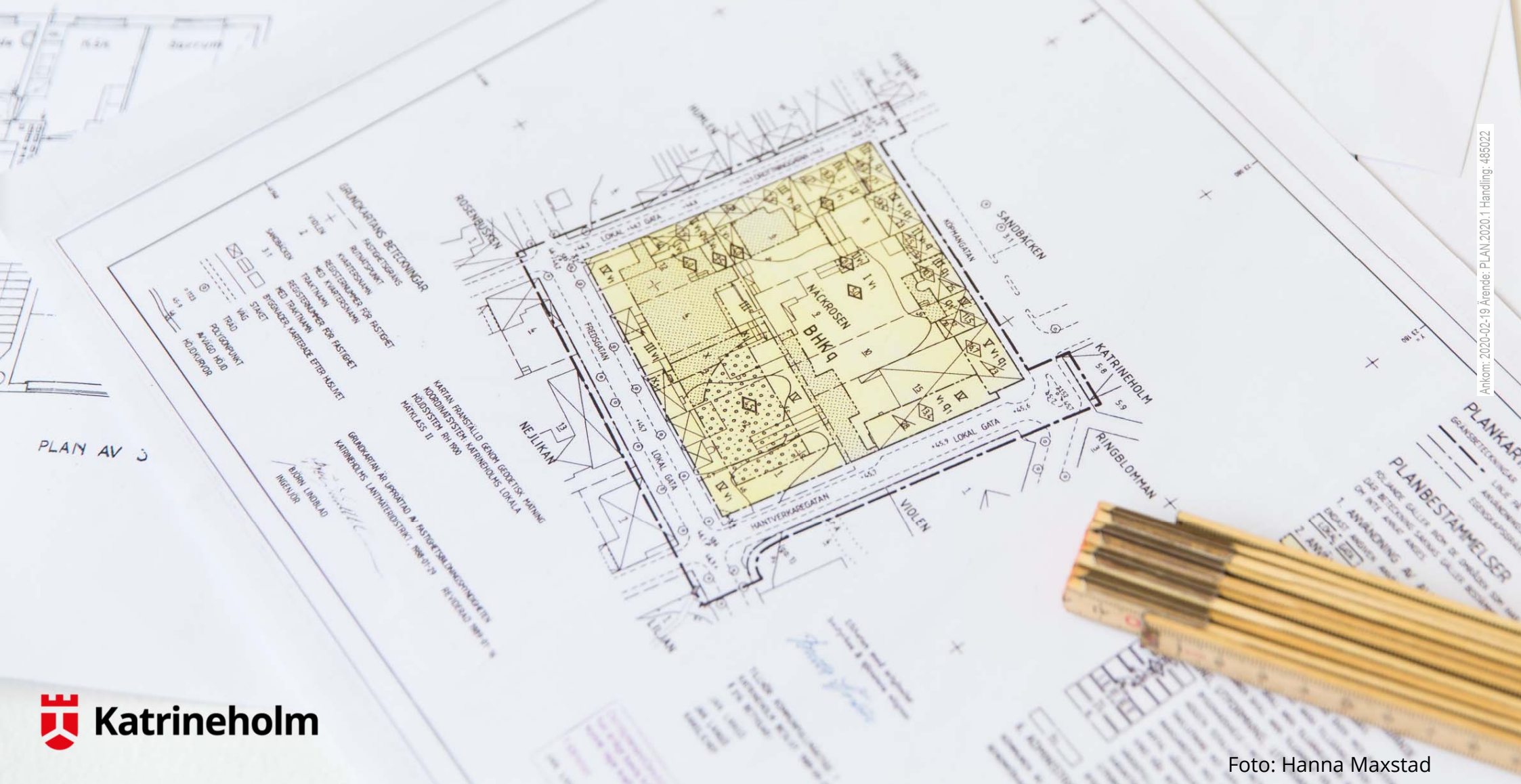
Akten

Katrineholms kommun	Besöksadress: Trädgårdsgatan 1	Org.nummer: 212000-0340
Samhällsbyggnadsförvaltningen	Telefon: 0150-57700	www.katrineholm.se
641 80 Katrineholm	E-post: samhallsbyggnadsforvaltningen@katrineholm.se	

Pågående planer

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Bygg- och miljönämnden 2020-03-04

Ankom: 2020-02-19 Ärende: PLAN.2020.1 Handling: 485022

Innehåll

I detta dokument har Samhällsbyggnadsförvaltningen samlat alla pågående planer och program.

- Lista på pågående detaljplaner, uppdelade enligt prio-grupp, inkl. eventuella avvikelser mot tidplan
- Lista på pågående översiktsplaner, program och gestaltungsprogram
- Kriterier för prioriteringsordning för detaljplaner
- Kriterier för fördelning av detaljplanekostnader
- Planhandläggare
- Kartor

Pågående detaljplaner

Detaljplaner med **prio 1**

- Processteg genomfört
- Processteg kvar samt tidplan (2018:1 = år:kvartal)
- Processteg som ej ingår i detaljplanen

Ärende nr	Kost-nad	Handläggare	Detaljplan för	Uppdrag	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Avvikelsesrapport/ information
PLAN 2015.10	K	JF Konsult	Luvsjön – etapp 4 Ny etapp tomter vid Luvsjön 50 nya tomter	23 sep 2015	2017 4	2018 2	2019 4	?	<i>Försening på grund av att geoteknisk underlag behöver ordnas som underlag inför antagande av planen</i> Antagen KF 18 nov. Överklagad
PLAN 2016.13	K	DL	Duvestrand Nya flerbostadshus/tomter 140 nya bostäder	2 nov 2016	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	<i>Förberedande arbete pågår hos mark- och exploatering.</i> <i>Tilldelning av mark pågår.</i>
PLAN 2017.3	E	SE Konsult	Abborren Nytt flerbostadshus 100 nya lägenheter	12 april 2017	2018 1	2018 2	2019 4	?	<i>Inväntat byggnationen av ny brandstation samt inväntat resultat av miljöundersökningar. Ytterligare utredningar gällande föroreningsituationen togs fram.</i> Antagen KF 21 oktober. Överklagad
PLAN 2017.5	E	MJ	Norra stadsdelen Ny stadsdel, 400 nya bostäder	14 juni 2017	2020 3	2020 4	2021 1	2021 2	<i>Dagvattenfrågan måste utredas vidare. Markundersökning har tagits fram. Inväntat detaljplan för skolan, nya skisser behöver tas fram.</i>
PLAN 2017.6	E	EL Konsult	Rådmannen 3 Fler tillåtna användningar inom fastigheten	14 juni 2017	2017 4	2020 3	2020 4	2021 1	<i>Miljötekniska markundersökningar och kostnadskalkyler för ev. sanering har tagits fram</i> <i>Ny fastighetsägare okt 19, inväntar underskift planavtal.</i>

Detaljplaner med **prio 1** fortsättning

Ärende nr	Kost-nad	Handläggare	Detaljplan för	Uppdrag	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Avvikelsesrapport/ information
PLAN 2016.14	K	EL	Gersnäs 3:8, skola på norr Ny grundskola	2 nov 2016	2019 4	2020 1	2020 2	2020 2	Inväntat underlag från KFAB Dagvattenfrågan måste utredas vidare. Ny placering därav omtag. Justerad med tanke på KS/KF:s (ej ännu bestämda) sammanträdestider i förhållande till BMN 2020.
PLAN 2018.2	K	MJ	Lövåsen – Uppsala, drivmedelsförsäljning, biluppställning mm	7 feb 2018	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	Omfattande utredningar kommer behövas.
PLAN 2018.3	E	DL	Kronfågel Utökad verksamhet	7 mars 2018	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	Inväntat att fastighetsägaren skulle anlita plankonsult. Utredningar ska tas fram, samråd med Trafikverket. Ny projektledare på Kronfågel, omtag
PLAN 2018.4	K	MJ	Strängstorp 30 nya tomter	16 maj 2018	2020 1	2020 2	2020 3	2020 4	Geoteknik har tagits fram och arkeologisk utredning. Dagvattenutredning pågår.
PLAN 2018.7	K	SE	Kerstinboda Utökad industri	22 aug 2018	2019 3	2020 3	2020 4	2021 1	Omfattande synpunkter under samråd behöver hanteras. Ytterligare utredningar gällande geo- och miljöteknik, dagvatten behöver tas fram under våren. MKB uppdateras.

Detaljplaner med **prio 1** fortsättning

Ärende nr	Kost-nad	Handläggare	Detaljplan för	Uppdrag	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Avvikelsesrapport/ information
PLAN 2018.9	K	MJ	Backa förskola Utbyggnad förskola	7 nov 2018	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	<i>Inväntar ritningar från KFAB Bullerutredning behöver tas fram</i>
PLAN 2018.10	K	MJ	Förskola vattentornet Nybyggnad förskola	7 nov 2018	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	<i>Inväntar ritningar från KFAB</i>
PLAN 2018.12	K	DL	Plogen 4:1 m.fl Nybyggnad förskola	7 nov 2018	2020 2	2020 3	2020 4	2020 4	<i>Inväntar ritningar från KFAB Ej prioriterad i förhållande till dem andra förskoleplanerna</i>
PLAN 2019.3	K	DL	Lövåsen Heden Nytt handelsområde	17 april 2019	2020 2	2020 3	2020 4	2021 1	<i>Krävs förprojektering av väg, komplettering av dagvattenutredning behöver tas fram</i>

Detaljplaner med prio 2

Ärende nr	Kost-nad	Handläggare	Detaljplan för	Uppdrag	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Avvikelsesrapport/ information
PLAN 2019.4	E	EL	Solparken Utvecklat näringsliv	26 juni 2019	2020 3	2020 4	2021 1	2021 2	Inväntar exploatören

Detaljplaner som är vilande

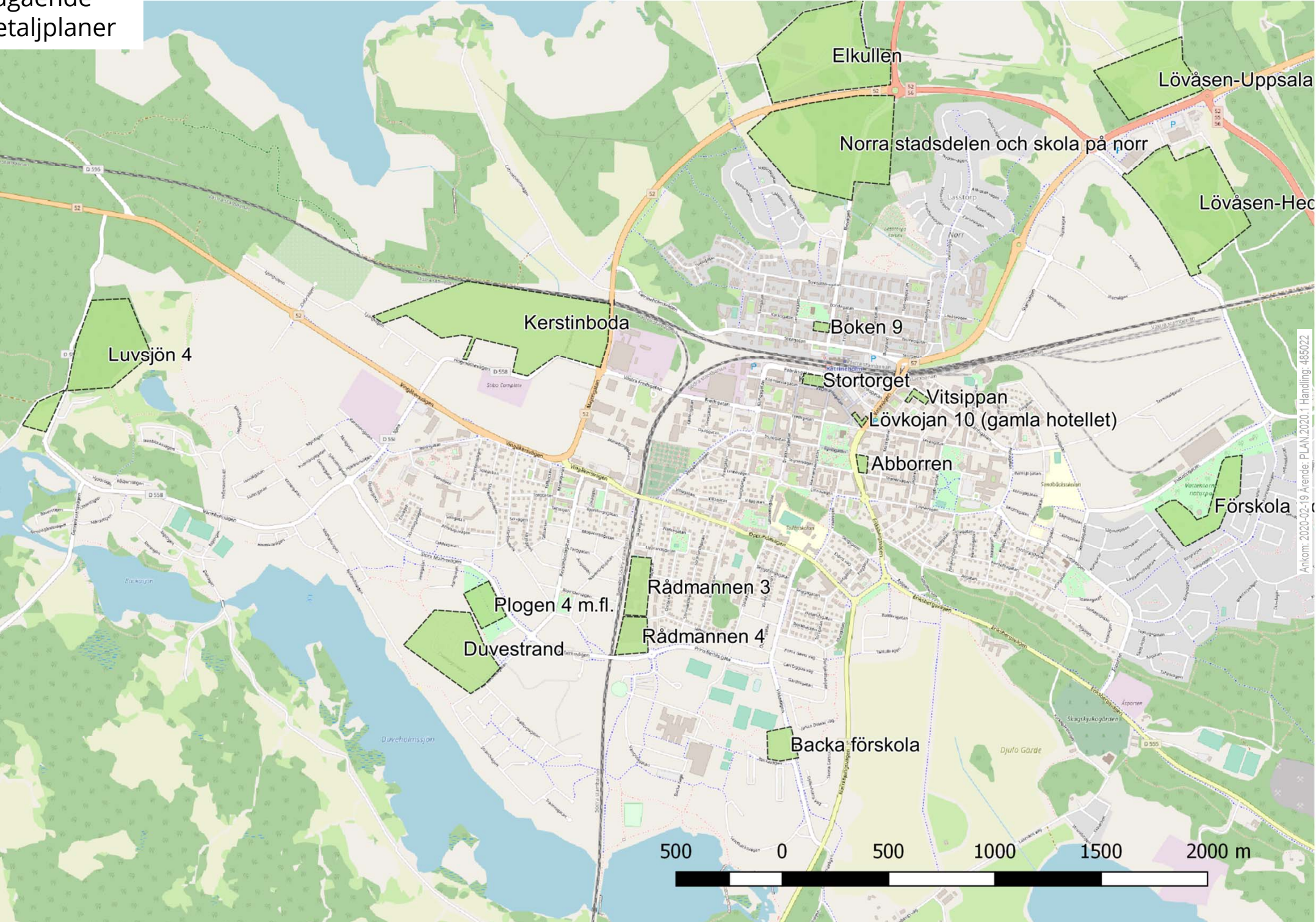
Ärende nr	Kost-nad	Handläggare	Detaljplan för	Uppdrag	Samråd	Granskning	Antagande	Laga kraft	Avvikelsesrapport/ information
PLAN 2017.2	E	SE Konsult	Lövkojan 10 Etapp 2 48 bostäder i bef + bygga ut med ytterligare bostäder	1 feb 2017					Plankonsult anlitad av exploatör, väntar på besked från exploatör.
PLAN 2013.8	K	DL	Stortorget Nytt torg och flerbostadshus nya verksamheter & 28 lgh	10 dec 2013					Inväntar planritningar från exploatör som underlag till bullerutredning.
PLAN 2017.7	E	JF Konsult	Rådmannen 4 Fler tillåtna användningar inom fastigheten	14 juni 2017					Exploatören har ännu inte anlitat en konsult för att ta fram en detaljplan. KIAB har inte skrivit på planavtal.
PLAN 2019.2	E	MJ	Boken 9 Möjliggöra för bostäder på fastigheten	6 mars 2019					Oklara besked från exploatör vad vi ska planlägga för.

Översiktsplaner, program, gestaltningsprogram

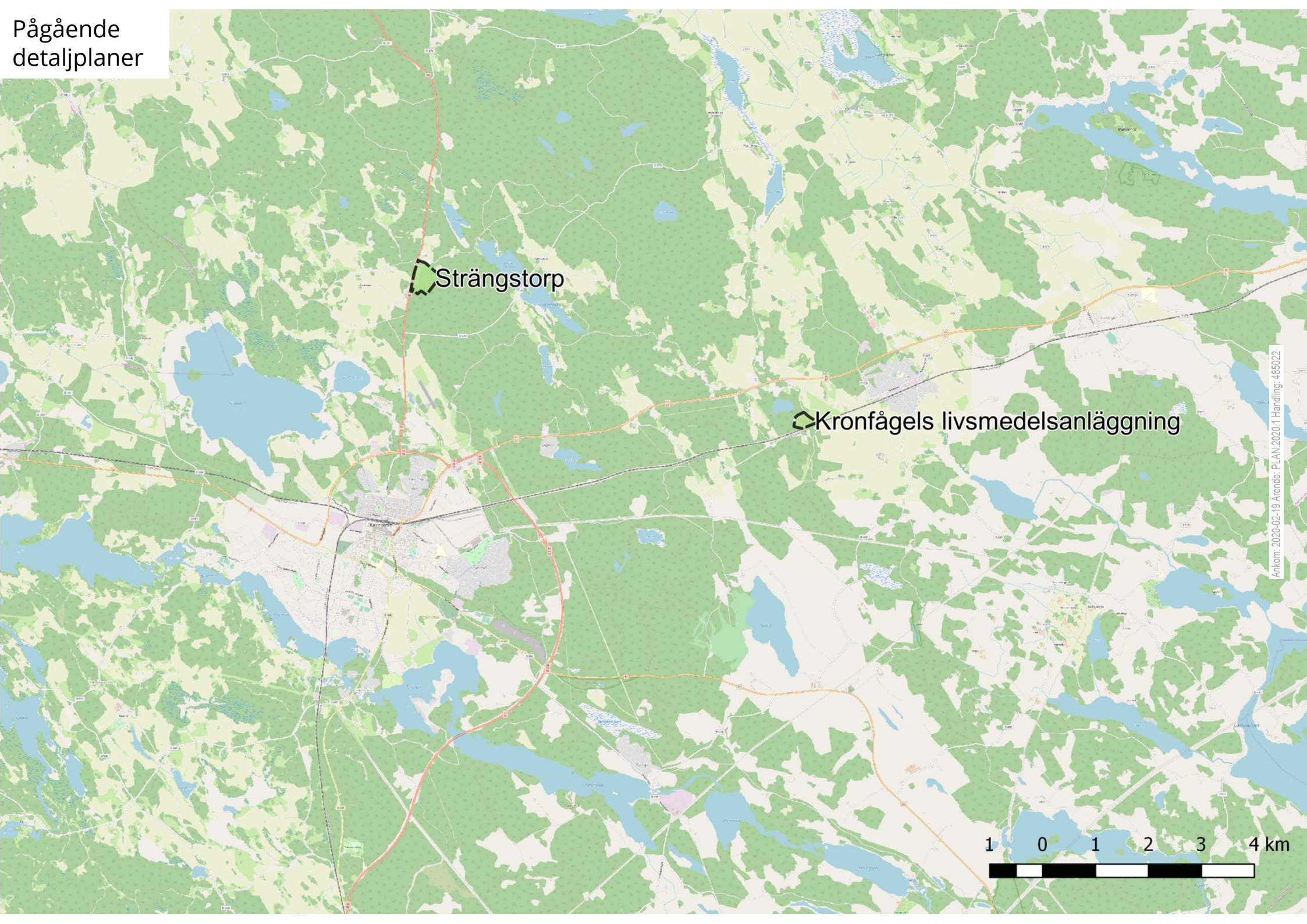
Ärende nr	Kostnad	Handläggare	Ärende	Status
PLAN 2016.4	K	EL	Gestaltningssystem för Duvestrand Framtagande av ett gestaltningssystem för ett avgränsat område i södra delen av Katrineholm. Inom området ska det planeras för cirka 150 bostäder, varav 20 villatomter, och ett nytt äldreboende i anslutning till det redan befintliga.	<i>Färdig</i>
PLAN 2016.5	E	TL	Gestaltningssystem för Norra stadsdelen Markanvisningsavtal finns för ett större område med totalt 600 bostäder på norr. Planläggning ska föregås av gestaltningssystem.	Färdig
PLAN 2015.3	K	SE	Grönplan för Katrineholms stad En grönplan ska tas fram för Katrineholm inkl. utvecklingsplaner	<i>Antagen i KF 2018-12-17</i>
PLAN 2018.6	K	SE	Masterplan för norra stadsdelarna En samlad bild över hur norr ska utvecklas framöver	<i>Återrapporterad och därmed avslutad i KS 2018-12-19</i>
PLAN 2017.4	K	SE	Gestaltningssystem för nya centrumkvarteren (mackarna)	<i>Uppdrag i BMN 2017-06-14 Ej påbörjad</i>
	K	Lars-Herman DL SE	Centrum väst – plan för utveckling – övergripande , inspiration, vad kan det tänkas bli i framtiden	<i>Uppdrag i kommunplan 2019-2022</i>

Pågående detaljplaner

Strängstorp

Kronfågels livsmedelsanläggning

Ankom: 2020-02-19 Ärende: PLAN.2020.1 Handling: 485022

Kriterier för prioritering av detaljplaner

Planuppdrag med aktivt planarbete är placerade i tre prioritetsgrupper.

Prio 1 Uppdrag som uppfyller något av nedanstående kriterier ges förtur då de är av strategisk vikt för Katrineholms kommun

- Befrämja sysselsättningen (minst 20 nya arbetstillfällen alt 2000 m2 tillkommen bruttoyta)
- Skapa attraktivt boende, minst 30 lägenheter
- Uppfylla kommunal service såsom skola, vård och omsorg
- Möjliggöra stora infrastrukturprojekt (riksvägar, huvudleder, järnvägsnät)
- Stor betydelse för kommunens attraktivitet

Prio 2 Uppdrag som hanteras skyndsamt men som ej uppfyller kraven för Prio 1

- Befrämja sysselsättningen (färre än 20 nya arbetstillfällen alt mindre än 2000 m2 tillkommen bruttoyta)
- Bostäder färre än 30 lägenheter
- Mindre infrastrukturprojekt
- Bevarande av kulturmiljöer
- Planer föranledda av andra kommunala beslut (framdragning VA mm.)

Prio 3 Aktivt planarbete bedrivs i förhållande till planer med Prio 1 och 2.

- Anpassning till rådande förhållanden (mindre ändringar)

V Vissa uppdrag inväntar beslut eller utredningar som inte planavdelningen råder över, dessa uppdrag har då placerats i en väntekategori. När beslut har fattats eller utredning inkommit prioriteras uppdraget till antingen 1, 2 eller 3 beroende på uppdragets dignitet.

Kriterier för fördelning av detaljplanekostnader

E Planer som bekostas av exploatören

För planer som där den enskilde exploatören har störst nytta av planen upprättas planavtal mellan Samhällsbyggnadsförvaltningen och exploatören. Exploatören ansvarar då för kostnader för grundkarta, fastighetsförteckning samt nödvändiga utredningar som t.ex. miljökonsekvensbeskrivning, geoteknik, radon, arkeologi, riskanalys eller buller. Upprättandet av planhandlingar sker antingen av samhällsbyggnadsförvaltningens personal eller av plankonsult. Samhällsbyggnadsförvaltningen fakturerar löpande de kostnader som orsakas av uppdraget.

K Planer där kommunen står för plankostnader initialt och tar ut kostnader i bygglovsskedet.

Vad gäller planer där kommunen är markägare alternativt initiativtagare samt för de planer som är initierade av andra kommunala beslut tas kostnaderna ut i bygglovsskedet enligt taxa fastställd av Katrineholms kommuns fullmäktige.

Handläggare

EB	Erik Bjelmrot
SE	Sara Eresund
EL	Ellen Liljencrantz
JF	Jonatan Faijersson
MJ	Maela Jaanivald
DL	David Labba

Vår handläggare
Ellen Liljencrantz
Planarkitekt

Bygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

4. Detaljplan för Valsta Gård, fastigheten Valsta 3:1 m.fl, Katrineholms kommun

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att Samhällsbyggnadsförvaltningen ges i uppdrag att upprätta en ny detaljplan för Valsta Gård, fastigheten Valsta 3:1 m.fl, Katrineholms kommun, i syfte att möjliggöra bostäder.

Motivering

Området är beläget i anslutning till utpekat utvecklingsstråk i Översiktsplan 2030 - del landsbygd. I anslutning till stråket ska ny bebyggelse lokalisera för att stärka befintliga strukturer. Förslaget bidrar även till den utveckling av landsbygden som översiktsplanen beskriver för landsbygden, med ett ökat antal bostäder. Området omfattas inte av detaljplan.

Området, som idag består av jordbruksmark, skog och naturområde, är beläget ca 2,5 kilometer norr om Sköldinge, där det finns service i form av förskola och skola. Inom samma avstånd finns tillgång till kollektivtrafik i anslutning till väg 55 som trafikerar sträckan Flen - Katrineholm.

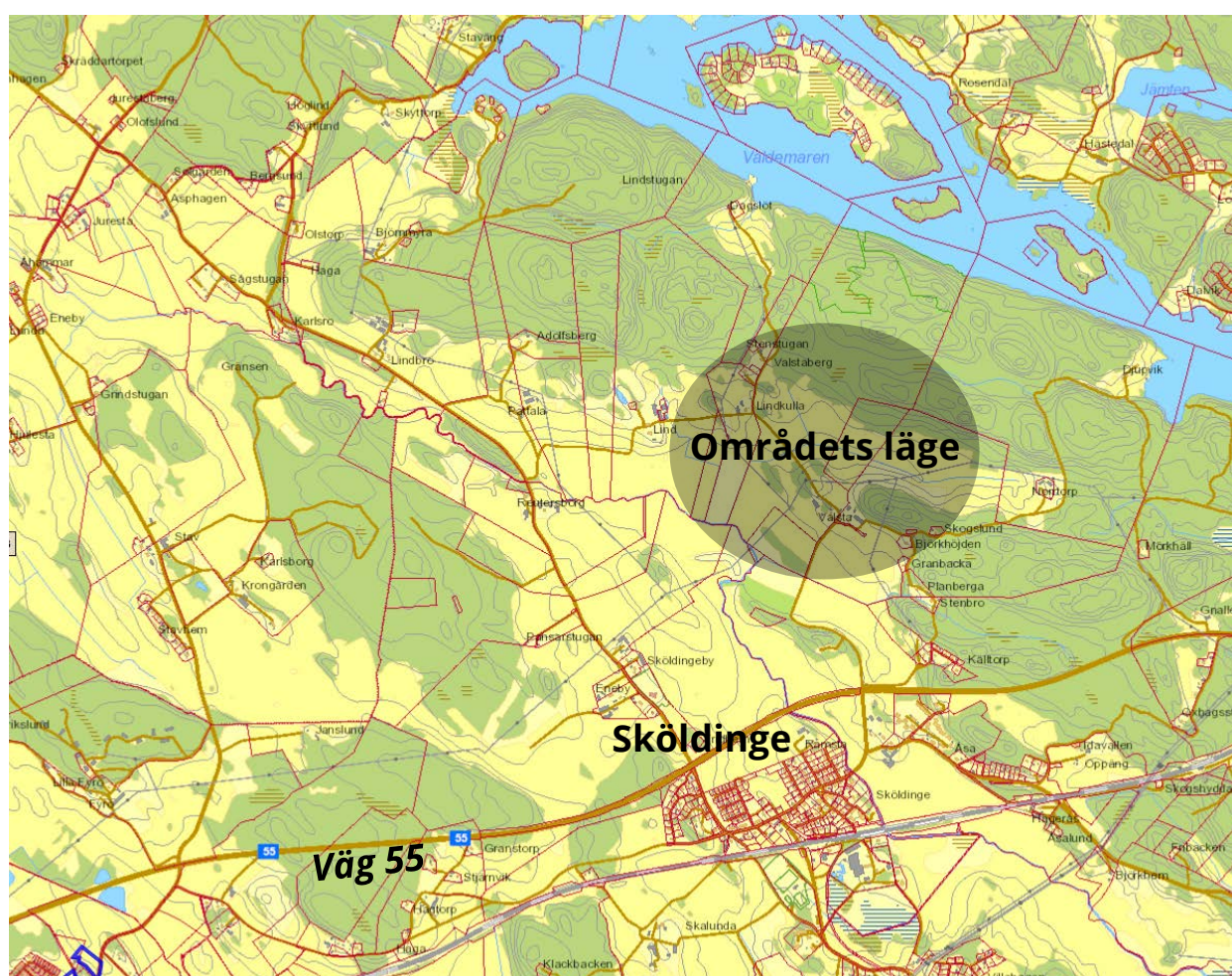
Detaljplanen uppfyller kriterierna för att placeras i prioritetsgrupp 2, eftersom detaljplanen möjliggör färre än 30 lägenheter. Finansieringen av planen sker genom att fastighetsägaren bekostar detaljplanen. Avtal mellan förvaltningen och exploatören har upprättats. Samhällsbyggnadsförvaltningen anser att detaljplanen bör tas fram med standardförfarande.

Beslutsmottagare

XXXXX
Akten

Plan PM

Syftet med detta plan-PM är att i tidigt skede utreda vad som kan komma att krävas i kommande detaljplanearbete. Förutsättningarna beskrivs i detta PM innan ett uppdrag om detaljplan tas upp i Bygg- och miljönämnden.

**För Valsta gård, fastigheten Valsta 3:1 m fl
Sköldinge, Katrineholms kommun**

Bakgrund

Vad initierar ett PM

Fastighetsägarna till Valsta gård har inkommit med förfrågan om att utveckla fastigheten med bostäder och hästgårdar. De har även planer på att omvandla gårdens lada till restaurang/värdshus samt utveckla området närmast Valdemaren och Kurön för det rörliga friluftslivet.

Syfte

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra för nya bostäder i området. Frågan kring restaurang samt utveckling av friluftsliv hanteras utanför detaljplan.

Utklipp ur skiss från fastighetsägaren. Arkitekt: Björk och Nordling Arkitektkontor AB

Gällande planer

Översiktsplan

Området ligger i anslutning till utpekat utvecklingsstråk i Översiktsplan 2030 – del landsbygd. I anslutning till stråket ska ny bebyggelse lokaliseras för att stärka befintliga strukturer. Förslaget bidrar även till den utveckling översiktsplanen beskriver för landsbygden, med ett ökat antal bostäder med varierande boendeformer.

Detaljplan

Området omfattas inte av detaljplan.

Förutsättningar

Beskrivning av området

Området består idag utav jordbruksmark, skog och naturområde. I anslutning till den planerade bebyggelsen finns ett utpekat naturreservat intill sjön Valdemaren.

Området ligger cirka 2,5 kilometer från Sköldinge, där det idag finns service i form av förskola och skola. Inom samma avstånd finns även tillgång till kollektivtrafik, i anslutning till väg 55, som trafikerar sträckan Flen-Katrineholm.

Frågor att behandla i kommande planarbete

Detaljplanens omfattning

Nedan följer en lista på de idag identifierade frågor som kan bli aktuella för detaljplanen att ta ställning till.

- Påverkan på naturreservat
- Vatten och avloppslösning (gemensamt)
- Bostäder i närheten till hästar
- I anspråktagande av jordbruksmark
- Användningen bostäder och djurhållning
- Eventuellt behöver lovplikt införas för ekonomibyggnader

Behov av utredningar

Nedan följer en lista på de utredningar som troligtvis kommer att bli aktuella att tas fram under detaljplanearbetets gång. Exploatören står för alla utredningskostnader.

- Arkeologi (ca 400 t kr)
- Geoteknik (ca 200 t kr)
- Enkel dagvattenutredning (ca 100 t kr)
- Naturinventering (ca 150 t kr)
- Vatten och avlopp (ca 100 t)

Handläggning, tidplan och planavgift

Förfarande och plankostnad

Detaljplanen föreslås hanteras med ett standardförfarande. I inledningen av arbetet med detaljplanen genomförs en miljöbedömning och kommer den fram till att planen kan ha en betydande miljöpåverkan så behöver även en miljökonsekvensbeskrivning arbetas fram (vilket blir en ytterligare kostnad).

Detaljplanen handläggs av kommunen. Ett planavtal med exploatören kommer att tecknas där plankostnaden redovisas och baseras på gällande taxa:

- Planavgift standardförfarande 270 921 kr
- Planavgift standardförfarande inklusive miljökonsekvensbeskrivning 382 641 kr

Tidplan

Detta PM kommuniceras med exploatören och efter det kan ett planavtal tecknas. När avtalet är klart tar kommunen upp detaljplanen för beslut om uppdrag i Bygg- och miljönämnden (BMN). Nästa BMN är den 4 mars 2020. När ett uppdrag finns följer sedan en handläggningstid på cirka 1,5 år.

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Katrineholm den 24 januari 2020

Sara Eresund
Planarkitekt

Erik Bjelmrot
Avdelningschef

Vår handläggare
Ellen Liljencrantz
Planarkitekt

Bygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

5. Detaljplan för ny grundskola på Norr, del av fastigheten Gersnäs 3:8, Katrineholms kommun

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att godkänna upprättad samrådsredogörelse, daterad 20 februari 2020.

Bygg- och miljönämnden beslutar vidare att godkänna upprättat planförslag och att detaljplanen skickas ut för granskning.

Motivering

Detaljplanen syftar till att möjliggöra nybyggnation av en skola åk F-6 på Norr i Katrineholm. Antalet elever ökar inom kommunen och behovet av undervisningslokaler växer. Planförslaget stämmer överens med intentionerna i Översiktsplan 2030 - del staden, antagen den 17 november 2014, där det aktuella planområdet är utpekade som utvecklingsområde för bostäder. Enligt ÖP:n ska även behovet av etablering av förskola och skola i området beaktas.

Sammanfattning av ärendet

Skolan, som placeras i planområdets västra del, omfattar 5375 kvadratmeter byggnadsarea och 9482 kvadratmeter bruttoarea. Planområdet omfattar totalt ca 5 hektar och nås via en ny lokalgata från Bievägen. Under samrådet inkom 8 yttranden, varav en utan erinran. Yttrandena har berört markföroreningar, strandskydd, dagvattenhantering, farligt gods, VA, trafiksäkerhet, gc-vägar och ledningsrätt. Detaljplanen har inför granskning fått en 25 meter bred zon i planområdets nordvästra delen med bestämmelse att mark ej får bebyggas, och vid lokalgatans anslutning mot Bievägen har planområdet utökats marginellt. Därmed bedömer Samhällsbyggnadsförvaltningen att inkomna synpunkter har beaktats, och att detaljplanen kan ställas ut för granskning.

Beredning

BMN fattade beslut om uppdrag den 2 november 2016. Samråd ägde rum den 19 december 2019 - 16 januari 2020. Handlingarna har funnits tillgängliga på Kulturhuset Ängeln och på Samhällsbyggnadsförvaltningen, Trädgårdsgatan 1. Handlingarna har även funnits tillgängliga på kommunens hemsida. Samrådet annonserades i Katrineholms-Kuriren den 19 december 2019. Efter samrådet har ändringar gjorts i planhandlingarna. Dessa finns att läsa i samrådsredogörelsen, daterad 20 februari 2020.

Beslutsunderlag

Dagvattenutredning rev.2020-02-14;Undesökning sediment nordvästra
Lasstorpsdiket;Illustrationsplan A4;Plankarta A4;Planbeskrivning;Samrådsredogörelse

Beslutsmottagare

KFAB

Akten

Samrådsredogörelse

Detaljplan för ny skola på norr, del av fastigheten Gersnäs 3:8, Katrineholms kommun

Upprättad på Samhällsbyggnadsförvaltningen i Katrineholm 2020-02-20

Samrådets upplägg

Planförslaget har varit utskickat på samråd till berörda fastighetsägare och myndigheter under tidsperioden 19 december 2019 - 16 januari 2020. Handlingarna fanns då även tillgängliga på kulturhuset Ängeln, på Samhällsbyggnadsförvaltningen, Trädgårdsgatan 1 och på kommunens hemsida.

Plansamrådet annonserades i Katrineholms Kuriren 19 december 2019.

Inkomna yttranden

Inkomna yttranden har sammanställts och kommenteras av Samhällsbyggnadsförvaltningen här nedan. Skrivelserna finns tillgängliga i sin helhet på Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Yttranden utan synpunkter

- Kommunstyrelsen** 2020-01-10

Yttranden med synpunkter

- Länsstyrelsen** 2020-01-16

Markföreningar

Länsstyrelsen anser inte att föreningssituationen i Lasstorpsdiket invid planområdet är tillräckligt redovisad utan att kompletteringar behöver göras. I samrådshandlingen har det dessutom tillkommit ny information om kommande saneringsåtgärder i diket som behöver bedömas.

Länsstyrelsen anser att föreningssituationen i diket och dess svämplan behöver klargöras så att det säkerställs att det inte sker någon spridning av föroreningar från Lasstorpsdiket till detaljplanområdet. De planerade ytorna för våtmark/översvämningssytor för att rena dagvatten kan komma att fungera som rekreationsområde där skolbarn kommer att vistas och leka.

Länsstyrelsen konstaterar att den sanering och provtagning som genomfördes av Trafikverket 2012-2013 endast omfattade en mindre del av Lasstorpsdiket väster om

Bievägen. För att säkerställa föroreningsituationen behöver undersökning utföras och prover tas i både mark, sediment och vatten. Utredningar som riskbedömning, åtgärdsutredning och riskvärdering behöver tas fram.

I planbeskrivningen anges att kommunen planerar för att sanera diket. Länsstyrelsen anser att detta behöver åtgärdas innan planen antas. Efter att Lasstorpsdiket har sanerats kan ett fortlöpande kontrollprogram behöva tas fram för att kontrollera att inte diket återkontamineras av förorenat vatten från det uppströms belägna industriområdet. Länsstyrelsen anser att föroreningsituationen behöver vara utredd enligt ovan och där det finns åtgärdsbehov behöver detta även vara åtgärdat innan planen antas.

Farligt gods

Länsstyrelsen konstaterar att i kommunens riskutredning görs bedömningen att risknivån är acceptabel, och att inga riskreducerande åtgärder behöver vidtas, med avseende på transport av farligt gods på väg 52/56.

Länsstyrelsen anser att avståndet mellan en utsläppskälla och den riskgrupp som barn i det här fallet utgörs av, har en avgörande betydelse. Därför anser Länsstyrelsen att det kan behöva säkerställas i planen att skolbyggnaden inte uppförs närmare än de 90 meter som beskrivs och illustreras i planbeskrivningen. Länsstyrelsen delar i denna del Trafikverkets bedömning. Det behöver också säkerställas i planen att utrymning från skolbyggnaden kan ske i riktning från väg 52/56.

Länsstyrelsen ser ur risksynpunkt positivt på att området mellan skolbyggnaden och väg 52/56 inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse, vilket till stor del stödjer det illustrerade förslaget med att endast ha parkering i det området. Länsstyrelsen rekommenderar att låta denna del av planområdet omges av en skyddande barriär av träd som en barriär mot farligt godsleden.

Strandskydd

Länsstyrelsen noterar att kommunen bedömer att strandskydd inte råder invid Lasstorpsdiket, men att en naturinventering ska göras av naturvärden i eller i närheten av diket. Länsstyrelsen ser positivt på att en inventering, i syfte att belysa dikesområdets betydelse för växt och djurliv genomförs under kommande växtsäsong. Om inventeringen skulle ge vid handen att dikesområdet ändå är av betydelse för strandskyddets syften och att området därigenom bedöms omfattas av strandskydd, så behöver detta upphävas i planen för delar av planområdet. Grundkriterierna för ett eventuellt upphävande av strandskydd är att 7 kap. 13§ miljöbalken (MB) uppfylls och att det finns särskilda skäl enligt 18c-g§§MB. Fri passage, där strandskyddet inte får upphävas ska också anges.

Kulturmiljö - Fornlämningar

Länsstyrelsen konstaterar att en arkeologisk utredning som omfattar det aktuella planområdet har klargjort att ingen lagskyddad forn lämning finns inom planområdet. Inga ytterligare arkeologiska insatser behövs i samband med exploatering. Texten i planbeskrivningen sidan 10 skulle kunna förtydligas, förslagsvis: "Det finns inga skyddade kulturmiljövärden inom planområdet."

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

För att säkerställa att marken nordväst om skolan förblir obebyggd, läggs en bestämmelse i plankartan om att marken inte får bebyggas i en 25 meter bred zon mellan den nordvästra plangränsen och skolbyggnaden.

Våren 2020 kommer en dikesrensning av Lasstorpsdiket väster om Bievägen att utföras. Det är en åtgärd som ska öka vattenflödet i diket. Kommunen bedömer att det vore orimligt med upprepade saneringar av Lasstorpsdiket, eftersom det är ett dagvattendike vars syfte är att kontinuerligt ta emot förorenat dagvatten från Norra Katrineholm. Om en sanering utfördes, skulle diket efter saneringen fyllas på med nya föroreningar. För att man ska kunna bedriva skolverksamhet i närheten av diket krävs helt andra säkerhetsåtgärder:

en höjdrygg mot diket som förhindrar att diket svämmar över in på skolgården, en ledning med backventil som släpper ut dagvatten från planområdet till diket men inte från diket till planområdet, samt stängsel längs med hela den sydvästra plangränsen för att göra diket otillgängligt för eleverna. En dagvattenmodellering för ett större område på Norr (Dagvattenmodellering Katrineholm, DHI 2018-01-18) visar att vid stora nederbörds mängder är det främst området öster om Bievägen intill diket som blir översvämmat; dvs 300 meter uppströms planområdet. Kommunen kommer att vidta klimatanpassningsåtgärder i form av planerade översvämningssytor inom ovan nämnda område.

I november 2018 genomfördes en översiktlig markundersökning av sediment i Lasstorpsdiket. Provtagning gjordes i tre punkter längs en 900 meter lång sträcka av diket. Sex prover togs, både i ytligt organiskt rikt material och djupare lera. De föroreningar som hittades bestod av organiska ämnen och metaller och var knutna till det övre lagret av sediment. De högsta halterna hittades nedströms, men föroreningarna härstammar troligen från verksamheter uppströms.

I den provpunkt som är belägen i anslutning till planområdet för skolan påträffades inga föroreningar.

Kommunen kommer att beställa en riskbedömning, åtgärdsutredning och riskvärdering av föroreningar i Lasstorpsdiket under våren och bifoga utredningen till planhandlingarna inför antagande av detaljplanen.

De områden som i illustrationsplanen är markerade som lågpunkter/fuktängar är enbart till för att fördröja och rena dagvatten som genereras inom planområdet innan det leds vidare till Lasstorpsdiket.

När det gäller strandskydd är kommunens bedömning att Lasstorpsdiket med stränder inte omfattas av strandskydd, eftersom det är ett grävt dike vars syfte uteslutande är avvattning, och att diket har rensats kontinuerligt. Kommunen hänvisar till Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 10756-14, där MÖD avgjorde principfrågan huruvida artificiella vattendrag omfattas av strandskyddsbestämmelser och bedömde att strandskydd inte gällde vid det i målet aktuella diket.

I rapporten "Naturvärdesinventering av tätortsnära natur och grönytor i Katrineholms kommun", SWECO Environment AB 2015-10-23, har en övergripande naturinventering av Katrineholms tätort gjorts som även omfattar det aktuella planområdet för skolan. Med undantag av en skogsdunge i planområdets nordvästra del har ingen klassificering gjorts av åkermarken som ingår i planområdet, medan omgivande skog har inventerats. Vår bedömning är att åkermarken inte klassificerades för att den saknar naturvärden, dvs den kvalade inte ens in på klass 5, lågt naturvärde. En naturinventering av ett större område på Norr, där Lasstorpsdiket ingår, kommer att genomföras i maj inför start av en detaljplan för bostäder där diket ska ingå. En komplett naturinventering kan inte ske tidigare under växstsäsongen, och detaljplanen för skolan kommer inte att invänta resultatet från naturinventeringen eftersom den ligger flera månader fram i tiden och diket dessutom inte ingår i detaljplaneområdet för skolan.

Texten om kulturmiljövärden förtydligas i enlighet med Länsstyrelsens förslag.

3. Lantmäteriet 2020-01-15

På sid. 26 i planbeskrivningen redogörs för att befintlig ledningsrätt för VA finns inom planområdet, men det tycks inte finnas några bildade inom planområdet. För att säkerställa att befintliga ledningar eller eventuellt tillkommande ledningar får vara kvar behövs normalt sett ledningsrätt eller servitut upplåtas.

Enligt 4 kap. 33 § 3 st PBL ska det framgå i planbeskrivningen om kommunen till exempel avser att ingå exploateringsavtal och dessa eventuella avtals huvudsakliga innehåll. Detta kan förtydligas och utvecklas.

I plankartan finns en "linje"/gräns utlagd, vad är det?

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

Det stämmer att ledningsrätt inte har bildats än för de befintliga VA-ledningarna, vilket kommer att anges i planbeskrivningen. Ledningsägarna avser att bilda ledningsrätt.

Kommunen avser att ingå exploateringsavtal. En kortfattad beskrivning av exploateringsavtalets innehåll har lagts till planbeskrivningen.

Linjen i plankartan är från en extern ritning som har kommit med av misstag och tas bort inför granskning.

4. Trafikverket 2020-01-10

Trafikverket är väghållare för väg 52, som ligger ca 40 meter norr om planområdet.

Vägen utgör primär rekommenderad transportväg för farligt gods. Länsstyrelsen i Södermanlands län rekommenderar att område för skola placeras 150 meter från farligt gods-led. Eftersom skolan ligger närmare väg 52, har en riskanalys tagits fram som visar att risknivån bedöms vara acceptabel utan att skyddsåtgärder behöver vidtas.

Trafikverket noterar att planbeskrivningen anger att avståndet mellan väg 52 och skolan som kortast är 90 meter, medan plankartan medger att byggnader kan lokaliseras som närmast ca 50 meter från väg 52. Trafikverket ser positivt på att en 40 meter bred yta utmed planområdets norra gräns används som parkering, så som det redovisas i illustrationsplanen. Plankartan kan med fördel förses med bestämmelser som reglerar

detta.

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

Ett 25 meter brett område mellan den nordvästra plangränsen och skolbyggnaden förses med bestämmelse om att mark inte får bebyggas.

5. Sörmland Vatten och Avfall AB 2020-01-15

Under punkten Teknisk försörjning och Vatten och avlopp bör texten ändras till att avsikten är att ärendena ska skrivas fram för politiskt beslut om att bilda verksamhetsområde.

Under punkten genomförande och punkten ansvarsfördelning bör texten ändras till att det är exploatören som får bekosta eventuell flytt av ledningar och lantmäteriförrättning för VA.

Under punkten Ledningsrätter bör texten ändras till att det är exploatören som får bekosta eventuell flytt av ledningar och kostnader för ledningsförrättning.

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

Text om att verksamhetsområdet för VA ska bildas ändras inte. Text om ansvarsfördelning och ledningsrätter ändras i enlighet med Sörmland Vattens synpunkter.

6. Service- och tekniknämnden 2020-01-23

Planförslaget innebär utökade uppdrag vad gäller drift och skötsel av infrastruktur, grönytor, naturområden och dagvattenåtgärder. Kostnader för detta behöver avsättas och hanteras i kommande budgetarbete.

I den fortsatta planeringsprocessen är förvaltningen gärna delaktig både vad gäller infrastruktur och utformning av grönytor, detta för att planera så att kommande skötsel- och underhållsuppdrag blir så effektiva som möjligt.

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

STN:s synpunkter noteras och framförs till exploatören.

7. Västra Sörmlands Räddningstjänst 2020-01-15

Västra Sörmlands Räddningstjänst har Bievägen som primär utryckningsväg.

VSR vill att avsmalningar och andra fartreducerande åtgärder inte hindrar framkomligheten, och känner en viss oro för den planerade in-/utfarten till området, som ligger för nära kurvan, norra delen av Bievägen, har en korsande gc-väg samt får dålig sikt vid vänstersväng söderifrån.

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

Förprojektering av en svängfil norrifrån har gjorts för att höja trafiksäkerheten i korsningen Bievägen - lokalgatan till skolan. På längre sikt planeras Bievägen omvandlas till en stadsgata med bostäder på båda sidor, vilket kommer att ändra vägens karaktär avsevärt.

8. Privatperson

2020-01-14

Skolan bör placeras närmare Bievägen och förskolan Guldregnet, vilket är den mest naturliga placeringen. Det är förståeligt att hänsyn måste tas till markförhållanden, men förslaget förfular området.

En skola är ofta ett tillhåll för ungdomar på kvällar och helger. Boende i närheten riskerar att få lyssna till diverse aktiviteter på kvällar och helger.

Om skolan uppförs enligt förslaget bör bro över Lasstorpsdiket förläggas närmast gruppboenden. De boende i Gersnäsområdet kan nå den bron utan större tidsförlust, och boende nära den andra föreslagna bron slipper få trafik nära inpå knuten.

Samhällsbyggnadsförvaltningens kommentar

En placering av skolan närmare Bievägen har redan prövats och förkastats på grund av mycket dåliga markförhållanden. Den nuvarande placeringen är den mest lämpliga, då skolan förläggs till fast mark.

Antal broar över Lasstorpsdiket samt deras placering är inte något som regleras i detaljplanen eftersom diket är beläget utanför planområdet. Synpunkterna kommer att beaktas i projekteringskedet.

Ändringar i förslaget

På plankartan har en 25 meter bred zon mellan skolbyggnaden och planområdets nordvästra gräns fått en planbestämmelse om att mark får inte bebyggas, för att säkerställa att skolan inte kan uppföras närmare väg 52. Förtydliganden gällande dagvattenhantering inom planområdet och markföreningar i Lasstorpsdiket har lagts till planbeskrivningen. På plankartan har planområdet närmast Bievägen med beteckningen Gata utökats marginellt.

Planbeskrivning

- På sid. 9-10 har text lagts till om en undersökning av sediment i Lasstorpsdiket som utfördes hösten 2018, samt information om att riskbedömning, åtgärdsutredning samt riskvärdering av föreningar i Lasstorpsdiket kommer att genomföras våren 2020 och att utredningen bifogas planhandlingarna inför antagande av detaljplanen. Text har lagts till om att det inte finns några skyddade kulturmiljövärden inom planområdet.
- På sid. 14 har text lagts till om att planområdet ska avgränsas från Lasstorpsdiket med ett stängsel.
- På sid. 18 har text lagts till om utformning av lokalgatan, gc-vägen och dagvattendiket mellan Bievägen och skolområdet.
- På sid. 18-19 har text justerats gällande bredd på lokalgata och dagvattendike, och text har lagts till om att en svängfil planeras för fordon som kommer norrifrån och ska svänga in på lokalgatan till skolan för att öka trafiksäkerheten samt öka framkomlighet för Räddningstjänsten när de gör utryckningar söderut längs med Bievägen.
- På sid. 21 har text lagts till om att det på plankartan läggs in en 25 meter bred zon mellan den nordvästra plangränsen och skolbyggnaden med en planbestämmelse om att Marken inte får bebyggas.
- På sid. 22 har text om u-område för VA ändrats.

- På sid. 22-23 under rubriken "Dagvatten" har text lagts till om att översvämningssytor inom skolområdet enbart ska fördröja och rena det dagvatten som genereras inom planområdet innan det leds vidare till Lasstorpsdiket, och att dagvatten från Lasstorpsdiket inte ska kunna svämma över in på skolgården. Flödesberäkningar har justerats, och text om att vattennivån i Lasstorpsdiket vid mycket kraftiga regn kan stiga så att det dämmer upp till våtmarken/översvämningssytan har strukits. Text om att stängsel längs med planområdets sydvästra gräns ska avskärma skolan från diket har lagts till.
- På sid. 27 har text lagts till om att ledningsrätt för VA ska bildas inom planområdet.
- På sid. 28 har text om exploateringsavtalets innehåll lagts till.

Plankarta

- En 25 meter bred zon mellan skolbyggnaden och planområdets nordvästra gräns har fått en planbestämmelse om att mark inte får bebyggas.
- Planområdet närmast Bievägen med beteckningen Gata har utökats marginellt.

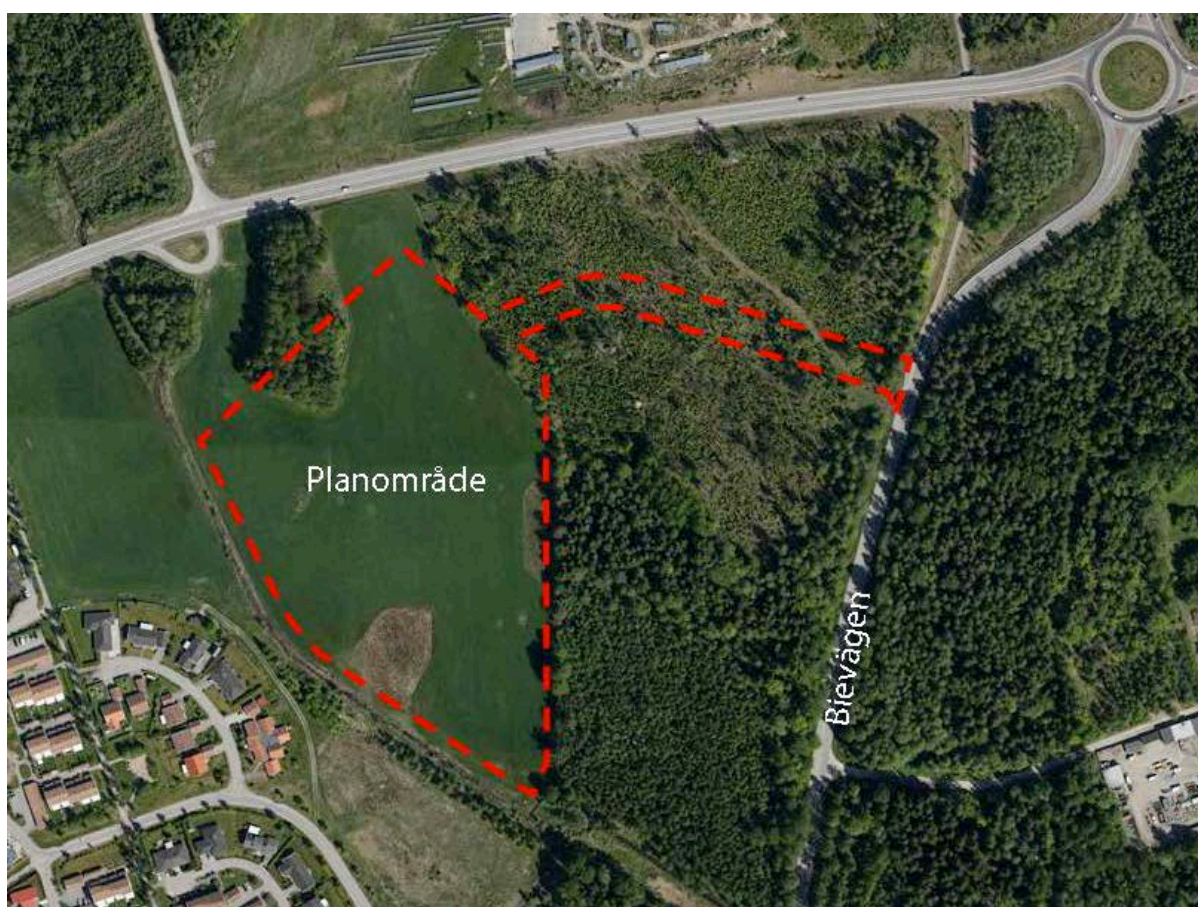
I övrigt görs redaktionella ändringar och förtydliganden.

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Katrineholm den 20 februari 2020

Ellen Liljencrantz
Planarkitekt

Erik Bjelmrot
Avdelningschef

Planbeskrivning

Detaljplan för skola på Norr
Del av fastigheten Gersnäs 3:8, Katrineholms kommun

GRANSKNINGSHANDLING

Upprättad på Samhällsbyggnadsförvaltningen i Katrineholm 2020-02-20

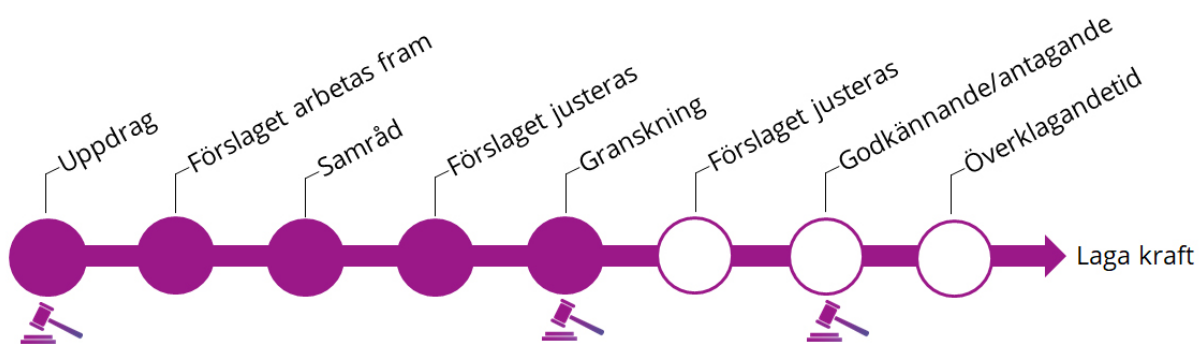
Inledning

Planprocessen – Standardförfarande

Planarbetet påbörjades efter den 2 maj 2011, därmed följer detaljplanen den nya Plan- och bygglagen 2010:900 med de ändringar som trädde ikraft 2 januari 2015.

I detaljplanen ges en samlad bild av markanvändningen och hur miljön är tänkt att förändras eller bevaras. Under **plansamrådet** ges berörda möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Därefter sker en bearbetning av planförslaget som sedan ställs ut för **granskning**. Om synpunkter lämnas, ska dessa redovisas och berörda **underrättas** innan planen antas. Efter antagandet har "ej tillgodosedda sakägare" möjlighet att överklaga detaljplanen innan den kan vinna **laga kraft**.

Om inga yttranden emot planförslaget inkommer under plansamrådet kan granskningskedet uteslutas och planen tas istället upp till beslut om **antagande** i samhällsbyggnadsnämnden.

Handlingar

- Plankarta och illustrationskarta
- Planbeskrivning med genomförandebeskrivning (detta dokument)
- Samrådsredogörelse
- Fastighetsförteckning
- Undersökning om betydande miljöpåverkan

Syfte

Bakgrund

Behovet av skollokaler ökar i kommunen och speciellt i de norra delarna av Katrineholms stad. Den nya skolan ska omfatta förskoleklass upp till och med årskurs sex och inrymma cirka 630 elever. Under planområdets gång har olika placeringar både öster och väster om Bievägen prövats, och tre av dessa har bedömts som olämpliga av olika skäl – markföroreningar, översvämningsrisk och lerjord med dålig bärighet. Nuvarande placering är däremot väl lämpad för ändamålet.

Plandata

Läge och areal

Planområdet är beläget drygt en kilometer norr om Katrineholms resecentrum. Mot sydväst är plangränsen placerad på 6 meters avstånd från befintliga detaljplanegränser längs med Lasstorspdiket. Planområdesgränserna mot öster, norr och nordväst har inte någon naturlig avgränsning. Planområdets areal är ca 5 hektar.

Markägoförhållanden

Marken inom planområdet ägs av Katrineholms kommun.

Planområdet är beläget i Katrineholms norra utkant, markerat med röd streckad linje på kartan.

Planområdet nås från Bievägen. I sydväst löper plangränsen parallellt med Lasstorpsdiket.

Tidigare ställningstaganden

Kommunala beslut

Bygg- och miljönämnden beslutade den 2 november 2016 att ge Samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att upprätta ny detaljplan för fastigheten Gersnäs 3:8, Katrineholms kommun, i syfte att möjliggöra byggnation av en ny skola åk F-6 för ca 630 elever i norra Katrineholm.

Planområdet är inte tidigare detaljplanelagt.

Översiktsplan

Planförslaget överensstämmer med intentionerna i översiktsplan 2030 – Katrineholms kommun del staden, antagen den 17 november 2014. Där är den norra stadsdelen, där planområdet ingår, utpekade som utvecklingsområde för bostäder. Enligt ÖP:n ska även behovet av etablering av förskola och skola inom området beaktas.

Enligt Miljöbalken 3 kap 4§ får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Behovet av en ny grundskola på Norr bedöms vara ett väsentligt samhällsintresse.

Grönplan

I Grönplan för Katrineholm stad, antagen 2018-12-17, anges att det gröna sambandet norr om staden behöver stärkas både som ekologiskt spridningssamband och rekreationsområde.

Riksintresse

Planområdet berörs inte av något riksintresse.

Detaljplan

Planområdet är inte tidigare detaljplanelagt.

Miljöbedömning

En undersökning om betydande miljöpåverkan är framtagen. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att det inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan om detaljplanen genomförs. Detaljplanen bedöms vara förenlig med miljöbalkens bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden, och miljö kvalitetsnormer bedöms inte överskridas inom planområdet.

Förutsättningar och förändringar

Mark och vegetation

Marken inom planområdet består huvudsakligen av åkermark och en mycket liten del skog i den norra delen samt den östra delen intill Bievägen. Planområdet är starkt påverkat av närheten till tätorten och vägar i och runt området.

Inom planområdet finns ett antal objekt som omfattas av generellt biotopskydd samt två naturvärdesobjekt. En del av dessa kommer att behöva avlägsnas vid exploatering av planområdet, vilket kräver dispens från biotopskyddet samt kompensationsåtgärder på kvarvarande grönytor inom planområdet. Dispens har sökts och beviljats för de aktuella objekten.

I sydväst löper plangränsen parallellt med Lasstorpsdiket, ett grävt dagvattendike som avvattnar ett område från bland annat Finntorp/Lövåsen och Lasstorp. Strax utanför planområdets östra gräns löper ett mindre grävt dike i nord-sydlig riktning. Detta dike, som avvattnar omkringliggande åkermark och mynnar ut i Lasstorpsdiket, är inte vattenförande året runt.

I planområdets nordvästra del finns en skogsduge (skrafferat område nr 9 i naturvärdeskartan på sid.13) som består av triviallövskog dominerad av asp med inslag av bland annat ek, samt enstaka torrträd med tickor, och har bedömts ha ett visst naturvärde i rapporten "Naturvärdesinventering av tätortsnära natur och grönytor i Katrineholms kommun" (Sweco 2015). Den sydligaste delen kommer att avlägsnas vid en exploatering då skolans parkering och inlastning förläggs dit.

Ett skogsparti intill Bievägens norra del (skrafferat område nr 1 på naturvärdeskartan på sid.13), där raksträckan övergår i en kurva, bedöms ha lågt naturvärde i Swecos inventering. Området består av blandskog bestående av gran, tall och björk. Den sydligaste delen kommer att avverkas vid en exploatering för att anlägga en lokalgata till skolan.

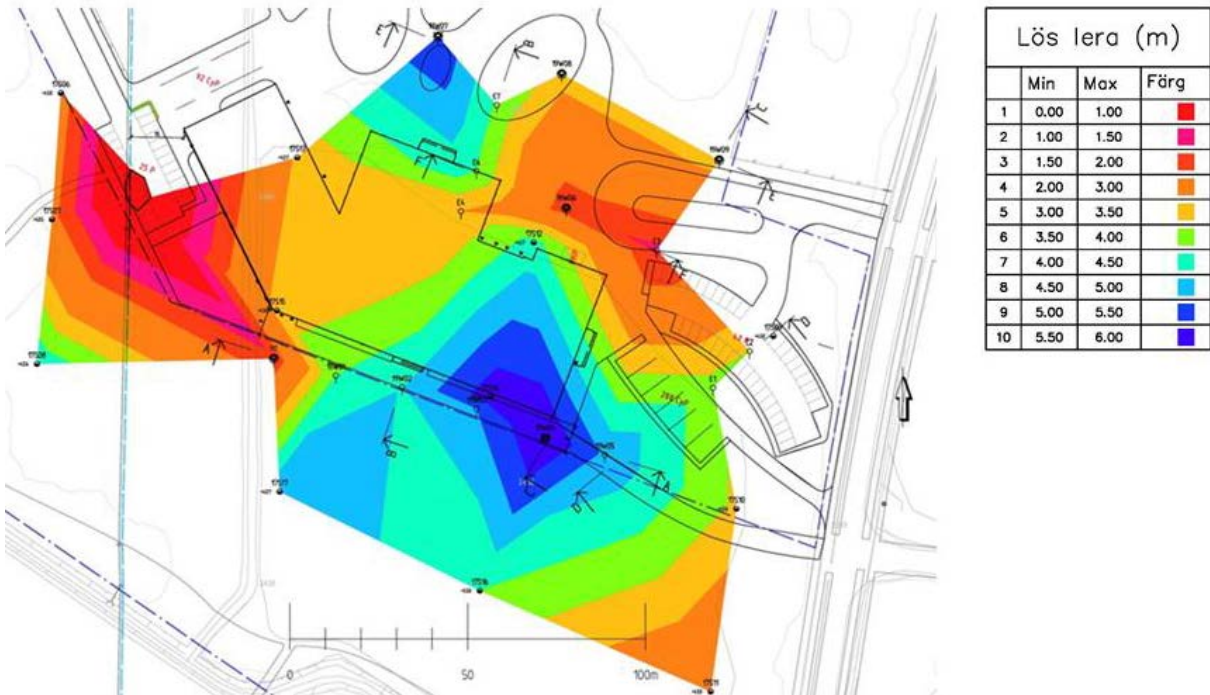
Geotekniska förhållanden, skredrisk och grundläggning

Inom planområdet finns ingen registrerad skredrisk. Tre geotekniska utredningar har utförts på olika platser väster om Bievägen och norr om Lasstorpsdiket. Den första, (PM Geoteknik, skola Gersnäs Katrineholm 2017-04-28) omfattade ett område i sydost, i direkt anslutning till Bievägen och Lasstorpsdiket. Provtagningen visade att jorden består av ca 0,2 meter lerig matjord, följt av ett lager lera med en mäktighet mellan 2-7 meter med mycket dålig skjuvhållfasthet. Under leran finns fast friktionsjord. Enligt denna utredning skulle marken vara byggbar om skolbyggnaden grundlades med pålar och fribärande golv. Efter utredningen flyttades planområdet pga översvämningsrisk från Lasstorpsdiket och höga kostnader för markutfyllnad och grundläggning.

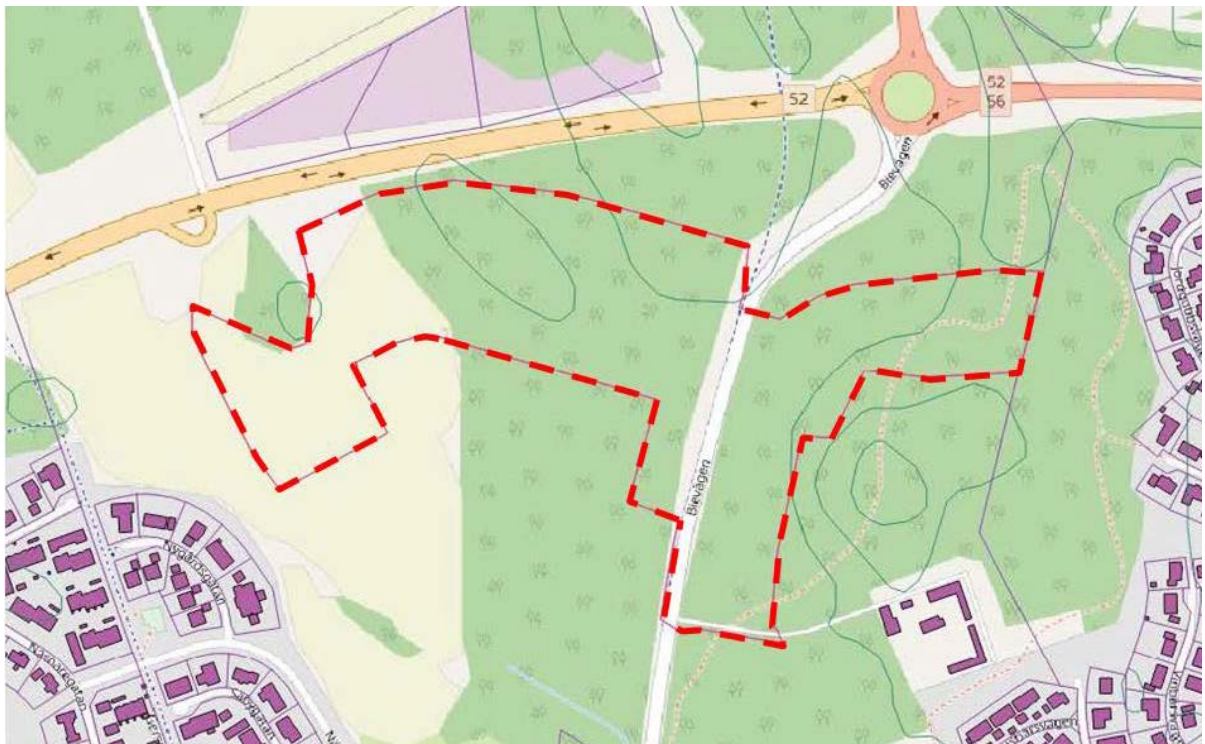
Kartan ovan visar utredningsområdet för den första geotekniska undersökningen.

Den andra geotekniska utredningen, PM geoteknik, 2019-06-10, omfattade ett område lite längre norrut. Provtagningen visade att den naturliga jorden inom stora delar av området består av förmultnad torv med ett djup på 0,2-0,75 meter. Under torven består jorden i huvudsak av lera med en mäktighet på 2-6 meter och mycket dålig skjuvhållfasthet. Under leran finns fast friktionsjord. I väster mot Lasstorpsdiket består jorden av silt. Grundvattnet finns ca 1 meter under markytan. De delar av planområdet som består av lera har mycket dålig bärighet och bör inte bebyggas på grund av stor risk för sättningar. Detta innebär att även detta område valdes bort som planområde för skolan.

Kartan ovan, som visar lerdjup, härrör sig från den andra geotekniska utredningen.

Den tredje geotekniska undersökningen genomfördes av KF Geo (Skola Gersnäs Katrineholm, markteknisk undersökningsrapport 2019-08-05). Både geologi och hydrogeologi undersöktes inom ett område som inkluderar mark på båda sidor om Bievägen.

I kartan ovan är utredningsområdet för den tredje geotekniska utredningen markerad med röd streckad linje.

Kartan ovan visar provpunkter samt lerdjup inom utredningsområdet.

Prover togs från 23 olika punkter. Jordproverna visar att jorden generellt utgörs av 0,1-0,4 meter mull eller sandig lera som överlagrar siltig torrskorpsera eller finsandig/siltig lera, som i sin tur vilar på lermorän eller sandig grus. Lerans mäktighet varierar mellan 0,1-5,5 meter, den har mycket låg relativ fasthet och karaktäristisk sättning modul är <math><10\text{ MPa}</math>.

Grundläggning av vägar och hårdgjorda ytor:

Förekommande undergrund och lera har bitvis mycket dålig bärighet och därför rekommenderas inte förbelastning som metod att minska framtida sättningar. Jorden bör med sin låga bärighet förstärkas för att kunna hantera höga uppfyllnader och laster där lös lera förekommer. När skikten av lera är tunnare kan grundläggning göras med lättfyllning som utläggs efter urgrävning av förekommande lösa jordlager. Möjliga metoder i de djupare lersvackorna är kcpelare eller maststabilisering efter att förekommande lös jord utskiftats. Eftersom lerdjupen varierar inom området kommer även sättningarna att utvecklas ojämnt.

Grundläggning av byggnad:

Grundläggning kan inte göras direkt på den befintliga jorden, och det rekommenderas att befintliga lösa jordlager ska utgrävas och ersättas med ny fyllning (packad sprängsten eller skumglas som lättfyllning) eller att byggnaden ska grundläggas med spetsburna pålar. En mer detaljerad undersökning måste utföras för att undersöka fast botten för pålningsdjup. All mullhaltig jord ska avlägsnas under hela grundläggningsytan. Långtidsbundna konsolideringssättningar kan uppstå vid uppfyllning av exempelvis entréer och andra anslutningar. Åtgärder som länkplattor, lättfyllning eller annan förstärkning bör övervägas och ska detaljstuderas då höjdsättning/uppfyllnader är fastlagda. Den mark som är mest lämplig att bebygga med avseende på geotekniska förhållanden är området i nordväst, där den lösa leran inte är djup, och det är där skolbyggnaden föreslås placeras. Övrig mark inom planområdet bör inte bebyggas, men kan utnyttjas som skolgård och parkmark med dagvattenhantering.

Markradon

Planområdet ligger inte inom risk- eller högriskområde för markradon enligt kommunens översiktliga kartering. Nya byggnader ska emellertid uppföras i radonsäkert utförande.

Markföroreningar

Det finns inga kända markföroreningar inom planområdet, och det har inte bedrivits någon verksamhet inom planområdet bortsett från lantbruk. Lasstorpsdiket, som är beläget 6 meter från den sydvästra plangränsen, är ett dagvattendike som avvattnar en betydande del av norra Katrineholm och mynnar ut i sjön Näsnaren, som har dålig kemisk status.

Vintern 2012-2013 genomförde Trafikverket en sanering av Lasstorpsdiket öster samt en mindre del strax väster om Bievägen, som var förorenat av kreosotläckage från en f.d. impregneringsanläggning uppströms diket. Saneringen omfattade det befintliga diket samt en igenfylld sträcka som löper parallellt med dagvattendiket.

Saneringen utfördes till fastställt djup (30 cm botten sediment grävdes bort). Provtagning visade att 4 av 5 prover innehöll för höga halter av PAH. Vid omgrävning av diket grävdes sedimenten ner till lera, och de nya proverna visade halter under detektionsgräns.

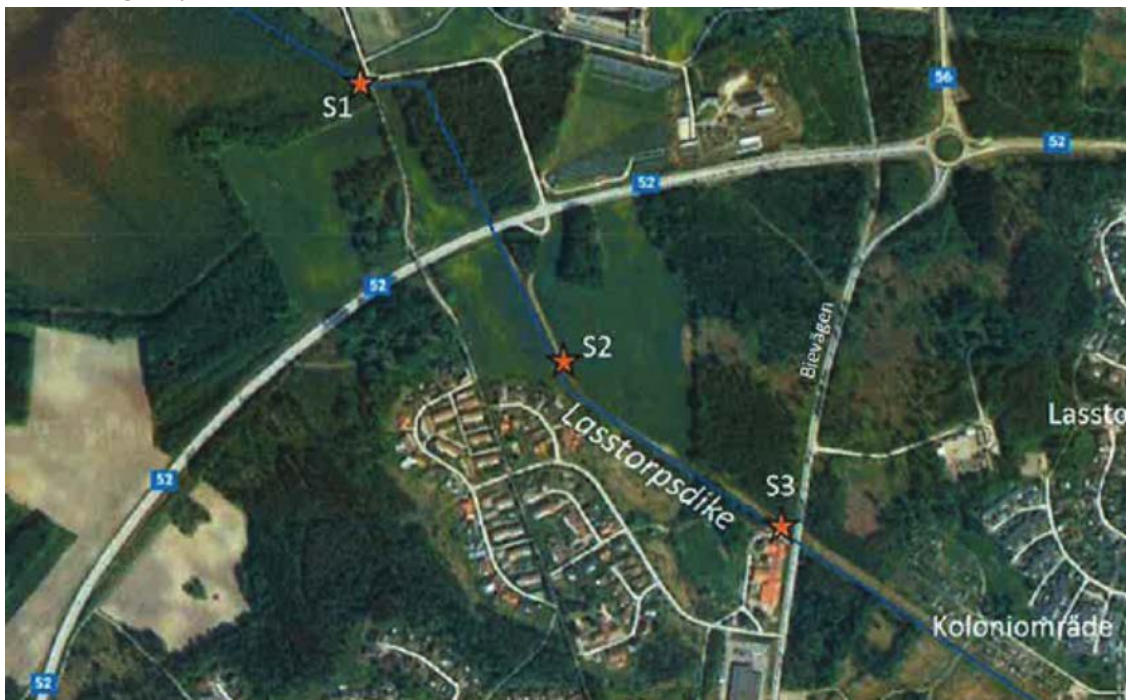
I det vattenförande diket är förorenade sediment bortgrävda ner till lera som konstaterats vara ren. Botten och kanter har försetts med erosionskydd.

I det igenfyllda diket har förorenade massor avlägsnats ned till ren lera i både botten och väggar. Målen för efterbehandling var att området runt Lasstorpsdiket skulle kunna utnyttjas som strövområde utan risk för hälsovådlig exponering, att människor skulle kunna använda vatten från Lasstorpsdiket för bevattning och tillfälligtvis komma i kontakt med dikessediment utan risk för hälsovådlig exponering, och att spridning av kreosotföroreningar från dikets sediment till Näsnaren inte fick vara av sådan omfattning att det kunde leda till negativ miljöpåverkan.

I november 2018 utfördes en översiktlig undersökning av sediment i Lasstorpsdiket

(Undersökning av sediment i nordvästra delen av Lasstorpsdiket, Structor 2018-12-20).

Prover togs i tre olika områden längs en sträcka på 900 meter, varav ett område är beläget i anslutning till planområdet för skolan.

Kartan visar provpunkternas läge vid markundersökning i november 2018. Punkt S2 är belägen i anslutning till planområdet.

Totalt togs sex samlingsprover av sediment, som analyserades med avseende på metaller, oljor, PAH, bekämpningsmedel, PCB och klorerade lösningsmedel. Undersökningen visade att det förekommer föroreningar i sedimenten, och att dessa är knutna till det övre lagret med organiskt rikt material. Föroreningarna, som hittades i punkt 1 och 3, bestod av både organiska ämnen och metaller. De föroreningar som översteg Naturvårdsverkets riktvärden för KM (känslig markanvändning, där ändamålet skola ingår) var asbest, krom, alifater och aromater, medan föroreningar som överskred riktvärden för MKM (mindre känslig markanvändning) var kadmium, zink och PAH. I punkt 2, söder om planområdet för skolan, påträffades dock inga föroreningar. Kommunen kommer att beställa en riskbedömning, åtgärdsutredning och riskvärdering av föroreningar i Lasstorpsdiket under våren och bifoga utredningen till planhandlingarna inför antagande av detaljplanen.

En miljöteknisk markundersökning utfördes 2017 väster om Bievägen, i anslutning till planområdet för skolan (Översiktlig miljöteknisk markundersökning på fastigheten Gersnäs 3:8, SWECO Environment, 2017-02-21). Fyra provpunkter borrades och sex jordprover analyserades, med resultatet att marken endast bestod av naturliga jordarter och att halter av analyserade ämnen låg under riktvärdet för känslig markanvändning. Ämnen som analyserades var metaller, oljekolväten (BTEX, alifater, aromater och PAH:er) samt bekämpningsmedel.

Kartan visar placering av provpunkter vid markundersökning i mars 2017 som röda punkter.

Kulturmiljövärden

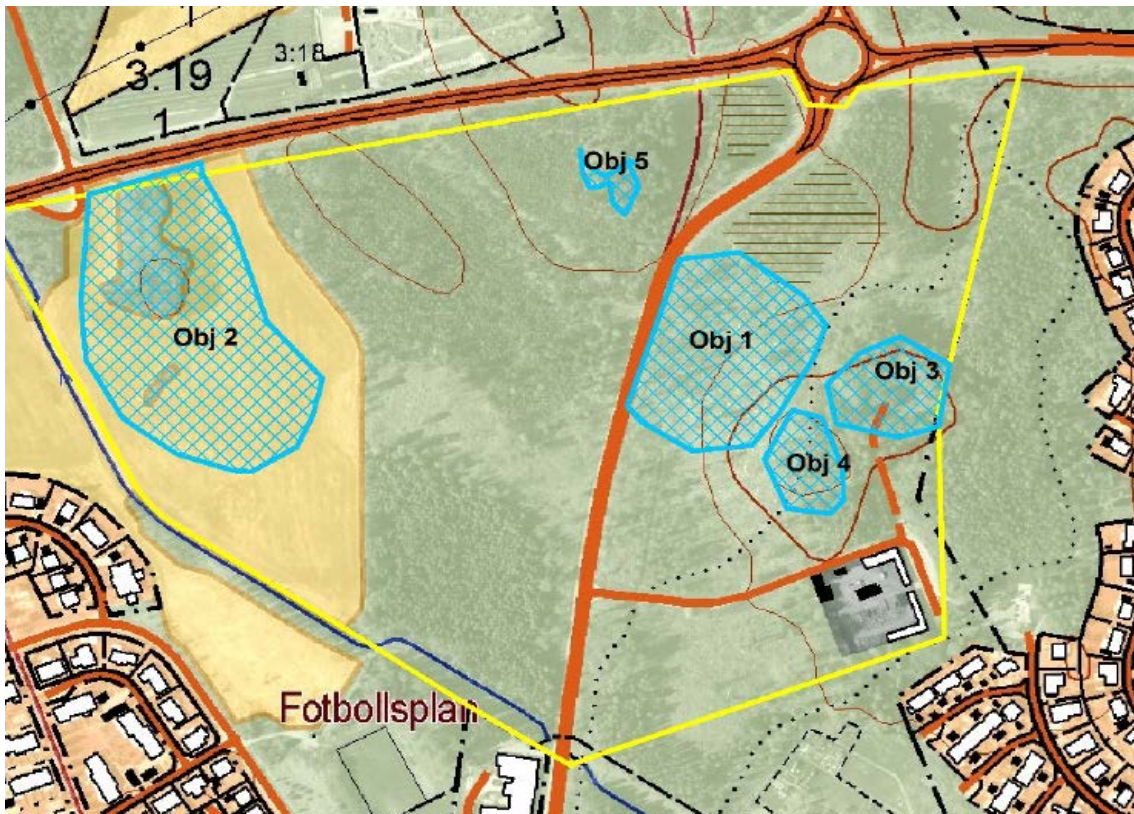
Det finns inga skyddade kulturmiljövärden inom planområdet.

Fornlämningar

En arkeologisk utredning genomfördes i juni 2018 inom ett område som omfattar mark för den nya skolan på Norr samt ett nytt bostadsområde i anslutning till planområdet för skolan. Utredningen genomfördes med inledande okulär besiktning av utredningsområdet för att utröna om där fanns några fornlämningar och samtidigt identifiera lägen där förhistoriska boplatser är möjliga. Vid denna inventering framkom inga fornlämningar, däremot fem boplatslägen.

Inom planområdet för skolan fanns inget av arkeologiskt intresse. Om det vid grävning eller byggnation påträffas några fornlämningar föreligger anmälningsplikt enligt kulturminneslagen.

Kartan ovan visar de områden som undersöktes i den arkeologiska utredningen. Den södra delen av objekt 2 ingår i planområdet för skolan.

Bebyggelseområden

Bostäder

Planområdet har aldrig varit bebyggt. Söder om planområdet, på andra sidan Lasstorpsdiket finns ett bostadsområde med huvudsakligen småhusbebyggelse. Norr om planområdet planeras ett nytt bostadsområde med blandad bebyggelse.

Verksamheter

Inga verksamheter utöver lantbruk har funnits inom planområdet.

Placering, skala, utformning och material

Skolan, som placeras i planområdets nordvästra del, är en 3-våningsbyggnad med en byggnadsarea på 5375 kvadratmeter och en bruttoarea på 9482 kvadratmeter. Den nordöstra delen, som har sin huvudentré mot sydost och personalentré i nordost, inrymmer på våning 1 undervisningslokaler, ateljéer, forum, teater, personalutrymmen, inlastning, soprum, matsal och kök, och den sydvästra delen inrymmer en idrottshall, omklädningsrum, café och en kvällsentré, med en bruttoarea på 5293 kvadratmeter. På våning 2, med en bruttoarea på 3693 kvadratmeter, inryms bibliotek, ateljéer/verkstäder, omklädningsrum och tekniska utrymmen. Våning 3, med en byggnadsarea på 497 kvadratmeter, inrymmer tekniska utrymmen för ventilation. Högsta tillåten nockhöjd föreslås bli 14 meter och största tillåtna byggnadsarea 6000 kvadratmeter. Lägsta nivå på färdigt golv blir +44,5 meter för att förebygga översvämning.

Skolan utformas som en tvåvåningsbyggnad med tegelfasader och ett flackt tak.

Service

Från planområdet är det ca en kilometer till centrala Katrineholm med tillgång till ett brett utbud av service och tjänster.

Barnperspektiv

Skolans elever får ändamålsenliga undervisningslokaler som har utformats utifrån modern pedagogik och som uppfyller nutida behov och krav på tillgänglighet.

Tillgänglighet

Mark som tas i anspråk för bebyggelse ska vara tillgänglig om det inte är obefogat med hänsyn till terrängen. Ytor bör utformas så att så stor del som möjligt är tillgänglig även för

funktionshindrade barn och vuxna. Såväl fysiska som psykiska funktionshinder är viktiga att beakta i utformningen.

Friytor

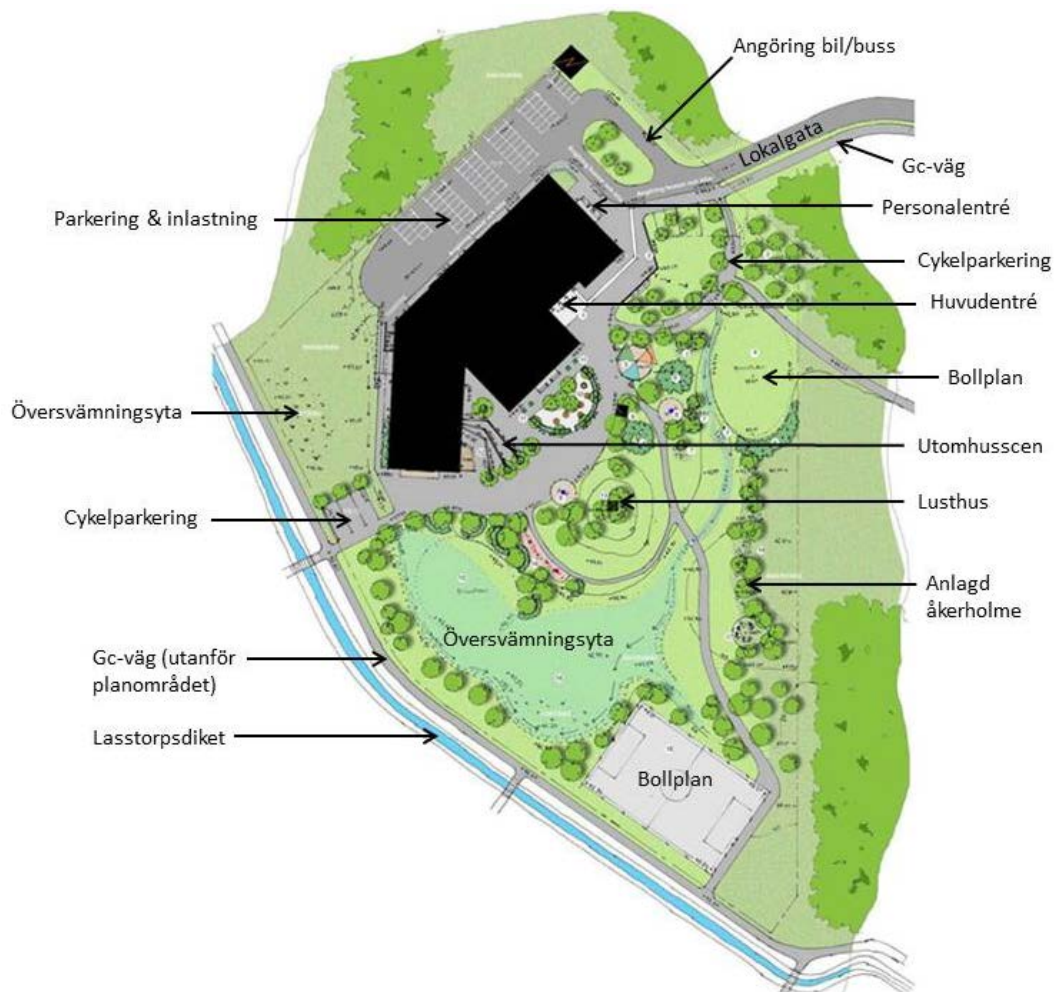
Lek och rekreation

Enligt Boverkets rapport "Utemiljöer för barn och unga – vägledning för planering, utformning och förvaltning av skol- och förskolegårdar", utkast till remissutskick av allmänna råd, oktober 2014, Dnr:20121-147/2014", rekommenderas en friyta på minst 40 m²/barn i förskolan respektive 30 m²/barn i grundskolan för att barnens lek ska kunna utvecklas och ha ett varierat innehåll.

I rapporten anges att

"Friyta som begrepp omfattar den yta som barnen har tillgång till och kan använda vid sin utevistelse. En friyta är ytan som går att leka på och som är tillgänglig för barnen i huvudsak under skoltid men även i viss mån på fritiden. Förrådsbyggnader, bil- och cykelparkering och ytor för leveranser samt hus är ytor som är otillgängliga ytor för barnen och är därmed inte inkluderade i friytan."

Friytans totala storlek har betydelse för att den ska kunna rymma de kvaliteter som behövs för en fullgod lekmiljö. Studier visar att minimum tycks utgöras av cirka 3000 m². Friytorna för skolan på Norr uppgår till ca 2,9 hektar. Av detta är ca 2600 kvadratmeter mark som är avsatt för dagvattenhantering, vilket därför har exkluderats vid beräkning av friytorna. Friytan per elev blir då ca 42 kvadratmeter per barn. Uppnådd friyta per barn ska redovisas vid bygglovsgivningen.

Illustrationen ovan visar dispositionen av skolområdet.

I anslutning till skolans södra del anläggs en samlingsplats med en scen. I närheten av scenen anläggs en hinderbana, kompisgungor, och en kulle med ett lusthus på toppen. Lite längre norrut planeras fler kompisgungor, en sandlåda med tak samt odlingslådor. Två bollplaner anläggs i områdets östra del. Skolgårdens ytterområden blir ohävdad ängsmark, fuktäng/våtmark, en större åkerholme samt odlingsrösen. Av säkerhetsskäl ska hela den sydvästra plangränsen avgränsas med ett stängsel mot Lasstorpsdiket.

Naturmiljö

Tillgången till naturvärden på skolgårdar skapar förutsättningar för en god skolmiljö, vilket ger upphov till kunskap och inspirerar till aktivitet. Viktigt vid exploatering är därför att en varierad utemiljö kan behållas och att så mycket som möjligt av den befintliga grönskan och karaktären i området bevaras. De biotopskyddade objekt som avlägsnas vid en exploatering ska återskapas inom planområdet och kan ge ett mervärde åt skolans utemiljö. Ca 3 hektar av planområdets 5 hektar kommer att bestå av grönytor, främst i de östra och södra delarna. Närmast den östra plangränsen i norr anläggs en terrasserad sluttning med fruktträd, följt av en gräsbevuxen bollplan samt en sammanhängande anlagd åkerholme som utgör kompensation för den åkerholme som avlägsnas för att ge plats åt skolbyggnaden. Väster om bollplanen i norr anläggs fyra stenrösen som kompensation för de befintliga rösen som avlägsnas vid exploatering av området. Söder om skolbyggnaden skapas en gräsbevuxen lågpunkt dit dagvatten leds för fördröjning och rening, för att sedan ledas via strypt utlopp till Lasstorpsdiket. Mellan skolbyggnaden och Lasstorpsdiket anläggs fuktängar och ängsgräs.

Karta naturvärdesinventering (Förstudie naturvärdesinventering, ÅF 2019-02-28). Det skrafferade området nr 9 är en skogsdunge som har ett visst naturvärde. Det skrafferade området nr 1 är blandskog som bedöms ha lågt naturvärde. Linjen nr 1 är ett avvattningsdike som är beläget strax utanför planområdet.

Enligt rapporten "Naturvärdesinventering av tätortsnära natur och grönytor i Katrineholms kommun" (Sweco 2015) beskrivs en skogsdunge, som tangerar planområdets norra del (objekt 9 på naturvärdeskartan), som ett område med visst naturvärde: "Aspdominerad skog med inslag av ung till medelålders gran, ek, brakved och vårtbjörk. Här finns både lågor och enstaka torrträd angripna av eldticka, björticka och fnöskticka. Fältskiktet är tämligen glest med arter som lundgröe, stenbär, rödven, lingon, blåbär och örnbräken. Några få hävdgynnade arter märks främst i brynen – gökärt, fårsvingel, ärenpris."

Objekt 1 på naturvärdeskartan bedöms ha lågt naturvärde i Swecos inventering. Området består av blandskog av gran, tall och björk. Dokumenterade naturvårdsarter är kungsfågel, hjortskölding och rödbrun stensopp. Fynden av flera skogliga signalarter och blandskogen med enstaka äldre träd, död ved samt öppnare partier visar att området har biotopvärde.

En naturvärdesinventering av planområdet på fältnivå utfördes i november 2019 av ÅF Pöyri (Naturvärdesinventering av skola på Norr, Katrineholms kommun, 2019-12-04). Syftet var att identifiera, redovisa och avgränsa vilka värden för den biologiska mångfalden som berörs av detaljplanen. Inventeringen är en komplettering av den naturvärdesinventering på förstudienivå som genomfördes i februari 2019. Naturvärdesinventeringen genomfördes under senhösten/tidig vinter, vilket gör att flertalet arter inte kan inventeras och att beskrivningar av naturvärdesobjekt kan bli generella och översiktliga. Detta innebär vidare att objekt vars artvärde baseras på arter kopplade till kärlväxter och insekter sätts som preliminära. En kompletterande naturvärdesinventering av detaljplaneområdet inklusive Skola på norr, planeras under försommaren 2020.

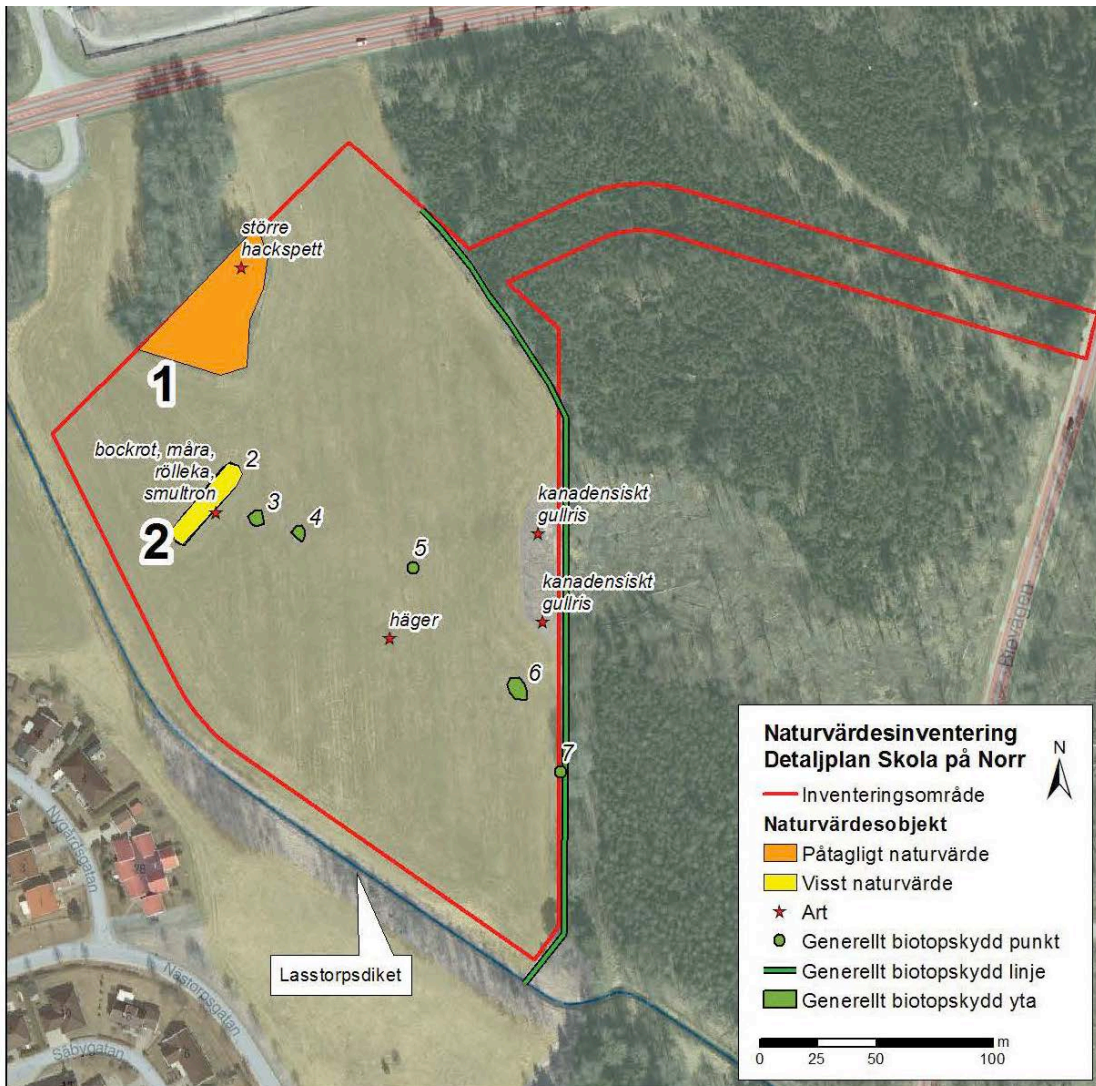
Inventeringsområdet omfattade 6 hektar och inventeringen utfördes på fältnivå detaljeringsgrad detalj med tillägget generella biotopskydd. Totalt identifierades och avgränsades två naturvärdesobjekt och sju områden som omfattas av det generella biotopskyddet.

I Artportalen har fåglar kopplade till Lasstorpsdiket noterats, exempelvis relativt färsk fynd av sävsparv, gråhäger, hämpling och grönfink. Det står dock inte beskrivet om fåglarna har noterats som förbiflygande, häckande eller rastande. Strax söder om inventeringsområdet har sparvhök noterats, liksom skogslind. På Åkerholmen har naturvårdsarter identifierats, bland annat gökärt, fårsvingel och ärenpris.

Inventeringsområdet utgörs till större delen av en öppen åkermark. Odlingsmarken omges av ett brett dike i väster och söder. Enstaka småbiotoper förekommer på åkermarken i form av mindre åkerholmar och odlingsrösen samt ett litet dike mellan skogsbrynet och åkern i öster. Flera gamla stenbrunnar finns också på åkern. I väster finns en svacka i form av ett fuktparti/våtmark med vattenkrävande växter såsom vecketåg och vass. En gammal större före detta åkerholme i norr domineras av gles blandskog. Inventeringsområdet fortsätter längs ett stråk i skogsmarken öster om åkermarken. Skogen domineras av skogsbruk och är i princip helt igenväxt med gran, med visst inslag av tall och björk.

På östra sidan av åkermarken finns ett område som (troligen) helt domineras av den invasiva arten kanadensiskt gullris. Artbestämningen är dock osäker eftersom kanadensiskt gullris är mycket lik höstgullris. Eventuella massor från detta område bör hanteras som farligt avfall och köras bort för destruktion och inte återanvändas inom områden för nya detaljplanen.

Kartan visar de naturvärdesobjekt, objekt som omfattas av biotopskydd samt arter som identifierades vid fältinventeringen i november 2019.

Objekt 1 på kartan ovan har fått naturvärdesklass 3 (preliminär), naturtyp skog och träd, naturvårdsart större hackspett (spår). Objektet är en gammal f.d. åkerholme med halvöppen blandskog. Trädskikt med asp, al, ek, björk och tall, främst medelåldersträd och enstaka äldre träd, enstaka lågor och torrträd samt äldre träd av tall och lövträd med döda grenar. Förekomst av stenblock och mindre sten. Asp med liten aspticka. Förekomst av enstaka gammal tall. Öppet och glest fältskikt med bl.a. smalbladigt gräs och blåbärsris. Ingen påtaglig igenväxning men på delar finns ung till medelålders gran. Variationsrikt trädskikt och solexponering/luckighet är positivt för biotopvärdena. Inslag av solexponerad död ved, liggande död ved samt grövre döda grenar på levande träd samt enstaka äldre träd bidrar till biotopvärdena. Objektet ges ett påtagligt biotopvärde. Inga naturvårdsarter som signalerar skogliga naturvärden identifierades utan spår av hackspett bedöms framförallt vara positivt för biotopvärdena genom att skapa håligheter (nyckelart).

Objekt 2 på kartan ovan har fått naturvärdesklass 4 (preliminär), naturtyp äng- och betesmark, naturvårdsarter bockrot, måror, rölleka och smultron. Objektet omfattas av generellt biotopskydd. Objektet är en öppen åkerholme med stenhögar, enstaka lövsly och buskar, med

sannolik förekomst av invasiva arten kanadensiskt gullris på delar. Delar av objektet är kvävepåverkad och igenväxande och domineras av bredbladigt gräs, maskros och örnbräken. En liten förekomst av hävdgynnade arter på mindre ytor med torrängskaraktär. Objektet hyser vissa värden som spridningsfunktion samt som refug för arter i odlingslandskapet men saknar särskilda värdeelement för naturtypen. Enstaka biotopvärden i form av ett litet parti torräng samt stenar. Preliminärt visst biotopvärde. Objektet hyser enstaka naturvårdsarter för ängs- och betesmarker men stora delar är igenvuxna med negativa nyckelarter/invasiva arter. Sammantaget ger detta preliminärt visst artvärde. Baserat på avsaknad av bl.a. värdeelement och att åkerholmen är igenväxt av arter som indikerar på ohävd/invasiva arter sänks naturvärdet till klass 4 (preliminärt).

Vid inventeringen noterades sju områden som bedöms omfattas av det generella biotopskyddet. Nr 1 i tabellen, ett avvattningsdike, är beläget strax utanför planområdets östra gräns.

Objekt ID	Typ av biotopskydd	Beskrivning
1	Småvatten	Åkerdike mellan skogs- och åkerkanten. Rinner till större vattendrag (Lasstorpsdiket) som leder ut i sjön Näsnaren. Ca 1 m brett, vattenfyllt, med bl.a. örnbräken, gräs, tågväxter. Diket kantas av lövsly och gran. Omges av våtmarkspartier på delar.
2	Åkerholme	Avlång åkerholme med stenblock, enstaka buskage och inslag av torrängsflora. Förekomst av invasiva arten kanadensiskt gullris.
3	Åkerholme	Liten åkerholme i form av ett mindre mossbeväxt stenblock omgiven av åkermark.
4	Åkerholme	Liten åkerholme i form av ett mindre mossbeväxt stenblock omgiven av åkermark.
5	Åkerholme	Liten åkerholme i form av en platt mossbeväxt stenblock som det brukas runt.
6	Odlingsröse	Litet odlingsröse omgiven av åker. Växer kanadensiskt gullris runt stenarna.
7	Åkerholme	Liten åkerholme i form av ett stenblock som omges av åkermark.

Vattenområden

Vattenområden

Lasstorpsdiket, som är ett grävt dike, är beläget strax söder om planområdet, med en mindre del som ingår i planområdets sydligaste respektive nordvästra del. Diket, som mynnar ut i sjön Näsnaren nordväst om planområdet, är redan nu överbelastat, och med en utbyggnad av norra stadsdelen samt ytterligare expansion av Finntorp/Lövåsen kommer ännu mer dagvatten att tillföras. Fallet mot Näsnaren är lågt och diket växer snabbt igen, vilket orsakar översvämningar och stående vatten t ex i Lasstorps koloniområde. Arbete pågår för att utreda anläggning av våtmarker och översvämningssytor för att avlasta Lasstorpsdiket både uppströms och nedströms. Ytterligare ett grävt avvattningsdike korsar planområdets östra del och har sitt utlopp i Lasstorpsdiket, men detta dike är inte vattenförande året om.

Strandskydd

Inget av de två diken strax utanför planområdet bedöms omfattas av strandskydd.

Lasstorpsdiket är ett grävt dike som har rensats regelbundet, och diket har även grävts om i modern tid och fått en ändrad sträckning, vilket redovisas i rapporten "Sanering och efterkontroll av Lasstorpsdiket, Trafikverket", dnr TRV 2012/47266, upprättad av Hifab 2013-05-01.

Detta innebär troligtvis att det inte har hunnit etableras betydande naturvärden i eller i närheten av diket. En naturinventering kommer att genomföras under nästa växtsäsong.

En översiktlig dagvattenmodellering redovisar ett maxflöde i Lasstorpsdiket på ca 2400 l/sek vid 50-årsregn vid Bievägens kulvert respektive 2800 l/sek vid kulverten vid väg 52/56 före en exploatering. Utredningen visar även att risken för översvämning vid skyfall är hög i området öster om Bievägen, men lägre väster om Bievägen.

En relevant dom i Mark- och miljööverdomstolen är mål nr M 10756-14, där MÖD avgjorde principfrågan huruvida artificiella vattendrag omfattas av strandskyddsbestämmelser. Länsstyrelsen i Halland anförde då att vattendrag omfattas av strandskyddsbestämmelser oavsett om vattendraget är naturligt eller artificiellt, att värden som strandskyddet avser att skydda kan förekomma såväl vid en naturlig sjö eller ett naturligt vattendrag som vid dess anlagda motsvarigheter, samt att avvattningsdiket i målet anlades på 1860-talet och därför kan ha väl utvecklade biologiska värden.

Vid bedömningen av vad som gäller för markavvattningsdiken har strandskyddets historiska framväxt betydelse. När strandskyddet infördes 1950 och fram till dess att syftet utvidgades 1994 framstår det som uteslutet att ett dike grävt för att avvattna åkermark skulle ha ansetts ha någon betydelse för allmänhetens bad- och friluftsliv vilket skulle ha motiverat att det skulle omfattas av strandskydd. Allt talar därför för att begreppet "vattendrag" under denna tid inte omfattade grävda markavvattningsdiken.

Sedan syftet utvidgades 1994 kan grävda diken som är vattenförande visserligen ha ett intresse ur strandskyddssynpunkt eftersom de inte sällan bidrar till goda livsvillkor för växt- och djurlivet. Något uttalande som tyder på att lagstiftaren vid 1994 års ändring tänkte sig att utöka tillämpningsområdet för bestämmelserna till att också omfatta markavvattningsdiken finns dock inte. Det är tydligt att en sådan utökning av tillämpningsområdet skulle beröra ansevärdare arealer varav endast en mindre del, själva diken med närmaste omgivning, skulle utgöra de skyddsvärda områdena.

Förarbetsuttalandena om bäckar och tjärnar tyder snarare på att det var mer naturligt förekommande vatten som alltjämt var avsett att skyddas även sedan syftet utvidgats. Bestämmelserna om biotopskydd infördes redan 1991, vilket skyddar många vattenförande diken i jordbrukslandskapet. Med hänsyn till det ovan anförda bedömde Mark- och miljööverdomstolen att strandskydd inte gällde vid det i målet aktuella diket.

Gator och trafik

Gator

Planområdet nås via Bievägen, som leder från järnvägsstationen i centrum ut till väg 52/56 i stadens norra utkant. En 6,5 meter bred lokalgata anläggs från Bievägen till planområdet. Parallellt med gatan löper en 3,5 meter bred gång- och cykelbana samt en 1,5 meter bred gräsyta

mellan lokalgatan och gc-vägen dit gatubelysning förläggs. Dagvattendiken med 4 respektive 1 meters bredd placeras intill lokalgatan och gc-vägen, och vägområdet får en total bredd om ca 18 meter. Lokalgatan och gc-vägen ansluter vid planområdets nordöstra gräns. En svängfil planeras för fordon som kommer norrifrån på Bievägen och ska svänga in på lokalgatan till skolan för att öka trafiksäkerheten samt öka framkomlighet för Räddningstjänsten när de gör utryckningar söderut längs med Bievägen. Räddningstjänsten är stationerad norr om väg 52. Inom skolans område anläggs en slinga med angöring för bussar och bilar i planområdets nordligaste del.

Gång- och cykelvägar

En gc-väg löper längs med Bievägens västra sida från tågstationen norrut förbi planområdet för skolan. En 3,5 meter bred gc-väg planeras längs med den nya lokalgatan som leder till skolan.

En gc-väg planeras även längs med Lasstorpsdiket söder om planområdet, med övergångar från söder till skolområdet. Möjliga sträckningar visas i illustrationsplanen, men dessa gc-vägar är belägna utanför planområdet för skolan.

Kollektivtrafik

Den närmaste busslinjen går längs med Stensättersgatan, ca 600 meter söder om planområdet. För närvarande pågår ingen utredning om eventuellt behov av busstrafik närmare skolan.

Parkering

Skolans parkeringsplatser placeras bakom skolan i den nordvästra delen av planområdet, totalt 75 platser. Dit förläggs även varuinlastning. Cykelparkering placeras öster och söder om skolan (150 platser vardera). En handikapparkeringsplats i närheten av skolans huvudentré.

Störningar

Buller

Planområdet exponeras för trafikbuller främst från Bievägen, som utgör plangräns i öster, samt väg 52/56, som avgränsar en del av planområdet i nordväst. Vid en trafikmätning för Bievägen som utfördes i juni 2016, uppmättes en ÅDT på 2439 (2439 fordon på vardagar respektive 1929 fordon på helger), varav 11,4% tung trafik. Bievägen har en högsta tillåten hastighet på 60 km/h, men planeras att sänkas till 40 km/h när planområdet är bebyggt.

Akustikkonsulten har tagit fram en trafikbullerutredning (Norra stadsdelen, Katrineholms kommun, 2019-06-20) för Norra stadsdelen, varav planområdet för skolan på Norr ingår.

I september 2017 publicerade Naturvårdsverket "Riktvärden för buller på skolgård från vägtrafik" (NV-01534-12). Riktvärden för ny skolgård är följande:

Tabell 1. Riktvärden för buller från vägtrafik på ny skolgård (frifältsvärde).

Del av skolgård	Ekvivalent ljudnivå för dygn (dBA)	Maximal ljudnivå (dBA, Fast)
De delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet	50	70
Övriga vistelseytor inom skolgården	55	70 ¹

¹ Nivån bör inte överskridas mer än 5 ggr per maxtimme under ett årsmedeldygn, under den tid då skolgården nyttjas (exempelvis 07-18).

Tabell 2. Dimensionerande ljudnivå från trafik och andra yttre ljudkällor för undervisningslokaler i skolor, förskolor och fritidshem, ljudklass C.

Typ av utrymme	Ekvivalent ljudnivå L_{peq} (dBA)	Maximal ljudnivå L_{pFmax} (dBA)
Utrymmen för gemensamma samlingar, mer än 50 personer	30	45
Utrymmen för undervisning, upp till 50 personer	30	45
Utrymmen för hälsovård, vila, enskilt arbete, enskild undervisning, lek, samtal, idrott	35	50
Övriga utrymmen där människor vistas mer än tillfälligt	40	-
Övriga utrymmen där människor tillfälligt	-	-

Trafikbullerutredningens beräkningar har gjorts med uppmätta trafiksiffror för väg 52/56 och Bievägen som grund. Trafikflödena har räknats upp till prognosår 2040 med Trafikverkets uppräkningskvot för regionen: 1,33 för personbilstrafik och 1,7 för tung trafik.

Trafiken på Bievägen år 2040 beräknas till 3300 fordon/dygn, varav 14% tung trafik och en högsta tillåten hastighet på 40 km/h. Trafiken på väg 52/56 beräknas till 7400 fordon/dygn, varav 15% tung trafik och en högsta tillåten hastighet på 80 km/h. Beräkningar för planerade lokalgator i det planerade bostadsområdet norr om planområdet för skolan har utelämnats eftersom den möjliga exploateringen har minskat betydligt på grund av dåliga markförhållanden sedan trafikbullerutredningen genomfördes.

Karta trafikbuller, ekvivalent ljudnivå 1,5 meter över marken.

Karta trafikbuller, maximal ljudnivå 1,5 meter över marken.

Bullerkartorna visar att på den planerade skolgården uppgår ekvivalent ljudnivå till högst 50 dBA, och maximal ljudnivå uppgår till högst 65 dBA. Därmed uppfyller skolgården i sin helhet Naturvårdsverkets riktvärden. Skolbyggnadens fasader ska dimensioneras så att 30 dBA ekvivalent ljudnivå respektive 45 dBA maximal ljudnivå inte överskrids inomhus.

Risker

Väg 52/56, som avgränsar en del av planområdet i nordväst, är primär trafikled för farligt gods. Den norra delen av den föreslagna skolan är belägen närmare vägen än 150 meter, vilket innebär att en riskutredning krävs för att undersöka risknivån och föreslå eventuella riskreducerande åtgärder. En sådan riskutredning har tagits fram av Säkerhetspartner för Norra stadsdelen i sin helhet (Norra stadsdelen, Katrineholms kommun, riskutredning 2019-04-25).

Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen (RIKTSAM) utgiven av Länsstyrelsen i Skåne Län tydliggör de grunder som tillämpas vid överväganden om säkerhet i samband med granskningen av beslutsunderlag i samhällsplaneringen, främst vad avser nyetablering eller ombyggnation i områden nära transportleder där farligt gods transporteras.

Vägledningarna tillämpas olika beroende på vilken markanvändning som planeras och på vilket avstånd från transportleden man planerar att etablera markanvändningen, viktiga avstånd för dessa överväganden är 30, 70 respektive 150 meter från transportleden.

Rekommenderat avstånd från transportled för farligt gods till markanvändning skola är minst 150 meter, eftersom skolor betraktas som känslig verksamhet på grund av hög persontäthet, varav de flesta är barn. Det kortaste avståndet mellan väg 52/56 och skolan är ca 90 meter. En 25 meter bred zon mellan planområdets nordvästra gräns och skolbyggnaden förses med planbestämmelse om att marken inte får bebyggas för att skolan inte ska kunna placeras närmare väg 52.

En kompletterande riskutredning har tagits fram (Norra stadsdelen, Katrineholms kommun, riskutredning 2019-10-17) som analyserar risker för skolan, eftersom den tidigare placeringen av skolan låg längre bort än 150 meter.

Riskutredningen visar att den beräknade individ- och samhällsriskerna understiger den lägre gränsen för acceptabel risknivå (ALARP), vilket innebär att risknivån är acceptabel och att skolan kan uppföras utan att några riskreducerande åtgärder behöver vidtas.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Planområdet ligger utanför befintligt verksamhetsområde för VA, men verksamhetsområdet kommer att utökas så att skolan kan anslutas till ledningsnätet. Befintlig kapacitet bedöms vara tillräcklig.

VA-ledningar löper tvärs igenom planområdet från norr till söder. Ett 8 meter brett u-område läggs till plankartan för dessa.

Dagvatten

Inom planområdet föreskrivs lokalt omhändertagande av dagvatten. Dagvatten ska fördröjas så att fastigheten inte avleder mer vatten än motsvarande maxflöde från fastigheten idag. Dagvattenåtgärderna ska dimensioneras för tjugoårsregn.

En dagvattenutredning för planområdet har upprättats av WSP (Dagvattenutredning för Norra skolan, Katrineholm, 2019-12-04, uppdaterad 2020-02-14), vars syfte är att utreda vilka konsekvenser en exploatering av området skulle få för dagvattnet, både vad gäller flöden, volymer och föroreningshalter, samt att föreslå åtgärder för att minimera konsekvenserna av exploateringen.

Grundprinciperna för den föreslagna dagvattenhanteringen är att byggnader ska placeras på höjdparter, dagvattenflöden ska begränsas genom infiltration och fördröjning, samt att dagvattnets föroreningsbelastning ska begränsas genom naturlig rening på väg till recipient.

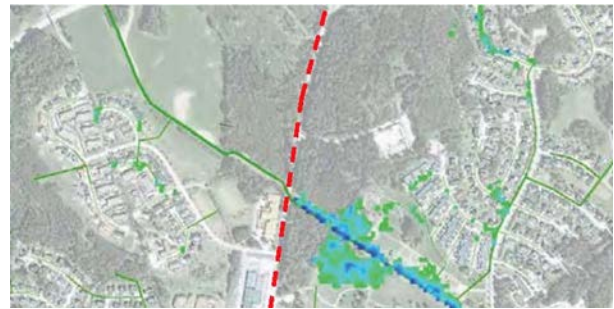
Dagvattnet från parkeringen ska avledas via dagvattenbrunnar till svackdike och vattnet från taket ska avledas på marken till svackdike. Svackdikena leder till den våtmark/översvämningsyta som planeras i den södra delen av skolområdet. I våtmarken/översvämningsytan föreslås fördröjning och rening (utöver den rening som ges i svackdiken). Vid förorenings- och flödesberäkningar har utflödet från våtmarken delats upp i två steg; dels ett första utflöde vid regn (ca 10 liter/sekund) med tätare återkomsttid än 20 år och dels ett större utflöde (ca 45 liter/sekund) vid regn med en återkomsttid på 20 år. Våtmarken föreslås ha ett utlopp på höjden +42,20. Ytan är relativt stor och det finns möjlighet till fördröjning av större volymer än behovet vid ett regn med 20 års återkomsttid, vilket är bra i händelse av extrem nederbörd. Därefter leds vattnet från skolområdet till Lasstorpsdiket strax utanför planområdet och sedan vidare till sjön Näsnaren. För de delar av skolområdet som består av grönytor, sker infiltration till viss del direkt i dessa. Vatten som inte infiltrerar kommer att rinna på markytan mot lågpunkter som exempelvis svackdiken. Efter genomförande av föreslagen markanvändning bedöms dagvattenflödet vid ett 20-årsregn öka med 345 liter/sekund jämfört med dagens markanvändning. För att minska påverkan på recipienten Näsnaren finns ett fördröjnings- och reningsbehov motsvarande en

volym på 520 m³. Denna volym bedöms kunna uppnås med föreslagna åtgärder, och flödet efter exploatering kommer därmed inte att öka.

Översvämningssytorna inom skolområdet är enbart till för att fördröja och rena det dagvatten som genereras inom planområdet innan det leds vidare till Lasstorpsdiket. Dagvatten från Lasstorpsdiket ska inte kunna svämma över in på skolgården. Höjdsättning (en låg höjdrygg i utkanten av skolområdet/längs med Lasstorpsdiket) samt en backventil för utloppet till diket ska förhindra översvämning från diket till skolområdet. Utifrån tillgängliga höjddata i området kan konstateras att om diket skulle svämma över så rinner vattnet ut på kringliggande mark sydväst om diket (nivåer ca +42,00 till 42,50) medan det på andra sidan skulle hindras av den gång- och cykelbana och höjdrygg på +42,90 som planeras där. Dessutom visar dagvattenmodellering för ett större område på Norr (Dagvattenmodellering Katrineholm, DHI 2018-01-18) att det vid stora nederbördsmängder främst är området öster om Bievägen intill diket som blir översvämmat. Kommunen planerar att vidta klimatanpassningsåtgärder i form av planerade översvämningssytor inom området öster om Bievägen. Ett stängsel längs med hela planområdets sydvästra gräns ska avskärma skolområdet från Lasstorpsdiket. Föroreningar i Lasstorpsdikets sediment bedöms därmed inte utgöra någon risk för de personer som kommer att vistas inom planområdet. Ingen förändring föreslås i Lasstorpsdikets utformning.

Kartan visar översvämning vid 10-årsregn, från Dagvattenmodellering Katrineholm, DHI 2018-01-18. Bievägen är markerad med röd streckad linje. Planområdet är beläget väster om Bievägen.

Kartan visar översvämning vid 50-årsregn, från Dagvattenmodellering Katrineholm, DHI 2018-01-18. Bievägen är markerad med röd streckad linje. Planområdet är beläget väster om Bievägen.

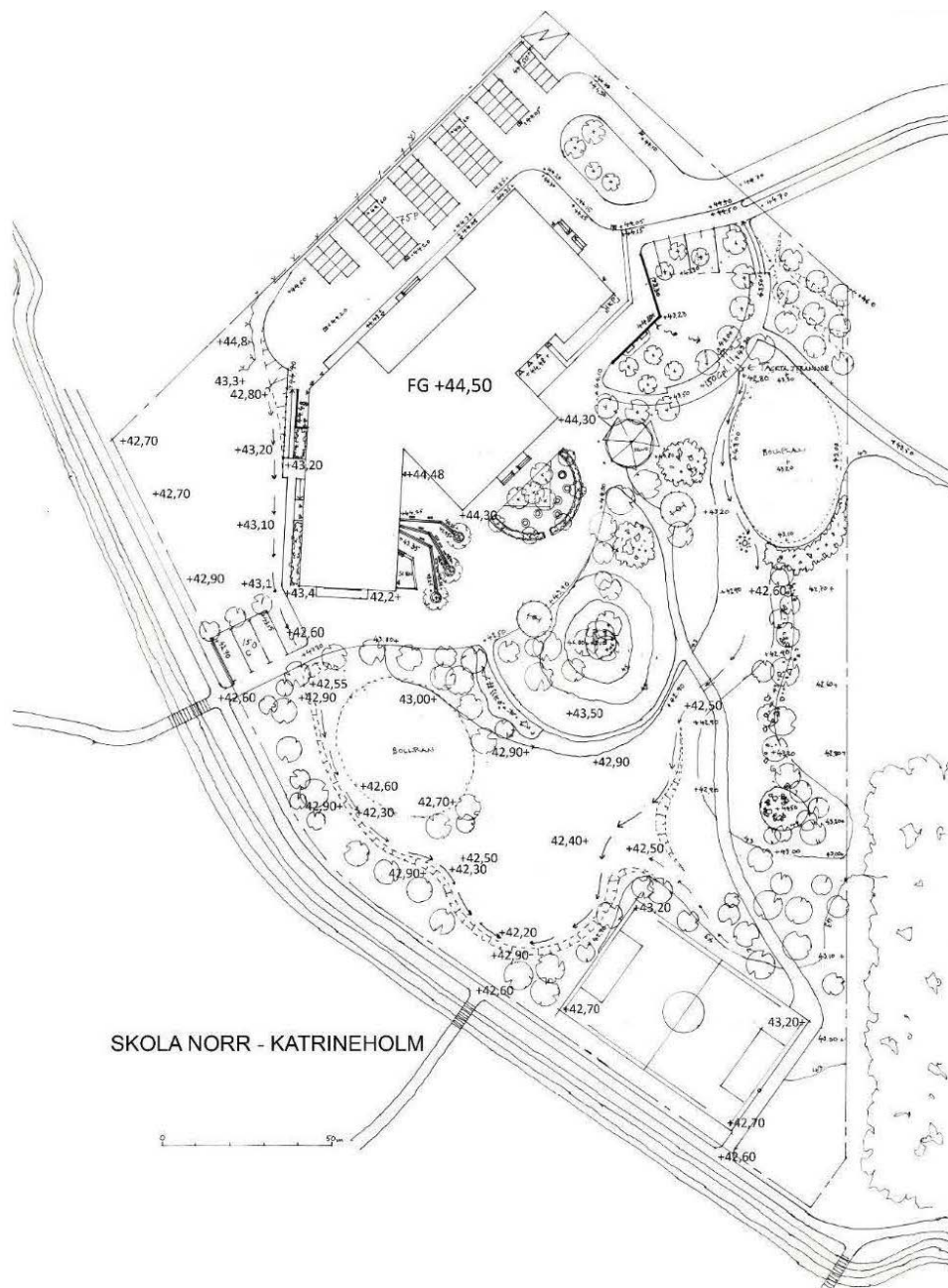
Skolbyggnaden och parkeringssytorna placeras i norr, på den högst belägna delen av planområdet. I den södra delen, på lägre nivåer, anläggs ett grönområde med en våtmark/översvämningssyta. Det är viktigt att höjdsättningen utförs så att skador på byggnader förhindras vid skyfall och höga flöden i Lasstorpsdiket. Därför ska lägsta golvnivå placeras högre än kringliggande mark, marken ska luta ut från byggnader, och marken ska höjdsättas så att dagvattnet kan rinna med självfall mot ytor anlagda för flödesutjämning.

Skolbyggnaden får en färdig golvnivå på +44,50 m, medan nivån på närmast omkringliggande mark blir ca +44,20 – 44,30 m. I utkanten av skolområdet anläggs en höjdrygg på +42,90 m.

Vattenflöde vid ett 20-årsregn för hela skolområdet före exploatering (avrinningskoefficient 0,1) har beräknats till ca 55 liter/sekund för en rinntid på 40 minuter. Detta flöde behöver dock strypas för att uppnå rening och fördröjning vid regn med tätare återkomsttid än 20 år. Efter en exploatering bedöms dagvattenflödet vid ett 20-årsregn bli ca 400 liter/sekund. Den fördröjning som behövs för att inte flödet ska öka efter en exploatering, jämfört med nuvarande flöden, har beräknats till ca 520 m³. Vid beräkning av fördröjningsvolymen har ett

utflöde på 55 liter/sekund använts, vilket motsvarar ett utflöde för området vid ett 20-årsregn. I anslutning till våtmarken anläggs bollplaner, som även de kan komma att översvämmas vid intensiv nederbörd.

Kartan visar höjdsättning inom skolområdet.

Dagvattnet som genereras inom planområdet och avleds till Lasstorpsdiket ska renas så att recipienten Näsnarens ekologiska status inte försämras efter exploateringen. Föroreningshalter har beräknats utifrån antagandet att årsdygnstrafiken till området är 1000. När marken bebyggs och hårdgjorda ytor anläggs, ökar avrinningen, och därmed mängden föroreningar som når Näsnaren. I beräkningar av föroreningshalter efter exploatering har växtbädd valts som reningsmetod, då den efterliknar våtmark/översvämningsyta mest. Inom området planeras också för två diken som därför har tagits med i beräkningarna. Dikenas total längd har antagits bli cirka 330 meter, släntlutning 1:2 och en bottenbredd på 0,5

meter. Vid exploatering av området kommer en ökning av flertalet metaller till recipient ske och därmed påverkas Näsnarens ekologiska status. Efter rening i föreslagna svackdiken och våtmark kan halter minska till lägre nivåer än idag, med undantag av nickel och krom. Dagvatten från lokalgatan leds till planområdet ner till översvämningssytan i områdets södra del.

	Enhet	Nuvarande markanvändning	Planerad markanvändning, utan rening	Riktvärde 1M	Efter rening i våtmark
P	µg/l	110	110	160	51
N	µg/l	2800	1400	2000	770
Pb	µg/l	7,8	5,1	8,0	1,0
Cu	µg/l	13	14	18	6,4
Zn	µg/l	20	30	75	5,4
Cd	µg/l	0,1	0,34	0,40	0,072
Cr	µg/l	1,8	4,6	10	1,9
Ni	µg/l	1,1	3,9	15	1,5
SS	µg/l	100000	36000	40000	7700
Oil	µg/l	1700	330	400	28

Tabellen ovan visar föroreningshalter och riktvärden (µg/l), med respektive utan rening.

	Enhet	Nuvarande markanvändning, utan rening	Planerad markanvändning, utan rening	Efter rening i våtmark
P	kg/år	0,82	1,5	0,69
N	kg/år	20	19	10
Pb	kg/år	0,056	0,069	0,014
Cu	kg/år	0,091	0,19	0,087
Zn	kg/år	0,14	0,40	0,074
Cd	kg/år	0,00072	0,0046	0,00098
Cr	kg/år	0,013	0,063	0,025
Ni	kg/år	0,0080	0,054	0,020
SS	kg/år	720	490	110
Oil	kg/år	1,2	4,5	0,39

Tabellen ovan visar mängden föroreningar (g/år).

Brandvatten

Brandvattenförsörjning föreslås ske genom utbyggnad av konventionellt brandvattensystem. Avståndet mellan släckbil och brandpost bör vara högst 75 meter, och avståndet mellan brandposter bör inte överstiga 150 meter.

EI

En ny transformatorstation ska anläggas i planområdets norra hörn. Högspänningskabel dras från befintlig transformatorstation vid Gersnäs allé sydväst om planområdet.

Fjärrvärme

Skolan ska kopplas till fjärrvärmenätet. Ledning finns längs med Bievägen.

Tele

Exploatör svarar för kostnaden att ansluta skolan. Ledning finns längs med Bievägen.

Bredband

Möjlighet finns att ansluta skolan, vilket bekostas av exploatör. Ledning finns längs med Bievägen.

Avfall

Utrymme kommer att finnas i skolbyggnadens västra del. Där kommer även att finnas utrymme för varuleveranser samt en vändplan för sopbilar och transportfordon.

Konsekvenser av planens genomförande

Bebyggelse

Ett område som idag huvudsakligen är åkermark bebyggs med en skolbyggnad som är omfattande till sin volym, vilket ofrånkomligen påverkar områdets karaktär. Med en genomtänkt gestaltning kan skolan och skolgården bli ett positivt inslag i stadsbilden och bidra till att staden växer norrut och att det nya bostadsområdet som planeras i anslutning till skolan blir attraktivt.

Trafik

En konsekvens av detaljplanen är att ett område som idag är oexploaterat kommer att generera trafik, främst morgnar och eftermiddagar. Hastigheten kommer att sänkas från 60 till 40 km/h. Bievägen ska byggas om till stadsgata när området norr om skolan exploateras för bostäder. I samband med att detaljplanen tas fram pågår planering av infrastruktur (gång- och cykelvägar, infarter, parkering för cyklar och bilar, busshållplatser) för att få en god trafiksäkerhet och tillgänglighet. Nya gång- och cykelstråk till och igenom området ökar tillgängligheten och öppnar för rekreation och friluftsliv.

Ekonomiska konsekvenser

Nybyggnation av en skola är en mycket stor kommunal investering, men det är en nödvändig åtgärd eftersom antalet kommuninvånare växer stadigt, vilket i sin tur medför att fler barn i skolåldern bosätter sig i kommunen. Fler kommuninvånare innebär större skatteintäkter. Planområdets läge på oexploaterad mark i stadens utkant innebär även kostnader utanför planområdet för infrastruktur. Infartsvägen till planområdet ska bekostas av det nya bostadsområde som ska skapas norr om skolan.

Ekologiska konsekvenser

En exploatering innebär att andelen grönyta inom planområdet kommer att minska, varav en del omfattas av generellt biotopskydd.

Förlusten av grönytor kan till viss del kompenseras genom att höja kvaliteten på kvarvarande grönytor. Skolgården utformas med mycket grönytor, varav en del kommer att utformas som naturmark med exempelvis stenrosen, ängsgräs och fuktängar, vilket bör främja den biologiska mångfalden.

Genomförande

Organisatoriska frågor

Tidplan

Samråd	2019:4 – 2020:1
Granskning	2020:1-2
Antagande	2020:2
Lagakraft	2020:2

Genomförandetid

Genomförandetiden föreslås vara 5 år från den dagen då detaljplanen vinner laga kraft.

Huvudmannaskap

Kommunen är huvudman för allmän platsmark.

Ansvarsfördelning

Exploatören ansvarar för genomförandet av planen. Exploatören initierar och bekostar flytt av ledningar samt lantmäterikostnader för ledningsförrättningar.

Fastighetsrättsliga frågor

Berörda fastigheter

Planområdet utgör en mindre del av fastigheten Gersnäs 3:8, som ägs av Katrineholms kommun.

Fastighetsbildning

För detaljplanens genomförande krävs en avstyckning från fastigheten Gersnäs 3:8. Exploatören ska initiera och bekosta nödvändiga lantmäteriförrättningar.

Gemensamhetsanläggningar

Inga gemensamhetsanläggningar kommer att bildas inom planområdet.

Ledningsrätt

Ledningsrätt för VA ska bildas inom planområdet. Om ledningar behöver flyttas i samband med exploatering, initierar och bekostar exploatören ledningsrättsförrättning samt lantmäterikostnader.

Ekonomiska frågor

Kostnader

Detaljplanen bekostas av exploatören. Planavgift tas inte ut i samband med bygglov.

Avtal

Ett exploateringsavtal ska upprättas med exploatören som reglerar vilka åtaganden som kommer att åläggas exploatören respektive kommunen. Exploatören kommer exempelvis att ansvara för dagvattenlösningar inom fastigheten.

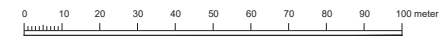
Ett exploateringsavtal ska upprättas mellan kommunen gällande markköp för den del av fastigheten Gersnäs 3:8 som ingår i planområdet. Exploatören kommer att förvärva exploateringsfastigheten i sin helhet.

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Katrineholm den 20 februari 2019

**Ellen Liljencrantz
Planarkitekt**

**Erik Bjelmrot
Avdelningschef**

Till planen hör:	☒ Illustrationskarta	☐
☒ Undersökning miljöbedömning	☒ Fastighetsförteckning	☐
☐ Planprogram	☒ Samrådsredogörelse	☐
☒ Planbeskrivning	☐ Granskningsutlåtande	☐

Granskningshandling PLAN 2016.14

Detaljplan för skola på Norr

Del av fastigheten Gersnäs 3:8

Katrineholms kommun	Södermanlands län	Beslutsdatum	Instans
PBL 2010:900		Godkännande	
ILLUSTRATIONSPLAN		Antagande	
Upprättad 2020-02-20		Laga kraft	
Ellen Liljencrantz Planarkitekt	Erik Bjelmrot Avdelningschef		

dgVår handläggare

Jerker Bergman
ByggnadsinspektörBygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

6. Ansökan om utdömande av löpande vite hos Mark- och miljödomstolen

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att hos Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, ansöka om utdömande av löpande vite om 25 000 (tjugofemtusen) kronor för XXXXX gällande fastigheten XXXXX, på grund av att rättelse ej skett sedan delgivning av beslut. Perioden som avses är 30 november 2019 till 30 januari 2020. Överträdelsen består i att XXXXX inte följt punkt 4 (att riva de delar av staketet som är markerat med blå linje på bilaga 14) i beslut om föreläggande med vite (Bygg- och miljönämnden 2018-08-22). Det konstaterades att överträdelsen kvarstod den 19 februari 2020.

Motivering

Bygg- och miljönämnden i Katrineholm kommun beslutade 2018-08-22 att förelägga fastighetsägaren att riva delar av staketet. Föreläggandet förenades med vite om 25 000 kronor samt ytterligare 25 000 kronor för varje period om två månader som åtgärderna inte vidtagits.

XXXXX delgavs beslutet 13 september 2018 och gavs möjlighet att överklaga. Svea hovrätt gav inget prövningstillstånd, varpå föreläggandet vann laga kraft 30 september 2019. Vid ett platsbesök den 19 februari 2020 konstaterades det att staketet inte hade rivits.

Av 11 kap 37§ PBL framgår att ett föreläggande får förenas med vite.

Beslutsunderlag

Bilaga 14 PostID 407553

Nämndbeslut BMN 2018-08-22 § 135 PostID 423992

Beslut 2019-09-30 från Svea hovrätt Mål nr M 9656-19 / P 9354-19 PostID 468244

platsbesök 19 februari

Dom 2019-08-12 P 3871-19 / M 5434-19 från Nacka tingsrätt

Beslutsmottagare

Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt

Vår handläggare

Therése Karlsson
MiljöinspektörBygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

7. Avisande av anmälan och föreläggande att söka tillstånd enligt miljöbalken för nybyggnation av höns hus, Björkviks Ägg AB, Vedebykvarn 1:5

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att avvisa anmälan om ändring av tillståndspliktig djurhållning samt förelägga Björkviks Ägg AB (VU) om

- att söka omprövning av tillståndet för verksamheten om den planerade ändringen medför att verksamheten kommer att vara tillståndspliktig efter ombyggnaden eller
- att begära att tillståndet upphävs och lämna in en ny fullständig anmälan om verksamheten kommer att vara anmälningspliktig efter utbyggnaden.

Motivering

Bygg- och miljönämndens bedömning

Miljötillståndet för Björkvik Ägg AB är från 1981 och fattat utifrån miljöskyddslagen. Tillståndet ändrades 1983 och är därefter kompletterat med vissa försiktighetsmått 2007. Villkoren i tillståndet är till stor del inaktuella. Nämnden anser att tillståndet till verksamheten inte kan vara kvar utan omprövning om en utbyggnad sker eftersom verksamheten då kommer att skilja sig så mycket från den verksamhet som var aktuell då befintligt tillstånd beviljades. Om verksamheten efter byggnationen räknas som anmälningspliktig anser bygg- och miljönämnden att tillståndet ska upphävas och befintliga villkor ersättas av ett modernt föreläggande med försiktighetsmått som är anpassat till den verksamhet som kommer att bedrivas.

Flera ändringar har gjorts i verksamheten sedan den startade. När beslutet om tillstånd fattades hade verksamheten växtodling och burhöns. Nu bedrivs ingen växtodling och hönsen är lösgående inomhus. Det planerade höns huset är tänkt att hysa utgångshöns och kommer att vara placerat närmare bostadshus än befintliga stallar. Verksamheten är belägen vid Vadstorpån och det nya höns huset kommer att ligga cirka 100 m från ån. Marken där höns huset ska byggas och där hönsen ska gå ute är idag ett sluttande fält som avgränsas av ett dike och ån.

Om verksamheten väljer att inte bygga för fler djur än att det ryms inom anmälningsplikten behöver en ny fullständig anmälan lämnas in. De tidigare anmälningshandlingarna som inkommit är inte fullständiga. Bland annat saknas beskrivning av hur hönsen ska hållas utomhus och vilka åtgärder som kommer att vidtas

för att minska näringsläckage till mark och vatten och störning för närboende. Redovisning behöver göras av hur ån kommer att påverkas av den nya verksamheten. Gödselproduktion, lagringskapacitet för gödsel och hanteringen av gödsel från det nya huset behöver också beskrivas närmare liksom markförhållanden, tvättvatten, avfall och buller.

Enligt VISS (Vatteninformationssystem Sverige) 2020-01-09 har den aktuella sträckan av Vadstorpån från Näsnaren till sammanflödet med Enareån fått klassning "Otillfredsställande" gällande näringsämnen. Målet är att ån ska ha God status 2027. Det innebär att vid prövning av ny verksamhet ska bedömning göras av om verksamheten påverkar målet om god status. Framförallt hönsens rastgård och gödselhanteringen kan påverka tillförseln av näringsämnen till ån.

Lagstiftning

Beslutet fattas med stöd av 26 kap 9 och 21 §§ Miljöbalken.

24 kap 5§ miljöbalken

I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,.....

Sammanfattning av ärendet

Verksamheten har idag platser för i storleksordningen 33 000 höns. Verksamheten har ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet för värphöns med hållande av maximalt 57 000 djur. Därmed är det en industriutsläppsverksamhet (IED) som omfattas av industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU) och BAT-slutsatser för intensiv uppfödning av fjäderfä och gris. Grundtillståndet till miljöfarlig verksamhet är från 1981 omfattade 42 000 djur och tillståndet ändrades 1983 till att omfatta 57 000 djur. Båda dessa beslut gäller idag och fattades enligt miljöskyddslagen. I enlighet med förordningen (2004:989) om översyn av vissa tillståndspliktiga verksamheter kompletterades besluten 2007 med ett föreläggande med försiktighetsmåt.

I maj 2019 inkom från Länsstyrelsen en kopia på förprovning av ett nytt höns hus vid Björkviks Ägg AB:s anläggning på fastigheten Vedebykvarn 1:5. Verksamheten kontaktades av samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF). Verksamheten inkom då med en ansökan om ändring av tillståndspliktig verksamhet. SBF meddelade verksamheten att bedömning gjorts att ändringen är tillståndspliktig. Verksamheten övervägde då att bygga för färre höns så att verksamheten inte omfattas av tillståndsplikt. Gränsen för tillståndsplikt går vid 40 000 platser för fjäderfä på anläggningen. SBF meddelade att tillståndet behöver upphävas om verksamheten efter utbyggnaden kommer att vara anmälningspliktig. Detta eftersom tillståndet är gammalt och att verksamheten efter utbyggnad kommer att skilja sig ytterligare från den verksamhet som bedrevs då

tillståndet beviljades. Efter flera kontakter mellan VU och SBF inkom VU 2019-12-13 med ett yrkande att få uppföra ett nytt hönshus inom befintligt tillstånd.

Ärendeberedning

Förslaget till beslut har kommunicerats skriftligt med verksamheten 2020-01-10. Verksamheten inkom 2020-01-31 med ett yttrande som innehöll ett önskemål om en tydligare precisering i detta beslut om varför yrkandet inlämnat 2019-12-13 inte kan godkännas. Inga ändringar i förslaget till beslut har gjorts efter kommunikeringen.

Upplysningar

Möjligt krav på tillståndsprövning

Om en fullständig anmälan om miljöfarlig verksamhet inkommer till nämnden som visar att verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön kan nämnden fatta beslut om att verksamheten ska söka tillstånd för verksamheten även om verksamheten efter utbyggnaden inte kommer att vara tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen. Se 9 kap 6 a § Miljöbalken. Det skulle kunna vara aktuellt vid byggnation av nytt hönshus för utgångshöns på den föreslagna platsen på grund av närheten till bostad och till ån med otillfredsställande status.

Överklagande

Ni har enligt 19 kap. 1 § miljöbalken rätt att överklaga bygg- och miljönämndens beslut hos länsstyrelsen, senast inom tre veckor från den dag då Ni tagit del av beslutet. Information om hur man överklagar finns sist i beslutet.

Delgivningskvittot som bifogas beslutet ska återsändas snarast. Undertecknas av någon som är behörig att teckna firma för bolaget.

Beslutsunderlag

Anmälan/komplettering; Yrkande om att utökningen ska rymmas inom tillståndet

Beslutsmottagare

Björkviks Ägg AB

Katrineholms kommun
Samhällsbyggnadsförvaltningen
641 80 Katrineholm

Yrkande om nybyggnation av stall för äggproduktion

11.1821-444-83

Plats nr 0483-91-104

Björkviks Ägg AB, organisationsnummer 556494-6589, yrkar i befintligt tillstånd om att uppföra ett nytt höns hus (stall 4) på fastigheten Vedebykvarn 1:5, Katrineholms kommun.

Nybyggnaden avses att placeras intill de tre befintliga höns husen. I anslutning till stall 4 planeras att anläggas rasthagar för värphönsen. Skyddsåtgärder kommer att vidtas, där senaste nytt inom forskningen beaktas, för att minska utlakning av växtnäring från värphönsens rasthagar.

Björkviks ägg AB anser att denna nybyggnation ryms inom befintligt tillstånd enligt miljöskyddslagen att på fastigheten Vedebykvarn 1:5 i Björkviks socken, Katrineholms kommun, för befintlig djuranläggning och hållande av värphöns till att omfatta maximalt 57 000 djur.

Med vänlig hälsning
Norrköping

Ombud/ Petra Nilsson
Specialistrådgivare, Affärsrådgivare
011-19 49 27
petra.nilsson@lrfkonsult.se

Bilaga
Fullmakt

602 34 Norrköping

Besöksadress:
Nygatan 93

Tfn: 011-19 49 00

LRF Konsult AB
Orgnr SE 559136-6140
med säte i Stockholm

Cert ISO 9001

www.lrfkonsult.se

FULLMAKT

För specialistrådgivare Petra Nilsson Norrköping och senior jurist Johan Håkansson Örebro, LRF Konsult AB med org.nr 559136-6140, eller den de i sitt ställe förordnar:

- att anhängiggöra, utföra och bevaka Björkviks ägg AB, org.nr 556494-6489, talan angående frågan om miljötillstånd enligt miljöskyddsförordningen och miljöbalken för företagets verksamhet på fastigheten Vedebykvarn 1:5 i Katrineholms kommun.
- att vid alla de tillfällen, då företagets rätt i denna sak kan vara ifråga iaktta, överklaga och bevaka densamma.

Björkvik den 13 / 12 2019

För Björkviks ägg AB Fredrik Ullstrand

8. Remissvar Dnr 4.2.17-15359/19 Översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att anta förvaltningens yttrandet som sitt eget.

Samhällsbyggnadsförvaltningens yttrande

Inledning

Katrineholms kommun ligger i nitratkänsligt område i östra Svealand. Inom kommunen finns en omfattande jordbruksproduktion. Ärendet har beretts inom Samhällsbyggnadsförvaltningen, av miljöinspektör med inriktning lantbrukstillsyn, och fastställts av Bygg- och miljönämnden i Katrineholms kommun.

Jordbruksverkets översyn i stort

Nämnden välkomnar den översyn som gjorts, och anser att det är värdefullt att denna och liknande föreskrifter regelbundet ses över. Inom de flesta temaområden som Jordbruksverket gått igenom föreslås inga ändringar. Vi anser att det överlag är rimliga avvägningar i dessa punkter. De områden som nämns med behov för ytterligare utredning är relevanta och vi hoppas att Jordbruksverket allokerar nödvändiga resurser för att dessa frågor ska bli fullgott utredda inom kort.

3.3.2 Lagring av stallgödsel, samt tillhörande definition

Inom den här temarubriken föreslår Jordbruksverket inga ändringar förutom ett tillägg om att även rötresterna ska omfattas av krav på täckning. Nämnden anser att det är ett rimligt tillägg som harmoniserar med de krav som ställs på andra gödselpartier, vilka dessutom ibland blandas ute på gårdarna.

Jordbruksverket föreslår att begreppet *rötrest från jordbruksverksamhet* definieras. Nämnden vill poängtera att det är angeläget att kraven på skyddsåtgärder ska vara likvärdiga beroende på ett partis egenskaper snarare än ursprung. Nämnden ser en risk att det med föreslagen definition och föreskriftsformulering kommer att ställas olika krav på olika partier beroende på ursprung (mer eller mindre än 10 % från jordbruksprodukter), och att dessa olika krav inte är motiverade av miljöhänsyn.

Som komplement till den utredning som gjorts efterfrågar vi en översyn av vilka krav på täckning som är rimliga för behållare som ofta eller kontinuerligt rörs om, till exempel pumpbrunnar.

3.3.3 Behovsanpassad gödsling

Inom den här temarubriken ingår flera mindre ändringar som tillsammans utvecklar föreskriften efter ny kunskap. Målet är att flytta fokus från schablonvärden till löpande anpassning i fält. Den föreslagna formuleringen lyfter fram att verksamhetsutövaren ska kunna redogöra för hur behovet av kvävetillförsel har beräknats.

Nämnden anser att de föreslagna ändringarna av 20 § och tillhörande allmänna råd i huvudsak verkar ändamålsenliga och lämpliga. Vi vill dock varna för att detta kan komma att leda till ökade krav på dokumentation för lantbrukare med extensiv produktion, vilka i dag inte utför andra bedömningar än att de producerar med kväveunderskott.

En stor del av fokus i 20 § och tillhörande allmänna råd ligger på planeringen av växtodlingen. För tillsynens skull vore det värdefullt att lyfta fram att även faktiskt utförd gödsling samt bärgad skörd dokumenteras.

Inom den här temarubriken ingår även ett förslag om att införa dispensmöjlighet för att gödsla en mellangroda om det motiveras av grödans sanerande verkan mot karantänskadegörare. Nämnden anser att det är en lämplig dispensmöjlighet som inte bör få nämnvärda negativa miljöeffekter så länge dispenser ges för begränsade givor.

3.3.4 Begränsningar av den mängd gödsel som får tillföras till mark

Inom den här temarubriken har Jordbruksverket två förslag på ändringar. Det ena förslaget är att regeln om att hela spridningsarealen ska utnyttjas inom en femårsperiod tas bort och ersätts med ett allmänt råd. Det andra är att högsta tillåtna kvävegiva på hösten (i känsliga områden) sänks för spannmål, från 40 kg N/ha till 30 kg N/ha.

Ersätta 17 § med ett allmänt råd

Syftet med bestämmelserna om spridningsareal är att förhindra att fosfor koncentreras i landskapet genom att stallgödsel ges i höga givor på begränsad areal. Idag regleras detta genom kombinationen av 8 § och 17 -19 §§. 8 § ger ett gränsvärde och 17-19 §§ utvecklar hur gränsvärdet ska appliceras.

Om Jordbruksverket väljer att ta bort 17 § öppnar det för möjligheten att ge mycket stora fosforgivor på ett enskilt skifte så länge stora andra arealer, vilka inte tillförs stallgödsel alls, räknas med för att få ner snittet. Ett sådant förfarande skulle ge en kraftigt ökad risk för läckage av fosfor från det aktuella skiftet. Nämnden ser en risk för att djurgårdar i områden med brist på spridningsareal skriver fiktiva spridningsavtal med gårdar i andra delar av landet för att kunna lägga större givor på den egna arealen.

Areal som inte används för spridning bör inte tas med i beräkningen av snittgivan eftersom det ger ett lägre snittvärde på tillförd mängd fosfor än den verkliga för de fält där spridning sker. På de gårdar där delar av tillgänglig spridningsareal inte används för spridning eller inte borde användas för spridning är det istället angeläget att den areal där spridning faktiskt sker är tillräckligt stor för att uppfylla gränsvärdet max 22 kg totalfosfor per spridningsareal och år i femårs-snitt.

Att ta bort regeln om att all spridningsareal ska användas för spridning någon gång under en femårsperiod motverkar syftet med bestämmelserna. Det är lämpligare att klargöra att mark där spridning inte ska tas med i summeringen av spridningsareal (en eventuell vidareutveckling av 19 §) och att poängtera olämpligheten i överdriven tillförsel av fosfor till grödor med lågt fosforbehov.

Om Jordbruksverket är av åsikten att gränsvärdet på 22 kg P/ha och år är alltför begränsande bör istället gränsvärdet höjas (8 § samma föreskrift). Så länge avvägningen mellan nytta och miljöpåverkan landar i att en snittgiva på 22 kg P/ha och år är en rimlig avvägning bör dock både 8 § och 17 § kvarstå.

Uppfattningen att gårdar med stor tillgänglig spridningsareal i förhållande till minsta spridningsareal som krävs måste lägga stallgödsel på hela sin tillgängliga areal är felaktig. Enligt 17 §: "Har företaget tillgång till en större spridningsareal än vad som krävs för att uppfylla [max 22 kg totalfosfor per spridningsareal och år i femårs-snitt] behöver stallgödsel (...) endast tillföras på den minsta areal som krävs för att uppfylla [gränsvärdet]". § 17 är alltså inget hinder för dessa gårdar att fördela sin gödsel på en mindre areal, så länge gränsvärdet klaras.

Generellt är det mycket svårare att utöva tillsyn över sådant förfarande som behandlas i allmänna råd än sådant förfarande som regleras i en föreskrift. Att ta bort 17 § och ersätta den med ett allmänt råd skulle försvåra kommunens tillsyn över att fosfortillförseln till åkermark sköts på ett godtagbart sätt. Det är relativt enkelt för lantbrukaren att redogöra för vilka mängder gödsel som spridits på vilka arealer och en sådan redogörelse är i de flesta fall ett fullgott underlag för tillsynsmyndigheten att bedöma uppfyllelsen av 17 §.

Nämnden vill föreslå att de aktuella bestämmelserna istället uppdateras så att det finns en tydlig distinktion mellan tillgänglig (möjlig) spridningsareal och den faktiska minsta spridningsareal som krävs för ett visst företag. Svårigheter att tolka bestämmelserna bör gå att hantera genom tillsynsvägledning. Är givorna på respektive fält dokumenterade bör det inte vara omöjligt att följa upp om gränsvärdet efterlevs.

Lättillgängligt kväve till höstsådd (känsliga områden)

Nämnden bedömer att skärpningen är lämplig ur miljösynpunkt. En nackdel med att successivt skärpa en begränsning av den här typen är att gårdarna får svårare att långsiktigt planera sina investeringar i lagringskapacitet och övrig gödselhantering. En annan nackdel med upprepade regeländringar är att det upplevs instabilt och att det blir svårare för verksamhetsutövare att hålla sig uppdaterade med gällande regelverk. Jordbruksverket bör överväga om en successiv skärpning istället kan ersättas av en mer definitiv skärpning inklusive lämpliga övergångsbestämmelser. Frågan bör vara utredd innan ändringar sker i föreskriften.

Sammanfattning av ärendet

Jordbruksverket har gjort en översyn av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring, och föreslår i en rapport ett antal ändringar av föreskriften. Katrineholms kommun har fått möjlighet att komma med synpunkter på rapporten. Kommunen stödjer flera av förslagen men ett av dem ser vi som mer problematiskt än de övriga. I yttrandet redogör vi för vårt ställningstagande angående detta förslag, som innebär att ersätta den 17 § i nämnda föreskrift med ett allmänt råd. Vi vill också lyfta fram några möjliga effekter av de övriga förslagen, vilka inte tagits upp i rapporten.

Bakgrund

Enligt nitratdirektivet (Rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket) ska alla EU-medlemsländer minst var fjärde år göra en översyn av sina åtgärdsprogram. Under den översyn som nu genomförs har Jordbruksverket sammanställt en rapport. Rapporten går i huvudsak igenom Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring, och föreslår ett antal ändringar i föreskriften.

Ärendebeskrivning och beredning

Katrineholms kommun har fått nämnda rapport på remiss. Remissen har skickats till ett urval kommuner, samtliga länsstyrelser, relevanta övriga myndigheter och ett antal bransch-/intresseorganisationer. Ärendet har beretts av miljöinspektör med inriktning lantbrukstillsyn.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse
Remissmissiv *Översyn åtgärdsprogram*
Rapport *Översyn åtgärdsprogram, Jordbruksverket 2019:21*

Beslutsmottagare

Jordbruksverket, Miljöregelenheten
Akten

Översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet

Bifoga bild/bilder
separat

- Vi föreslår nya regler för lagring av flytande rötrest. Vi vill också sänka mängden lättillgängligt kväve som får tillföras före höstsådd av stråsäd m.m. i känsliga områden.
- Dispens för kvävegödsling av mellangrödor bör kunna ges vid bekämpning av karantänskadegörare.
- Vi vill stryka kravet att hela arealen måste utnyttjas för spridning av stallgödsel under en femårsperiod.

Översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet

EU:s medlemsstater ska minst vart fjärde år göra en översyn av de åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet de tagit fram för att minska vattenföroreningar orsakade av kväveföreningar från jordbruk. Sveriges åtgärdsprogram består framförallt av åtgärder som regleras i miljölagstiftningen, genom miljöbalken (1998:808) och förordningar och föreskrifter till miljöbalken. I översynen bedömer vi hur reglerna kan bidra till minskade kväveförluster och föreslår vid behov förändrade eller nya regler för att nå nitratdirektivets mål.

Jordbruksverket

Lars Bollmark
Magnus Bång
Johannes Eskilsson
Johan Malgeryd

Sammanfattning

Som medlem i EU har Sverige åtaganden enligt nitratdirektivet. Ett sådant krav är att upprätta och genomföra åtgärdsprogram i syfte att minska vattenföroreningar orsakade av kväveföreningar från jordbruk i särskilt utpekade känsliga områden. Medlemsstaterna ska minst vart fjärde år göra en översyn av sina åtgärdsprogram, och underrätta kommissionen om eventuella ändringar.

Det är nu dags för en ny översyn av Sveriges åtgärdsprogram. Vårt åtgärdsprogram består framförallt av åtgärder som regleras i vår miljölagstiftning, genom miljöbalken (1998:808) och förordningar och föreskrifter till miljöbalken. Målsättningen är att omgående gå vidare med de föreskriftsändringar som vi föreslår här. Det innebär ytterligare konsekvensbedömningar och remittering av förslagen.

I rapporten lämnar vi följande förslag till ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring:

- en ny regel om lagring av flytande rötresten från jordbruksverksamhet
- en ny skrivning om behovsanpassad gödsling så att vikten av att ta hänsyn till markens kväveleverans betonas
- möjlighet att ge dispens för kvävegödsling av mellangrödor vid bekämpning av karantänsskadegörare
- kravet på att hela arealen måste utnyttjas för spridning av stallgödsel under en femårsperiod tas bort och ersätts med ett allmänt råd
- mängden lättillgängligt kväve som får tillföras före höstsådd av andra grödor än oljeväxter sänks från 40 kg/ha till 30 kg/ha i känsliga områden

Vi har under genomgången av åtgärderna även identifierat ett antal frågor som bör följas upp, med sikte på att öka kunskapen och ta fram bättre beslutsunderlag innan nästa översyn:

- gödsling av mellangrödor och andra grödor som inte skördas
- ytterligare justeringar av mängden lättillgängligt kväve som får tillföras före sådd av höstsäd och höstoljeväxter i känsliga områden
- surgörning av flytgödsel som åtgärd för att minska ammoniakavgång
- frågan om majsstubb som lämnas obearbetad efter skörd ska vara godkänd som höst- och vinterbevuxen mark
- bevakning av om grundvillkoren i den gemensamma jordbrukspolitiken som ska gälla efter 2020 kommer att kräva anpassning av bestämmelserna om höst- eller vinterbevuxen mark

UTKAST

Summary

As a member of the EU Sweden has certain obligations according to the Council directive concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources (91/676/EEC). One such requirement is to establish and implement an action programme to reduce water pollution by nitrogen compounds from agriculture in designated vulnerable zones. The member states shall review, and if necessary revise, their action programmes at least every four years. They shall inform the EU Commission of any changes in the action programmes.

It is now time for a review of the Swedish action programme. Our action programme consists primarily of measures that are regulated in the Swedish Environmental Code (1998:808) and in legislation under that code. In the review we assess how the provisions can contribute to reduce the nitrogen losses and suggest changes or new rules to achieve the goals of the Nitrate directive. The aim is to proceed immediately with the proposed changes in the Swedish legislation. This will include further consequence assessments and remittance of the proposals.

In this report we present the following proposals for changes in the provisions of the Swedish Board of Agriculture (SJVFS 2004:62) on environmental concerns regarding plant nutrients:

- a new rule regarding storage of liquid digestates from agricultural biogas production
- a new wording of the requirement to fertilize according to foreseeable demand of the crops, aiming to emphasize the contributions from soil nitrogen sources
- a possibility to allow, by derogation, fertilization of crops that are not harvested if they are used for eradication of quarantine pests
- the requirement that the whole acreage must be used for spreading of manure over a five-year period is replaced by a recommendation
- the amount of plant available nitrogen that may be applied before autumn sowing of crops other than oilseeds is reduced from 40 to 30 kg per hectare in vulnerable zones.

During the review of the measures we have identified a number of issues to be followed up, with a view to increase knowledge and produce a better basis for decisions until next review:

- fertilization of intermediate crops and other crops that are not harvested
- further adjustments of the amounts of plant available nitrogen that may be applied before autumn sowing of oilseeds and other crops in vulnerable zones
- acidification of slurry as a measure to reduce ammonia emissions

- the issue whether fields with maize stubble, that is left without post-harvest tillage, should be approved as land under vegetative cover during the autumn and winter
- follow the development of requirements in the Common Agricultural Policy after 2020 to see whether it will require adaptations of the rules for land under vegetative cover during the autumn and winter

UTKAST

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund och syfte.....	1
1.2	Avgränsningar	1
1.3	Angränsande projekt.....	1
1.3.1	Översyn av nitratkänsliga områden	1
1.3.2	Genomförande av EU:s direktiv för utsläpp av luftföroreningar (takdirektivet)	2
1.3.3	Tvårvillkor i den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020	2
2	Åtgärdsprogrammet.....	3
3	Översyn.....	3
3.1	Åtgärderna har delats upp i teman.....	3
3.2	Olika geografiska områdesindelningar	4
3.3	Översyn av åtgärderna	4
3.3.1	Tidsperioder när spridning av olika gödselmedel är förbjuden eller begränsad.....	4
3.3.2	Lagring av stallgödsel.....	7
3.3.3	Behovsanpassad gödsling	12
3.3.4	Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark.....	18
3.3.5	Regler för tillförsel av gödselmedel på sluttande mark.....	25
3.3.6	Regler för tillförsel av gödselmedel i närheten av vattendrag.....	26
3.3.7	Regler för tillförsel av gödselmedel på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark.....	27
3.3.8	Regler för tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel ..	28
3.3.9	Höst- och vinterbevuxen mark	30
3.3.10	Definitioner.....	33
3.3.11	Allmänna hänsynsreglerna enligt miljöbalken (1998:808), MB	35
3.4	Summering av föreslagna ändringar och rekommendationer	36

3.4.1	De här åtgärderna föreslår vi ska ändras	36
3.4.2	De här åtgärderna rekommenderar vi ska följas upp.....	36
4	Bilagor	38

UTKAST

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Sverige har som medlem inom EU åtaganden enligt nitratdirektivet¹. Enligt direktivet ska medlemsstaterna upprätta och genomföra åtgärdsprogram i syfte att minska vattenföroreningar orsakade av kväveföreningar från jordbruk i de utpekade känsliga områdena (bilaga 1). Enligt direktivet ska medlemsstaterna minst vart fjärde år göra en översyn av sitt åtgärdsprogram, och underrätta kommissionen om ändringar i åtgärdsprogrammet. En sammanfattning av tidigare översyner finns i bilaga 2.

Anledningen till detta projekt är att det är dags för en ny översyn av Sveriges åtgärdsprogram. Målsättningen är att omgående gå vidare med de föreskriftsändringar som vi föreslår här. Det innebär ytterligare konsekvensbedömningar och remittering av förslagen.

Vårt åtgärdsprogram består framförallt av åtgärder som regleras genom miljöbalken (1998:808), samt förordningar och föreskrifter till miljöbalken. En beskrivning av dessa författningar finns i avsnittet ”Åtgärdsprogrammet”.

Översynen innebär kortfattat att vi systematiskt går igenom de åtgärder (regler) vi har om nitratläckage till vatten, och bedömer hur reglerna kan bidra till minskade förluster. Översynen innebär även att föreslå förändrade eller nya regler för att nå nitratdirektivets mål. Resultatet utgör ett underlag för en eventuell revidering av de författningar vi har för att förhindra växtnäringsförluster från jordbruket till exempelvis sjöar och vattendrag.

1.2 Avgränsningar

Projektet är avgränsat på så sätt att åtgärder genom olika ekonomiska styrmedel såsom miljöersättningar inte ingår i översynen.

Det ligger inte inom projektet att genomföra eventuella föreskriftsändringar, utan de ska utföras av linjeverksamheten.

Vi ska i projektet inte se över de nitratkänsliga områdena.

1.3 Angränsande projekt

1.3.1 Översyn av nitratkänsliga områden

En översyn av nitratkänsliga områden ska enligt nitratdirektivet genomföras vart fjärde år. Nästa ordinarie översyn ska rapporteras till kommission senast i juni 2022. Jordbruksverket tar fram underlag till regeringen för ändringar av de nitratkänsliga områdena. Vid den senaste översynen 2018 var det flera viktiga underlag med betydelse för resultatet som ännu inte var klara. Jordbruksverket föreslog därför regeringen att

---

¹ Rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket

avvakta med ändringar av områden och för att Jordbruksverket skulle kunna uppdatera analyserna med det nya dataunderlaget när det är klart och tillgängligt. Detta arbete kommer att inledas hösten 2019 och planeras bli klart under 2020. Förändringar av de nitratkänsliga områdena innebär att åtgärderna som följer av nitratdirektivet behöver införas i de nya områdena eller tas bort i områden som faller ifrån.

1.3.2 Genomförande av EU:s direktiv för utsläpp av luftföroreningar (takdirektivet)

EU:s direktiv för utsläpp av luftföroreningar (takdirektivet)² och FN:s luftvårdskonvention (CLRTAP) syftar till att minska utsläppen av luftföroreningar bland annat ammoniak. I Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) finns bestämmelser som syftar till att minska ammoniakavgången för att uppfylla kraven i takdirektivet och luftvårdskonventionen. De ska även bidra till att nå miljö kvalitetsmålet ”Ingen övergödning”. Utsläpp av ammoniak bidrar till försurning och övergödning av mark och vatten. Åtgärder mot ammoniakavgång minskar kvävenedfallet och kan till viss del minska nitrattillförseln till vatten. Därför har ammoniakbestämmelserna tagits med när Sverige rapporterat genomförandet av nitratdirektivet, även om huvudsyftet med bestämmelserna är att minska ammoniakavgången.

Enligt nuvarande prognoser kommer Sverige, med liten marginal, inte att uppfylla kraven på minskade utsläpp av ammoniak till 2020 enligt takdirektivet. Förstärkt rådgivning och tillgängliga investeringsstöd för teknik som minskar ammoniakavgången förväntas leda till att dessa krav uppfylls. I ett senare skede skulle eventuellt även andra styrmedel kunna bli aktuella. En översyn av bestämmelserna med huvudsyfte att minska ammoniakavgången bör göras samlat med processen som rör takdirektivet. Dessa bestämmelser kommer att beskrivas och bedömas i den här översynen men vi kommer, med hänsyn till processen med takdirektivet, att avvakta med eventuella förslag till ändringar.

1.3.3 Tvärvillkor i den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020

Tvärvillkor för direktstöden finns nu i form av verksamhetskrav (SMR) och krav på god jordbrukshävd samt goda miljöförhållanden (GAEC). Verksamhetskraven innebär att vissa krav i nuvarande EU-lagstiftning ska följas. God jordbrukshävd och goda miljöförhållanden är andra krav som inte direkt följer av lagstiftningen. Sverige har dock i vissa fall använt befintlig nationell lagstiftning för att införliva de här kraven. Flera av åtgärderna som följer av nitratdirektivet är också verksamhetskrav och Sverige har även använt vissa bestämmelser i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket och i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) för att införliva krav på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden.

Enligt förslagen för den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020 ska tvärvillkoren byta namn till grundvillkor. De ska också uppdateras och kompletteras med villkor från bland annat förgröningsstödet.

---

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG

Ändringar av bestämmelserna som rör åtgärder som följer av nitratdirektivet kommer att påverka utformningen av de kommande grundvillkoren.

2 Åtgärdsprogrammet

Sveriges åtgärdsprogram består framförallt av regler i miljöbalken, samt i förordningar och föreskrifter till miljöbalken.

Regler om miljöhänsyn i jordbruket finns i kapitel 12 i miljöbalken. Vare sig det finns preciserade bestämmelser i lagstiftningen eller om de är mer allmänt hållna så gäller alltid miljöbalkens allmänna hänsynsregler. De innebär kortfattat att alla som bedriver eller tänker bedriva en verksamhet måste skaffa sig den kunskap och vidta de åtgärder som behövs, för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

I förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket finns bestämmelser om lagringskapacitet för stallgödsel, utformning av lagringsutrymmen samt bestämmelser om andel höst- eller vinterbevuxen mark. Sveriges känsliga områden anges också i förordningen. Enligt förordningen bemyndigas Jordbruksverket att utfärda föreskrifter för lagring och spridning av stallgödsel, samt om begränsning av antalet djur i ett jordbruksföretag).

Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring reglerar lagring och spridning av stallgödsel. Där finns bestämmelser om krav på täckning av gödselbehållare, spridningsareal, särskilda spridningsbestämmelser samt detaljerade bestämmelser om höst- eller vinterbevuxen mark. De allmänna råden (tidigare med beteckningen 2005:1) har inkluderats i föreskriften.

3 Översyn

3.1 Åtgärderna har delats upp i teman

Åtgärdsprogrammet består av en mängd skilda åtgärder i form av regler i författningar. Dessa åtgärder har ordnats ämnesvis i teman. Valet av teman följer i huvudsak rapporteringen enligt artikel 10 i nitratdirektivet.

- Tidsperioder när spridning av olika gödselmedel är förbjuden eller begränsad
- Lagring av stallgödsel
- Behovsanpassad gödsling
- Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark
- Regler för tillförsel av gödselmedel på sluttande mark

- Regler för tillförsel av gödselmedel i närheten av vattendrag
- Regler för tillförsel av gödselmedel på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark
- Regler för tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel på mark
- Höst- och vinterbevuxen mark
- Definitioner
- Allmänna hänsynsreglerna enligt miljöbalken

3.2 Olika geografiska områdesindelningar

Det finns olika geografiska områdesindelningar för de olika bestämmelserna. Vissa av bestämmelserna omfattar bara Blekinge, Skåne och Hallands län, bestämmelserna om höst- och vinterbevuxen mark gäller i alla län i Götaland, många bestämmelser gäller i det nitratkänsliga området och några bestämmelser gäller i hela landet. Det finns också olika indelningar av det nitratkänsliga området. I samband med översyner av det nitratkänsliga området har nya områden efterhand kommit till och några områden har fallit bort från det nitratkänsliga området. Det har då funnits ett varierande behov av åtgärder i olika delar av det nitratkänsliga området, vilket lett till olika indelningar. En översyn av det nitratkänsliga området ska, enligt nitratdirektivet, genomföras minst vart fjärde år. Den geografiska avgränsningen av det nitratkänsliga området behandlas i samband med översynen av det nitratkänsliga området och inte i den här rapporten. I det här sammanhanget finns dock möjligheten att se över i vilka delar av det nuvarande området som olika bestämmelser ska gälla.

Den geografiska områdesindelningen för ammoniakåtgärderna överensstämmer i stort med de som syftar till att minska nitratläckaget. Det finns dock vissa avvikelser. En orsak till detta kan vara att ammoniakavgången har en stark koppling till djurhållningen.

Möjligheter att samordna den geografiska områdesindelningen beskrivs specifikt för vissa åtgärder. En utgångspunkt är att beakta syftet med åtgärderna och att resultatet av åtgärderna inte bör försämrats.

3.3 Översyn av åtgärderna

3.3.1 Tidsperioder när spridning av olika gödselmedel är förbjuden eller begränsad

Vad innebär temats åtgärder?

De här bestämmelserna ingår i temat:

23a §, 25 §, 26 §, 26a §, 28a §, 28b § SJVFS 2004:62.

Deras lydelse framgår av bilaga 3.

Temats bestämmelser reglerar när under året som gödselmedel får spridas (en översikt finns i bilaga 6). Tidsbegränsningarna skiljer sig mellan områden i landet, gödselmedel, lerhalter i marken, bevuxen och obevuxen mark samt grödor och odlingens syfte.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att de nuvarande reglerna för de tidsperioder då gödselspridning är förbjuden eller begränsad inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

23 a §

Nedbrukskravet för spridning under vintern i resten av landet medför att spridning i praktiken blir svår att genomföra på grund av snö och frusen mark. Statistik för gödseltidpunkt visar att det är försvinnande lite gödsel som sprids under vintermånaderna³.

25 §

I samband med kommissionens granskning 2008–2009 av vårt införlivande av nitratdirektivet så fastställdes den tidsperiod då gödselspridning inte var tillåten inom nitratkänsliga områden. Detta var en utdragen process med flera föreskriftsändringar där det först fanns möjlighet till spridning efter 1 november under vissa förhållanden, men slutligen fastställdes det totala förbudet mot gödselspridning från 1 nov – 28 februari⁴. Anledningen till den satta perioden var att risken för näringsläckage vid gödselspridning då är generellt stor.

Forskningsresultat och bedömningar från SLU (exempelvis Aronsson och Johnsson 2017) visar att det är svårt att värdera hur gödselspridning i en gradvis övergång från höst till vinter påverkar utlakningsrisken⁵. I nuläget har den stängda perioden i princip funnits sedan 1 januari 2010 och är väl etablerad bland berörda lantbrukare, rådgivare och tillsynsmyndigheter.

När det gäller stallgödsel så finns det ett naturligt behov för lantbrukare att frigöra lagringsutrymme inför vintern och det finns samtidigt ett visst behov av näring till framförallt vall även på hösten. Under vissa förhållanden har enskilda studier visat att näringsförlusterna vid sen gödselspridning, även in i november inte lett till större näringsläckage jämfört med spridning i september⁶. Önskemål har därför förts fram från lantbruksnäringen om att tillåta spridning även i november för att öka flexibiliteten. Vi ser inte att en öppning för spridning under november är realistisk. Restriktionerna för en sådan spridning skulle bli väldigt detaljerade och krångliga för att den inte ska leda till ökat läckage. Risken finns dessutom att ökad möjlighet till höstspridning leder till att mer gödsel sprids under hösten istället för på våren.

³ Statistiskt meddelande MI 30 SM 1702, SCB, Gödselmedel i jordbruket 2015/2016

⁴ SJVFS 2004:62 - Ändringsföreskrifter SJVFS 2009:82, SJVFS 2010:1, SJVFS 2010:14

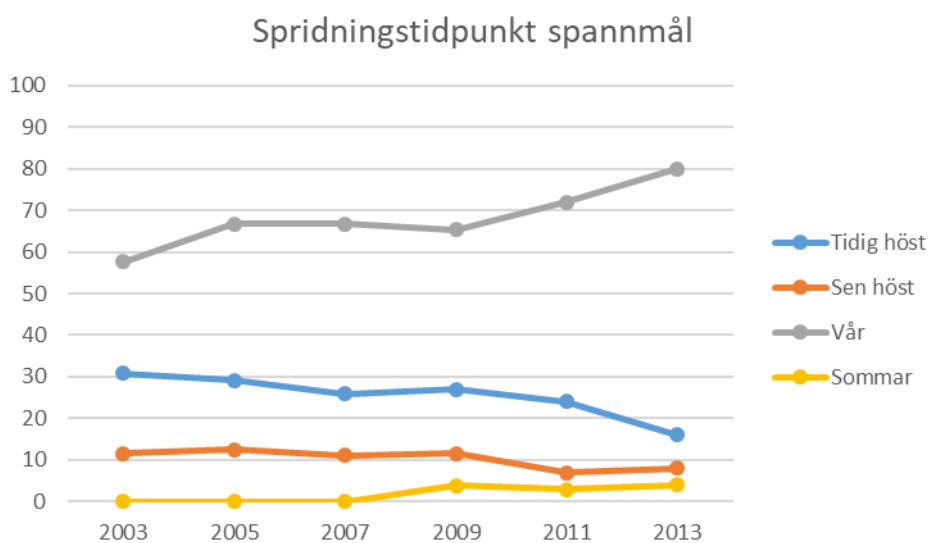
⁵ Aronsson, H och Johnsson, H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145. Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

⁶ Torstensson, G. *et al* 2012. Växtnäringsutlakning i samband med spridning av flytgödsel till vall på hösten. Ekohydrologi 133. Institutionen för Mark och miljö, SLU, Uppsala.

26, 28a §§

Kvävebehovet för höstsäd på hösten är förhållandevis lågt (20 kg N/ha)⁷ och tillgodoses i stort sett alltid av markens kväve mineralisering⁹. Mot den bakgrunden vore det lämpligt att kvävegödsling inför höstsådd av höstsäd inte var tillåtet.

Jordbruksverket har 2003 konstaterat att det finns ett behov av åtgärder för att minska stallgödselspridningen till höstsådd¹⁰ och 2008 infördes begränsningar genom regler för att komplettera rådgivningsåtgärder. I diagram från rapporteringen till kommissionen 2016 ser man hur andelen höstspredning av stallgödsel till spannmål har minskat inom de nitratkänsliga områdena efter att reglerna infördes (figur 1).

Figur 1. Spreidningstidpunkt (%) för stallgödsel till spannmål för hela de nitratkänsliga områdena fördelat på den gödslade arealen. Spreidningen kan ske både höst och vår vilket förklarar varför summan kan bli större än 100 % ett enskilt år.

För höstsådd spannmål finns det fosfor- och kaliumbehov, så någon form av gödsling under hösten kan behövas. Vid användning av organiska gödselmedel, som stallgödsel, går det inte att undvika att även kväve följer med vid spreidningen. Vissa mineralgödselmedel¹¹ innehåller lite kväve även om huvudinnehållet är fosfor. Av dessa orsaker kan det vara lämpligt av praktiska skäl att inte införa ett totalförbud mot

⁷ Aronsson, H. och Torstensson, G. 2003. Höstgrödor-fånggrödor-urlakning. Ekohydrologi 75. Avdelningen för vattenvårdslära, SLU, Uppsala.

⁸ Lindén, B. Roland, J. och Tunared, R. 2000. Höstsåds kväveupptag under hösten. Rapport 5, serie B Mark och växter. Institutionen för jordbruksvetenskap, Skara.

⁹ Aronsson, H och Johnsson, H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145. Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala.

¹⁰ Förslag till bestämmelser för att minska nitratutlakningen från jordbruket, Kap 6.1.3, Rapport 2003:5, Jordbruksverket

¹¹ Exempelvis MAP: Mono ammonium phosphate – mineralgödselmedel som innehåller både kväve och fosfor (N10-12 – P22-27).

kvävegödsling till höstgrödor, utan istället justera vilken mängd som högst får tillföras. Detta hanteras vidare i bedömningen av 19 b § i avsnitt 3.3.4.

26 a, 28 b §§

Dessa paragrafer anger att fasta gödselslag kan spridas även på obevuxen mark under oktober månad. I fasta gödselslag är andelen ammoniumkväve normalt sett väldigt låg och riskerna för förluster uppstår framför allt på sikt om det inte kommer finnas någon gröda som på sikt tar upp näringen. Vid försök som gjorts av JTI i slutet av 1990-talet med spridning av djupströgödsel under höst respektive vår¹² konstaterades att mineralkväveinnehållet i marken efter skörd inte skilde sig åt vid sen höstspridning jämfört med vårspridning. Det var snarare så att risken för kväveläckage kunde vara större vid vårspridningen (gällde färsk djupströbbädd).

3.3.2 Lagring av stallgödsel

Vad innebär temats åtgärder?

De här bestämmelserna ingår i temat:

6 §, 7 § förordning 1998:915 och 4–4b §§, 5a-5d §§, 6 §, 7 § SJVFS 2004:62.

Deras lydelse framgår av bilaga 3. I bilaga 5 jämförs nuvarande och föreslagen lydelse.

Följande åtgärder behöver inte ändras: 6-7 §§ SFS 1998:915, 5 § SJVFS 2004:62, 4 § SJVFS 2004:62, 4a-4b §§ SJVFS 29004:62,

Utgångspunkten för lagringsreglerna är det nationella krav som finns om utevistelse för betesdjur under vissa delar av året. I bilaga 4 har de regler som gäller för lagring av stallgödsel i olika områden i Sverige sammanställts.

Lagringskapaciteten ska motsvara ett visst antal månaders produktion av stallgödsel. Antalet månader varierar mellan områden i landet, antalet djurenheter på företaget och djurslag.

Det finns också krav på hur lagringsutrymmen för stallgödsel ska vara utformade så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Ytterligare regler gäller beräkning av lagringskapacitet och dokumentation.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att de nuvarande reglerna kring lagring av stallgödsel inte behöver ändras.

¹² Karlsson, S. Salomon, E. Djupströgödsel till vårsäd – höst- respektive vårspridning av färsk och mellanlagrad djupströgödsel, JTI rapport Lantbruk och industri 288, Uppsala 2001.

Jordbruksverket har fått utökat bemyndigande¹³ att föreskriva om täckning av rötresten från jordbruksverksamheter. Vi bedömer att det finns behov av ett täckningskrav med naturligt svämtäcke eller liknande som effektivt motverkar ammoniakförluster.

Åtgärder som behöver ändras

Jordbruksverket har fått bemyndigande att lagstifta om täckning av stallgödsel eller andra biologiska produkter från jordbruket som har rötats i en biogasanläggning. Skälet till bemyndigandet är att minska ammoniakavgång från rötrestlager¹⁴. Nuvarande krav på täckning av flytgödsel och urin gäller de jordbruksföretag som har krav på lagringskapacitet. Täckningskravet följer alltså verksamheten och inte gödseln som sådan. Ifall en lantbrukare tar emot flytgödsel från någon annan så följer inte täckningskravet med. Nuvarande krav gäller dessutom endast det som definieras som stallgödsel i föreskriften och inte andra gödselmedel.

Ammoniakavgång är en av flera olika gasförluster som sker från rötrestlager. På senare tid har metangas och lustgas från rötrestlager hamnat i fokus genom en treårig studie kring emissioner av växthusgaserna metan och lustgas från lager med rötad och orötad gödsel som RISE rapporterat 2018¹⁵. Denna studie lyfte fram flera olika åtgärder som kunde bidra till att minska avgången av växthusgaser vid lagring; temperatursänkning, längre tid i rökammaren/bättre utrötning av materialet, surgörning med svavelsyra och täckning med finhackat halmströ. Framför allt har temperaturen stor betydelse för metanemissionerna för rötad gödsel, genom att högre temperatur ger högre utsläpp.

Jordbruksverkets bemyndigande att besluta om regler för rötrestlager är begränsat till att föreskriva om täckning, även om det kan finnas andra åtgärder med bättre effekt. Oavsett Jordbruksverkets bemyndiganden så är det inte självklart vilka andra krav som skulle kunna vara motiverade att ställa på hanteringen av rötresten. Därför bör ett täckningskrav likt det som redan finns för stallgödsel vara lämpligt för att motverka ammoniakavgång.

Vår bedömning är att ett täckningskrav liknande det som finns för flytgödsel och urin även är lämpligt för rötresten. Detta är en ammoniakåtgärd och följer inte av nitratdirektivet, men det är lämpligt att förbereda för att införa denna nya bestämmelse i samband med de föreskriftsändringar som troligen genomförs efter denna rapport.

Åtgärder som inte behöver ändras

6-7 §§ SFS 1998:915, 5 § SJVFS 2004:62

Regeringskansliet utredde 2015¹⁶ lagringskraven för stallgödsel och kom fram till att inte ändra dem. Vi ser inte att det kommit fram några nya motiv till ändringar och bedömer därför att kraven på lagringskapacitet inte behöver ändras.

Regeringskansliets förslag från 2015 innehöll bland annat förslag på att samma lagringskrav för stallgödsel skulle gälla inom hela landet det vill säga att kraven skulle vara lika både inom och utanför nitratkänsliga områden. Dessutom fanns förslag på

---

¹³ 9 a §, Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket.

¹⁴ Djurhållning och miljö – hantering av risker och möjligheter med stallgödsel, SOU 2013:5, s 250-.

¹⁵ Rodhe L. *et al.*, 2018, Åtgärder för att minimera växthusgasutsläpp från lager med rötad och orötad gödsel, RISE Rapport 2018:18.

¹⁶ N2015/5206/JM Generella krav på utrymme för lagring av gödsel från djurhållning på jordbruksföretag eller annan djurhållande verksamhet.

generella krav för lagringsutrymme för hästhållning som inte sker inom ett jordbruksföretag.

Konsekvensutredningen som följde förslaget gick igenom de olika djurhållningar som skulle beröras av ändringen och sammanfattade att kostnaden för att utöka lagringskapaciteten med två månader grovt skulle motsvara en kostnad för företagen mellan 50 000 kr och 350 000 kr. De motiv som fördes fram var främst att likrikta kravet för alla verksamhetsutövare med liknande verksamheter och på det sättet motverka snedvridning i konkurrensförhållanden. Andra motiv var ökad flexibilitet vid gödselspridning och därigenom minskad risk för näringsläckage, samt ökad förutsägbarhet i och med att de nitratkänsliga områdenas geografiska omfattning kan komma att ändras över tid. I remissen redovisades ingen miljömässig beräkning och något miljömässigt behov av en ändring kunde därmed inte styrkas.

Förslaget mötte motstånd från branschen och efter remissrundan har inget förslag om förordningsändring lagts fram.

2017 publicerades en SLU rapport¹⁷ kring reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. När det gäller lagringskraven för stallgödsel så konstaterar författarna att det främst är i samverkan med spridningsrestriktioner som det går att bedöma miljöeffekten av lagringskraven. Målet med kravet är att jordbrukaren ska kunna välja att sprida gödseln utifrån växtlighetens behov, vilket betyder att undvika spridning av gödsel på hösten. Rent miljöeffektligt går det knappast att utläsa effekten av lagringskravet för sig, och det skulle vara ännu svårare att värdera nyttan av olika antal månaders lagringskapacitet.

Jordbruksverket förespråkade i sitt remissvar 2015 att lagringskraven skulle likrikta inom de nitratkänsliga områdena. Motivet var främst att likrikta reglerna, eftersom det saknades underlag som motiverade skillnader mellan nitratkänsliga kustområden och övriga nitratkänsliga områden. Vi förespråkade alternativt att lagringskraven skulle vara lika i hela landet oavsett om verksamheten låg inom eller utanför ett nitratkänsligt område. Motivet för detta var att kravet skulle skapa utrymme för jordbrukare att vara mer flexibla vid gödselspridning. Vid översyn av nitratkänsliga områden kunde områdets geografiska utbredning ändras och om lagringsreglerna var lika över hela landet skulle inte en ändring av de nitratkänsliga områdenas utbredning bli lika omvälvande för enskilda lantbrukare.

En ändring som likriktade kraven inom de nitratkänsliga områdena skulle beröra 8 % av djuren som omfattas av lagringskrav. Dessa djurhållare skulle få ökat krav på kapacitet med två månader (från sex månader till åtta månader).

Sammanfattningsvis har ändring av lagringskravet till en mer likartad reglering inom landet redan varit uppe för diskussion, men dragits tillbaka. Rapporten från SLU ger inte heller stöd för att en ändring av lagringskravet skulle vara miljömässigt motiverad. Vi bedömer därför att nuvarande regler gällande lagringskravet (6–7 §§ SFS 1998:915) är tillräckliga. 5 § SJVFS 2004:62 är endast en hänvisning till 7 § SFS 1998:915.

---

¹⁷ Aronsson H, Johnsson H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala.

4 § SJVFS 2004:62

Undantaget från generella lagringskrav för djurhållare med högst två djurenheter infördes 2005. Innan dessa hade kravet på lagringskapacitet bara gällt djur som hölls i "förvärvssyfte", men detta skapade problem vid tillämpningen för tillsynsmyndigheterna. Undantaget har nu funnits i snart 15 år och är förhållandevis väletablerat. De djurhållare som inte omfattas av det generella kravet på lagringskapacitet, måste ändå följa de allmänna hänsynsreglerna vid lagring och hantering av gödseln. För dessa verksamheter finns allmänna råd i SJVFS 2004:62.

Idag är det ca 5 800 djurföretagare av totalt 34 400 (17 %)¹⁸ som har mindre än två djurenheter. För djurhållare utanför de nitratkänsliga områdena finns inte några generella krav på lagringskapacitet förrän de har mer än tio djurenheter. Totalt har därför 12 400 djurföretag (36 %) inte några generella lagringskrav för gödseln, men dessa verksamheter har endast 4 % av det totala antalet djurenheter¹⁹ i Sverige.

Det betyder att 96 % av djurenheterna²⁰ i Sverige omfattas av lagringskrav.

Vår bedömning är att undantaget ligger på rätt nivå och att ingen ändring är aktuell.

4a – 4b §§ SJVFS 2004:62

Regler för beräkning av lagringskapacitet och dokumentation infördes efter önskemål från kommissionen och gäller inom nitratkänsliga områden. I bilaga 7 till föreskriften finns även schablonvärden som kan användas vid bestämning av gödselvolymen. Dessa schablonvärden inkluderar de flesta uppgifter som krävs, med undantag för vattentillskott från exempelvis disk- och rengöringsvatten. Schablonvärdena för producerade gödselvolymen från vissa djurkategorier kommer att uppdateras genom en föreskriftsändring under 2020.

Eftersom lagkravet kring gödsellagring är formulerat som kapacitet för en viss tids gödselproduktion, så krävs någon form av beräkning för att komma fram till vilken volym det motsvarar.

Vår bedömning är att kraven på jordbrukaren att beräkna behovet och dokumentera beräkningen ligger inom rimlighetens gräns eftersom tillsynsmyndigheten vid tillsyn ska kunna bedöma kapaciteten utan att själva göra beräkningen.

5a – 5d §§ SJVFS 2004:62

Täckning och påfyllning av flytgödsel och urin i gödselbrunn är krav som införts för att minska ammoniakutsläpp från jordbruket. Dessa krav följer inte av nitratdirektivet.

Eftersom dessa krav inte följer av nitratdirektivet så ligger det inte inom denna översyn att föreslå ändringar här. Vi har heller inga indikationer på att reglerna upplevs som

---

¹⁸ Jordbruksverkets statistikenhet 2018

¹⁹ Djurenhetsbegreppet enligt Miljöprövningsförordningen SFS 2013:251. Statistik Jordbruksverket (2016 års djurhållning), grisar, fjäderfä, nöt, häst och får.

²⁰ Djurenhetsbegreppet enligt Miljöprövningsförordningen SFS 2013:251. Statistik Jordbruksverket (2016 års djurhållning), grisar, fjäderfä, nöt, häst och får.

otillräckliga eller onödiga. Därför bedömer vi att dessa regler inte behöver ändras nu, utan i så fall eventuellt ses över samtidigt som andra ammoniakåtgärder.

6 – 7 §§ SJVFS 2004:62

Dessa regler bestämmer vad som får respektive inte får räknas in som lagringsutrymme. Reglerna finns till för att förtydliga lagringsutrymmet. Vi har inte fått några synpunkter på att dessa regler upplevs som problematiska eller otillräckliga. Vi har inte själva identifierat att ändringar här skulle kunna förbättra genomförandet av nitratdirektivet.

Vår bedömning är därför att dessa krav är befogade och inte behöver ändras.

Vårt förslag till ny lydelse

§ 5 e Vid lagring av flytande rötresten från jordbruksverksamhet i en öppen behållare ska behållaren ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Om ett svämtäcke eller annan täckning på en behållare bryts eller skadas ska det återskapas snarast möjligt.

Om denna nya bestämmelse införs behöver begreppet ”rötresten från jordbruksverksamhet” definieras. Förslag på definition ges i avsnitt 3.3.10.

Konsekvenser av vårt förslag

De som kommer att påverkas av förslaget är biogasverksamheter som för närvarande inte har krav på täckning i sina villkor och lantbrukare som tar emot rötresten. Hur många biogasverksamheter det kan röra sig om är oklart liksom antalet lantbrukare som tar emot rötresten från biogasverksamheter. Förmodligen är det betydligt fler lantbruksföretag som berörs jämfört med biogasverksamheter, men det saknas insamlade uppgifter om detta.

I Energimyndighetens rapport om produktion och användning av biogas och rötresten 2017²¹ finns uppgifter om substrat för biogasproduktion. Två olika anläggningstyper använder gödsel (tabell 1) och det föreslagna täckningskravet kan därför påverka rötresten från dessa anläggningar.

Även om vi kunnat bedöma antalet verksamheter som berörs så är det svårt att uttala sig om hur många av dessa verksamheter som skulle behöva vidta någon åtgärd. I samband med att Jordbruksverket gjorde en utvärderingsrapport om gödselgasstödet tillfrågades projektdeltagarna om täckningen av rötrestlager²². Av 53 lagringsutrymmen så var det bara tre som saknade någon form av täckning (dvs. 6 %).

Det är även svårt att räkna hur stor miljövinna som kravet skulle innebära, men med tanke på att rötresten innehåller en stor andel ammoniumkväve (snarligt urin) bedömer vi att ett täckningskrav leder till minskade ammoniakförluster. Ett bra svämtäcke minskar ammoniakavgången med ca 50 % medan ett tätslutande tak eller flytande plastduk kan minska ammoniakavgången med 90-95 %. Från en urinbehållare utan täckning kan 40-50 % av ammoniumkvävet gå förlorat.

²¹ Energimyndigheten, Rapport ES 2018:01 Produktion och användning av biogas och rötresten år 2017.

²² Utvärdering av gödselgasstödet 2015-2016, Jordbruksverket Rapport 2017:11, Bilaga 3,

Tabell 1. Substrat till samrötningsanläggningar och gårdsanläggningar 2017 (kton våtvikt), enligt uppgifter från Energimyndighetens rapport ES 2018:01.

Anläggningstyp	Matavfall	Gödsel	Avfall från livsmedels- industri	Slakteri- avfall	Energi- grödor	övrigt	summa
Samrötnings- anläggningar ¹	353	602	301	168	60	122	1 606
Gårds- anläggningar	0	311	2	1	0	7	321

¹ Det finns samrötningsanläggningar som inte rötar stallgödsel och alltså finns det en osäkerhet kring om det föreslagna täckningskravet kommer att omfatta hela den volym rötresten som avser samrötningsanläggningar.

3.3.3 Behovsanpassad gödsling

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

20 § SJVFS 2004:62.

Dess lydelse framgår av bilaga 3. I bilaga 5 jämförs nuvarande och föreslagen lydelse.

En viktig åtgärd för att minimera kväveläckaget är att anpassa kvävegödslingen till vad grödan behöver för att utnyttja växtplatsens produktionsförmåga. Hänsyn ska tas till förväntad skördenivå och markens leverans av kväve. Då undviker man stora mängder restkväve i marken som efter skörd kan läcka till vattendrag.

Bedömning av åtgärderna

Sen bestämmelserna skrevs har det tillkommit en hel del ny kunskap om betydelsen av att anpassa kvävegödslingen till variationerna i markens kväveleverans mellan olika platser och år. Det har också tillkommit ny teknik som gör det möjligt att mäta grödans kväveupptag under säsong och anpassa gödslingen efter det.

Vår bedömning är att:

- Texten i 20 § behöver formuleras om så att vikten av att ta hänsyn till markens kväveleverans betonas samtidigt som tillhörande allmänna råd kompletteras så att de ger vägledning till hur man kan justera kvävegivan under säsong utifrån observationer och mätningar i de egna fälten. I både 20 § och de tillhörande allmänna råden föreslår vi samtidigt vissa språkliga justeringar och ändringar av redaktionell karaktär som bidrar till att göra texten mer lättläst.
- De allmänna råden kring provtagning och analys av ammoniumkväve i stallgödsel behöver nyanseras och förtydligas när det gäller vilka gödselslag metodiken kan tillämpas på.

- En möjlighet att ge dispens i enskilda fall och tillåta kvävegödsling av grödor som inte skördas bör införas när det gäller bekämpning av karantänskadegörare.

Det är däremot inte aktuellt att ändra eller ta bort kravet på att jordbruksföretag i känsliga områden ska kunna visa hur behovet av gödselkväve har beräknats. Enligt vår bedömning finns det heller inte anledning att ändra regelverket så att kvävegödsling av grödor som inte skördas generellt blir tillåten.

Åtgärder som behöver ändras

Markens kväveleverans kan variera från 10-15 kg till en bra bit över 100 kg per hektar och är beroende på årsmån och plats-specifika faktorer. Mätresultat som visar hur stora variationerna kan vara redovisas bl.a. i Säsongsnytt från Greppa Näringen, t.ex. Säsongsnytt Öst vecka 23, 2019²³, och i Yaras N-prognos²⁴.

Variationerna syns också i resultaten från olika försök, t.ex. serie L3-2299b *Kvävestrategi i höstvetete* där kväveskörden i ogödslade nollrutor 2017 varierade mellan 28 och 116 kg per hektar på de 10 försöksplatserna²⁵. Dessa försöksfält var ändå utvalda så att variationerna skulle vara så små som möjligt (mineraljordar med stråsäd som förfrukt på gårdar utan stallgödsel i växtföljden).

Utifrån resultat från serie M3-2278 *Kvävestrategi i höstvetete vid olika markförutsättningar* konstaterar Wetterlind & Krijger²⁶ och Krijger²⁷ också att optimal kvävegiva varierar mycket både mellan år och mellan platser. För att hamna rätt måste lantbrukaren ta hänsyn både till skörd och till kväveleverans från marken. Detta gäller enligt Jönsson²⁸ även malkorn där man med hjälp av nollrutor och förväntad skörd lyckades förutspå optimal kvävegiva betydligt bättre än med tabellvärden som grund. Resultaten visar att en gödslingsstrategi med delad giva och ett aktivt arbete med att hitta rätt kvävenivå under säsongen är viktigt för att lyckas med malkornsodlingen.

Det har också tillkommit ny teknik som gör det möjligt att mäta grödans kväveupptag under säsong och anpassa gödslingen efter det²⁹ ³⁰. Genom att mäta kväveupptaget i ogödslade nollrutor med N-sensor eller andra liknande metoder kan man få ett mått på markens kväveleverans på det aktuella fältet ett specifikt år. Via satellitbilder (t.ex.

²³ Malgeryd J. & Kvarmo P., 2019. Fortsatt ökning av kväveupptaget. Säsongsnytt Öst vecka 23, 2019 från Greppa Näringen, http://greppa.nu/download/18.5a54ba0016b1c196d89d6f35/1559743954830/Vecka_23_fortsatt_okning_av_kv%C3%A4veupptaget.pdf

²⁴ Yara N-prognos, <https://www.yara.se/vaxtnaring/verktygsladan/yara-n-prognos/>

²⁵ Elfström K. & Olsson C-M., 2018a. Anpassade kvävegivor fungerar! Växtpressen 1/2018, s. 4-5. Yara AB

²⁶ Wetterlind J. & Krijger A-K., 2009. Kvävebehov till höstvetete under olika odlingsförutsättningar. Försöksrapport 2009 för Mellansvenska försökssamarbetet och Svensk Raps, s. 32-37. Mellansvenska försökssamarbetet 2009

²⁷ Krijger A-K., 2012. Kvävebehov till höstvetete, olika markförutsättningar. Försöksrapport Mellansverige, s. 26-31. Sverigeförsöken 2012

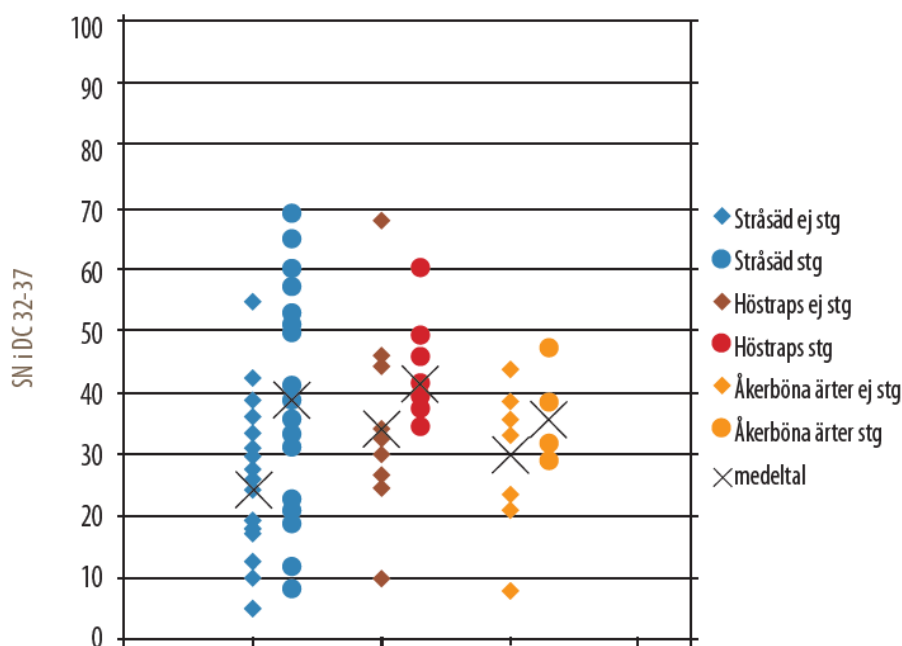
²⁸ Jönsson E., 2018b. Kvävestrategi i malkorn. Försöksrapport Mellansverige, s. 49-52. Sverigeförsöken 2018

²⁹ Nissen K., 2019. Yara Smart Farming – ännu smartare 2019. Växtpressen 1/2019, s. 5-7. Yara AB.

³⁰ Elfström K., 2019. Så prickar du rätt med kvävet i spannmål 2019. Växtpressen 1/2019, s. 12-14. Yara AB.

CropSAT) eller bilder från drönare går det också att se inomfältvariationer i grödans kväveupptag och skapa styrfiler för mineralgödselspridaren utifrån dessa³¹.

Det är svårt att med precision beräkna grödans kvävegödslingsbehov i förväg utan att ta hänsyn till markens kväveleverans. Elfström & Olsson³² konstaterar att det visserligen finns skillnader mellan olika förfrukter och mellan fält med och utan stallgödsel men skillnaderna mellan olika fält inom respektive grupp är betydligt större (figur 2). Därför är det svårt att räkna ut rätt kvävegiva med hjälp av tabellvärden. En anpassning bör ske under säsong med hjälp av delade kvävegivor och observationer och mätningar i de egna fälten med de hjälpmedel som står till buds, exempelvis nollrutor och N-sensor.

Figur 2. SN-värdet (dvs. kg upptaget N i grönmassan per hektar) i ogödslade nollrutor i höstvetete efter olika förfrukter och med och utan stallgödsel i växtföljden. Det finns skillnader i genomsnitt, men variationen mellan fält med samma förfrukt är större än skillnaderna mellan förfrukterna. Detsamma gäller fält med och utan stallgödsel. Källa: Elfström & Olsson, 2018b (Växtpressen nr 1, 2018)

Det finns ett tydligt samband mellan kvävegivor över optimal nivå och risken för kväveutlakning. Mätningar i fältförsök, bl.a. serie L3-2299 *Kvävestrategi i höstvetete* torråret 2018, har visat att halterna av lättillgängligt kväve i marken efter skörd ökade drastiskt om kvävegivan låg över den för platsen optimala nivån³³.

Genom att även ta hänsyn till inomfältvariationerna och behovsanpassa givan inom fältet kan man komma ännu ett steg längre mot bättre kväveutnyttjande och minskad

³¹ CropSAT, <https://cropsat.com/se/sv-se>

³² Elfström K. & Olsson C-M., 2018b. Mätning i grödan ger säkrare svar. Växtpressen 1/2018, s. 16-17. Yara AB.

³³ Jönsson E., 2018a. Kvävestrategi i höstvetete. Försöksrapport Mellansverige, s. 35-40. Sverigeförsöken 2018

risk för kväveläckage. Alla har dock inte tillgång till den nya tekniken och det skulle föra för långt med obligatoriska krav. Däremot kan det passa bra att ha med i ett allmänt råd.

Dagens regler om att kvävegödslingsbehovet ska beräknas och dokumenteras fyller funktionen att man som lantbrukare tvingas tänka till och motivera sitt beslut, men tar inte tillvara de möjligheter till en bättre anpassad kvävegödsling som dagens teknik med löpande anpassning till markens kväveleverans och grödans utveckling under säsonger. Genom att öppna upp för den nya tekniken kan vi ge lantbrukarna tillgång till en bättre verktyglåda för att behövsanpassa kvävegödslingen och därigenom förbättra kväveutnyttjandet och minska risken för kväveläckage. Vi föreslår därför att texten i 20 § formuleras om så att vikten av att ta hänsyn till markens kväveleverans betonas samtidigt som tillhörande allmänna råd kompletteras så att de ger vägledning till hur man kan justera kvävegivan under säsong utifrån observationer och mätningar i de egna fälten.

I både 20 § och de tillhörande allmänna råden föreslår vi samtidigt vissa språkliga justeringar och ändringar av mer redaktionell karaktär som bidrar till att göra texten mer lättläst.

De allmänna råden kring provtagning och analys av ammoniumkväve i stallgödsel behöver också nyanseras och förtydligas när det gäller vilka gödselslag metodiken kan tillämpas på. Nuvarande formulering skiljer inte på olika gödseltyper i tillräckligt hög grad.

En annan fråga som kommit upp på senare år är gödsling av mellangrödor som inte är fånggrödor. Mellangrödor kan odlas med olika syften, exempelvis att fånga upp lättillgängligt kväve som finns kvar i marken efter skörd, förbättra markstruktur och bördighet eller i saneringssyfte för att bekämpa nematoder och andra skadegörare varav vissa är så kallade karantänsskadegörare. Mellangrödorna skördas normalt inte. Därmed kan det med dagens regler där gödslingsbehovet ska beräknas utifrån förväntad skördenivå vara svårt att motivera att de ska få kvävegödsling överhuvudtaget. Det har framförts önskemål från rådgivar- och lantbrukarhåll om att detta borde tillåtas om det gynnar syftet med odlingen.

Enligt vår bedömning finns det inte anledning att ändra regelverket så att kvävegödsling av grödor som inte skördas generellt blir tillåten. Ofta begränsas tillväxten av andra faktorer såsom såtidpunkt, gröningsbetingelser (bl.a. markfukt) och temperatur (antal graddagar) under hösten. Däremot anser vi att det är befogat att öppna för möjligheten att ge dispens i enskilda fall när det gäller bekämpning av karantänsskadegörare där marken beläggs med odlingsrestriktioner. För att säkerställa bra effekt av en odling med en sanerande gröda är det viktigt att grödan med tillhörande rotbiomassa utvecklas väl. Därför kan ett kvävetillskott vara motiverat.

Åtgärder som inte behöver ändras

Det är inte aktuellt att ändra eller ta bort kravet på att jordbruksföretag i nitratkänsliga områden ska kunna visa hur behovet av gödselkväve har beräknats. Regeln tvingar lantbrukaren att tänka till och motivera hur kvävegödslingsbehovet har beräknats med hänsyn till förväntad skörd och övriga faktorer som kan tänkas påverka beslutet.

Enligt vår bedömning finns det heller inte anledning att ändra regelverket så att kvävegödsling av grödor som inte skördas generellt blir tillåten. Innan en sådan ändring genomförs behöver behovet och nyttan av att kvävegödsla sådana grödor och vilka risker det kan innebära för miljön utredas vidare.

Vårt förslag till ny lydelse

Här återges bara de paragrafer och allmänna råd där vi föreslår några förändringar.

20 § Inom känsliga områden ska tillförseln av kväve via gödselmedel begränsas så att den inte överstiger grödans behov med hänsyn till förväntad skördenivå och kväveleverans från marken på växtplatsen.

På jordbruksföretag ska verksamhetsutövaren kunna visa hur behovet av gödselkväve för den förväntade skördenivån har beräknats. Beräkningen ska dokumenteras i en växtodlingsplan eller motsvarande och användas som utgångspunkt för gödslingen. Vid beräkningen ska hänsyn tas till stallgödselns långtidseffekt, förfruktseffekt, mulljord (om mulljord odlas) samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda. I bilaga 6 återges de poster som ska ingå vid beräkningen.

Jordbruksverket får i enskilda fall ge dispens från kravet på att grödans kvävebehov ska beräknas med hänsyn till förväntad skördenivå när grödor som inte skördas odlas i sanerande syfte för att bekämpa karantänsskadegörare.

Allmänna råd till 20 § föreskrifterna

Mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10. I vissa typer av stallgödsel och andra organiska gödselmedel kan den även bestämmas genom analys av ammoniumkväveinnehållet. I flytgödsel och urin kan ammoniumkväveinnehållet med fördel bestämmas genom analys medan det ofta är svårt att ta ut ett representativt prov från fasta gödselslag. Från torr fjäderfägödsel, pelleterade organiska gödselmedel och vinass frigörs ofta betydligt mer kväve under spridningsåret än vad en analys av ammoniumkväveinnehållet visar.

För att ta hänsyn till förfruktseffekten från föregående gröda kan värdena i bilaga 11 användas som utgångspunkt. För att ta hänsyn till den långsiktiga kväveverkan som regelbunden stallgödselanvändning ger upphov till kan värdena i bilaga 12 användas som utgångspunkt i öppen växtodling.

Vid odling av grödor där det är möjligt och lämpligt att dela kvävegivan, exempelvis höstvetete, bör kvävegivan delas upp så att inte allt sprids vid ett och samma tillfälle. Inför kompletteringsgödsling bör markens kväveleverans följas upp genom studier av grödans utveckling i ogödslade nollrutor och i fältet.

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

I områden utanför de känsliga områdena bör nedanstående beaktas vid spridning av gödselmedel.

Tillförseln av kväve via gödselmedel bör begränsas så att den inte överstiger grödans behov med hänsyn till förväntad skördenivå och kväveleverans från marken på växtplatsen. Vid beräkning av gödslingsbehovet till en enskild gröda bör utgångspunkten

vara den förväntade skördenivån för det aktuella fältet. Vid beräkningen bör hänsyn tas till stallgödselels långtidseffekt, förfruktseffekt, mulljord (om mulljord odlas) samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda.

Mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10. I vissa typer av stallgödsel och andra organiska gödselmedel kan den även bestämmas genom analys av ammoniumkväveinnehållet. I flytgödsel och urin kan ammoniumkväveinnehållet med fördel bestämmas genom analys medan det ofta är svårt att ta ut ett representativt prov från fasta gödselslag. Från torr fjäderfägödsel, pelleterade organiska gödselmedel och vinass frigörs ofta betydligt mer kväve under spridningsåret än vad en analys av ammoniumkväveinnehållet visar.

Markens kvävelevererande förmåga kan skattas utifrån aktuella schablonvärden för förfrukt i bilaga 11 och långtidsverkan av stallgödsel i bilaga 12 samt jordart, men observationer och mätningar i de egna fälten under odlings säsongen utgör ett viktigt komplement och ger ett säkrare underlag för att bedöma både kväveleverans och skördepotential. Vid odling av grödor där det är möjligt och lämpligt att dela kvävegivan, exempelvis höstvetete, bör kvävegivan delas upp så att inte allt sprids vid ett och samma tillfälle. Inför kompletteringsgödsling bör markens kväveleverans följas upp genom studier av grödans utveckling i oödslade nollrutor och i fältet.

Allmänna råd till 26 kap. 19 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll

På jordbruksföretag bör verksamhetsutövaren kunna redogöra för hur han/hon kommit fram till grödans kvävebehov samt vilken gödsling som genomförts.

Grödans kvävebehov bör i verksamheter med mera omfattande växtodling lämpligen dokumenteras i en växtodlings- eller gödslingsplan eller annan skriftlig form. Utförd gödsling bör dokumenteras i en journal där det bör framgå vilket fält som avses, vilken areal det har, vilken gröda som såts samt sådatum, datum för gödselspridning samt typ och mängd av gödselmedel som spridits. Vilka grödor som odlats och utförd gödsling bör dokumenteras för hela växtföljden och dokumentationen sparas i minst sex år.

Konsekvenser av vårt förslag

Genom att bestämmelserna om behovsanpassad gödsling i föreskriften anpassas till ny kunskap om variationer i markens kväveleverans som kommit fram under senare år förbättrar vi möjligheterna för lantbrukarna att anpassa kvävegödslingen till grödans behov, vilket ger bättre odlings ekonomi samtidigt som risken för kväveläckage minskar. Enligt Aronsson & Johnsson³⁴ kan man räkna med att 10-50 procent av ett kväveöverskott på hösten utlakas beroende på jordart och region. Minst utlakning blir det på en lerjord i östra Sverige och mest på en sandjord i sydvästra Sverige. Ett minskat kväveöverskott på 20 kg/ha skulle alltså kunna reducera kväveutlakningen med mellan 2 och 10 kg/ha. För lantbrukaren innebär det en besparing i form av minskade utgifter för inköp av gödselkväve vid bibehållen skördenivå. Med precisionsodlingsteknik, dvs.

³⁴ Aronsson H. & Johnsson H., 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145. SLU, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

växtplatsanpassad gödsling inom fält, förbättras utbytet av tillfört kväve ytterligare samtidigt som kvaliteten blir jämnare.

Så vitt vi kan bedöma får förslaget inga negativa konsekvenser för vare sig lantbrukarna eller miljön.

3.3.4 Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark

Vad innebär temats åtgärder?

De här bestämmelserna ingår i temat:

8 §, 10 §, 13 §, 14 §, 17–19 b §§ SJVFS 2004:62.

Deras lydelse framgår av bilaga 3. I bilaga 5 jämförs nuvarande och föreslagen lydelse.

Syftet med att begränsa gödselgivorna är att undvika en tillförsel som ger dåligt växtnäring utnyttjande och ökad risk för läckage av kväve och fosfor till den omgivande miljön. Reglerna gäller

- fosfortillförseln via stallgödsel och andra organiska gödselmedel i hela landet
- tillförseln av totalkväve via stallgödsel i känsliga områden
- tillförseln av lättillgängligt kväve före höstsådd i känsliga områden.

Begränsningen av stallgödselgivorna genom en maximal fosfortillförsel ersatte de tidigare djurtäthetsreglerna. Den ska förhindra att man håller för många djur i relation till spridningsarealen.

Parallellt med fosforregeln begränsas stallgödselgivorna av mängden kväve som får tillföras i känsliga områden. Detta krav ställs i nitratdirektivet.

I känsliga områden begränsas även mängden lättillgängligt kväve som får tillföras inför höstsådd på hösten. Givan ska dessutom anpassas till grödornas behov på hösten. Regeln omfattar alla gödselmedel, alltså även mineralgödsel.

Om ett jordbruksföretag tillför stallgödsel eller andra organiska gödselmedel ska gödseln under en femårsperiod ha tillförts på hela spridningsarealen.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att följande regler behöver ändras:

- Regeln om att hela spridningsarealen måste utnyttjas under en femårsperiod (17 §) bör tas bort och ersättas med ett allmänt råd om att gödseln bör fördelas över spridningsarealen.

- Mängden lättillgängligt kväve som får tillföras inför höstsådd av stråsäd och övriga höstsådda grödor utom oljeväxter i känsliga områden (19 b §) bör sänkas från dagens 40 kg/ha till 30 kg/ha.

Därutöver föreslår vi att några förtydliganden och förändringar av mer redaktionell karaktär som bidrar till att göra texten lättare att förstå görs i 8 § med tillhörande allmänna råd, 19 §, 19 a §, de allmänna råden till 19 b § och de allmänna råden till 2 kap. 3 § miljöbalken. Här ingår bl.a. att

- Begreppet stallbalans införs i de allmänna råden till 8 § och i listan över definitioner.
- Första stycket i 19 §, som handlar om vad som inte får räknas in i spridningsarealen, byter namn till 18 b §.
- De allmänna råden till 19 b § kring provtagning och analys av ammoniumkväve i stallgödsel nyanseras och förtydligas när det gäller vilka gödselslag metodiken kan tillämpas på.

Vi bedömer att övriga regler i temat inte behöver ändras.

Åtgärder som behöver ändras

Regeln om att hela spridningsarealen måste utnyttjas under en femårsperiod (17 §) är svår att kontrollera. Den kan också ställa till problem rent praktiskt på gårdar med stor areal i förhållande till mängden stallgödsel eller andra organiska gödselmedel som sprids, och gårdar med varierande fosforstatus i marken där det kanske inte är optimalt att fördela stallgödseln över hela spridningsarealen. Vi föreslår därför att denna regel tas bort och ersätts med ett allmänt råd om att gödseln bör fördelas över spridningsarealen och förrådsgödsling med fosfor bör om möjligt undvikas.

Reglerna om högsta tillåtna mängd lättillgängligt kväve som får spridas före höstsådd i känsliga områden (19 b §) fyller en viktig funktion och bör vara kvar, men nivåerna på kvävegivorna kan behöva justeras. Stråsäd tar normalt inte upp så mycket kväve på hösten att det kan anses motiverat att tillföra så mycket som 40 kg per hektar. Kvävebehovet för höstsäd på hösten är som tidigare konstaterats förhållandevis lågt (20 kg/ha)^{35 36} och tillgodoses i stort sett alltid av markens kvävemineralisering. Maxgivan på 40 kg N/ha innebär en överdosering och risk för ökat läckage³⁷. Vårt förslag är att mängden lättillgängligt kväve som får tillföras inför höstsådd av stråsäd och övriga höstsådda grödor utom oljeväxter i känsliga områden sänks från dagens 40 kg/ha till 30 kg/ha.

Höstraps kan å andra sidan ta upp mer än de 60 kg kväve per hektar man får tillföra i dag om den sås i tid och vädret är gynnsamt under hösten. Försök har visat att den

³⁵ Aronsson H. & Torstensson, G., 2003. Höstgrödor – fånggrödor – utlakning. Ekohydrologi 75. Avdelningen för vattenvårdslära, SLU, Uppsala

³⁶ Lindén B., Roland J. & Tunared R., 2000. Höstsåds kväveupptag under hösten. Rapport 5, serie B Mark och växter. Institutionen för jordbruksvetenskap, SLU, Skara

³⁷ Aronsson H. & Johnsson H., 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145. SLU, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

optimala kvävegivan på hösten i flera försök varit ca 70 kg per hektar³⁸. Övervintringsförmågan förbättras också om rapsen får tillräckligt med kväve på hösten, i försök ända upp till 80 kg N/ha³⁹.

På senare år har gödslingsrekommendationerna för höstraps ändrats så att de numera utgår från rapsens kväveupptag under hösten⁴⁰. Ju högre kväveupptag under hösten, desto mindre kväve behöver man tillföra på våren^{41 42}. Den totala kvävetillförseln kan således minskas om man tillför lite mer kväve under hösten, vilket borde ge mindre risk för kväveförluster påföljande höst när rapsen har skördats. Det kan alltså vara en fördel både ekonomiskt och miljömässigt att tillåta lite högre kvävetillförsel inför sådd av höstraps.

Med tanke på grödans kvävebehov på hösten går det att argumentera för en sänkning av tillåten mängd lättillgängligt kväve före sådd av höstsäd ända ner till 20 kg/ha och en höjning av mängden lättillgängligt kväve som får spridas före sådd av höstoljeväxter till 70 kg/ha. Detta genomförs inte nu men det kan bli aktuellt i framtiden. En halvering av tillåten tillförsel av lättillgängligt kväve före sådd av höstsäd bedöms vara ett alltför stort steg att ta på en gång. Redan den föreslagna minskningen från 40 till 30 kg kan innebära en betydande ändring i rutinerna för spridning av vissa typer av stallgödsel. Ändringar i regelverk som kan innebära investering i nya maskiner, utökad lagringskapacitet och betydande ändringar i rutiner bör införas i etapper för att underlätta omställningen för lantbrukarna om det inte finns behov av akuta åtgärder. När det gäller höstraps skulle det också behövas mätningar som visar hur mineralkväveinnehållet i marken efter skörd eller det totala kväveläckaget påverkas av en högre kvävegiva före sådd. Vissa år kan ju också höstrapsetableringen misslyckas vilket innebär en påtaglig risk för läckage, särskilt om man tvingas köra upp rapsen och ersätta den med höstsäd eller en vårsådd gröda.

Därutöver föreslår vi några förtydliganden och förändringar av mer redaktionell karaktär som bidrar till att göra texten lättare att förstå. Detta gäller 8 § med tillhörande allmänna råd, 19 a § samt de allmänna råden till 19 b §.

Åtgärder som inte behöver ändras

Bestämmelsen om högst 22 kg fosfor per hektar och år i 10 § har funnits sedan de gamla djurtäthetsbestämmelserna togs bort 2004 och är väl etablerad och känd av de flesta i branschen. Genom sin utformning fyller den syftet att hindra att man håller för mycket djur i relation till spridningsarealen samtidigt som den ger lantbrukaren förhållandevis stor flexibilitet i hur gödseln kan fördelas mellan olika fält och grödor. Här har Sverige varit ett föregångsland. Andra länder som tidigare inte haft några begränsningar i mängden fosfor som får tillföras håller nu i flera fall på att införa sådana.

---

³⁸ Gunnarson A. & Nilsson B., 2010. Kvävestrategier till höstraps. Försöksrapport 2010 för Mellansvenska försökssamarbetet och Svensk Raps, s. 53-56

³⁹ Gunnarson A., 2013. Fulltankad planta klarar vintern bättre. Svensk Frötidning 5/13, s. 10-11

⁴⁰ Börlling K., Hjelm E., Kvarmo P., Lish U., Malgeryd J. & Stenberg S., 2018. Rekommendationer för gödsling och kalkning 2019. Jordbruksinformation 18-2018, Jordbruksverket

⁴¹ Engström L., 2016. 3 faktorer ger bästa vårkvävegivan. Svensk Frötidning 6/16, s. 22-24

⁴² Gunnarson A., 2019. Stor användning av Kvävevågen. Svensk Frötidning 2/19, s. 18-19

Även reglerna om högsta tillåtna mängd lättillgängligt kväve som får spridas före höstsådd i känsliga områden fyller en viktig funktion och bör vara kvar, men nivåerna på kvävegivorna kan behöva justeras (se föregående avsnitt).

Regeln om högst 170 kg totalkväve per hektar och år i 19a § infördes 2010 efter krav från kommissionen och möjligheterna att ta bort den torde vara små eller obefintliga även om den innebär en viss dubbelreglering i relation till regeln om maximal fosfortillförsel.

Kravet på att tillförsel och bortförsel av stallgödsel ska dokumenteras i 13 och 14 § är nödvändigt med hänsyn till möjligheterna att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna. Samtidigt är det formulerat så att det innebär ett minimum av administration för företagen, betydligt mindre än i vissa andra länder där uppgifterna ska rapporteras in till myndigheterna årligen. Undantagen för jordbruksföretag med mindre än tio djurenheter på årsbasis är motiverade både av administrativa skäl och för att förenkla för företagen och bör därför också behållas.

Vårt förslag till ny lydelse

Här återges bara de paragrafer och allmänna råd där vi föreslår några förändringar.

8 § Stallgödsel och andra organiska gödselmedel får inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal under en femårsperiod. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.

Allmänna råd till 8 § föreskrifterna, 26 kap. 19 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll

Mängden fosfor som utsöndras med gödseln från olika djurslag under ett år kan bestämmas med hjälp av schablonvärden eller stallbalansberäkningar. Analyser av stallgödseln kan normalt sett inte anses vara ett godtagbart alternativ för att bestämma fosforutsöndringen från olika djurslag. Schablonvärden som kan användas vid bestämning av utsöndrad mängd fosfor med stallgödseln från olika djurslag finns i bilaga 8.

Då en stallbalansberäkning används för att bestämma fosforinnehållet i stallgödseln bör åtminstone fosformängderna i följande poster beaktas:

Ingående värden i stallbalansen

- *Foder (även till avkomma om dessa räknas till moderdjuret)*
- *Eventuella livdjur som köpts in och som växer till i verksamheten*

Utgående värden i stallbalansen

- *Levererade produkter (mjölk, kött, ägg, skinn m.m.)*
- *Sålda liv- och utslagsdjur*

Differensen mellan in- och utgående värden i stallbalansen kan anses utgöra den mängd fosfor som utsöndras med stallgödseln.

Som underlag till balansberäkningarna kan antingen analyser av fosforinnehåll eller schablonvärden för innehållet av fosfor i olika fodermedel, produkter etc. användas.

Balansberäkningar för fosforutsöndring med gödsel från djuren på företaget bör utgå ifrån förutsättningarna i den enskilda verksamheten. Ändras fodersammansättning eller andra produktionsförhållanden på företaget bör man göra en ny stallbalansräkning. Består produktionen av flera uppfödning- eller produktionsomgångar per år beräknas den sammanlagda fosformängden genom att fosforutsöndringen från varje enskild omgång adderas.

Om fosforinnehållet i stallgödseln har bestämts genom stallbalansberäkningar bör dessa beräkningar dokumenteras. Beräkningarna bör sparas under minst sex år.

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

Åkermark som ingår i växtföljden bör markkarteras regelbundet så att markens fosforhalt kan bedömas. Provtagningsintervallet bör anpassas till bl.a. jordartsförhållanden, odlingens inriktning, utförd gödsling och annan information som kan visa på fosfortillståndet i marken, t.ex. växtnäringsbalanser och tidigare markkarteringar. Gödseln bör fördelas över spridningsarealen och förrådsgödsling med fosfor bör om möjligt undvikas. På jordar med P-AL-klass III och högre bör normalt inte mer fosfor tillföras än vad som motsvarar den mängd som förs bort med grödan.

Vid odling av fosforkrävande grödor, t.ex. potatis, sockerbetor och majs, kan det dock vara motiverat att sträva efter ett något högre fosforinnehåll i marken (P-AL-klass IVA). Även i odlingssystem där fastgödsel eller avloppsslam används kan det finnas skäl att tillföra mer fosfor än vad som förs bort med grödan. Om extra fosfor har tillförts ett visst år genom spridning av fastgödsel eller avloppsslam eller genom gödsling till t.ex. en potatisgröda bör fosforgödslingen till efterföljande grödor reduceras i motsvarande grad.

[17 § upphävs.]

18 a § I spridningsarealen får följande mark räknas in:

1. Åkermark inom jordbruksföretaget som är tillgänglig för spridning av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel.
2. Betesmark om betesdjur finns på företaget. Den inräknade betesmarken får högst utgöra så stor andel av spridningsarealen som betets andel motsvarar av djurens foderstat under året.

18 b § Areal som ligger i träda får inte räknas in i spridningsarealen. I spridningsarealen får inte heller räknas in åkermark där förbud mot spridning råder eller mark där spridning är olämplig, t.ex. på grund av närhet till ytvatten eller vattentäkt.

19 a § Inom känsliga områden får stallgödsel inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 170 kg totalkväve per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal det aktuella året. Kväve som förloras i samband med spridning får inte räknas bort från gödselns ursprungliga kväveinnehåll.

19 b § Inom känsliga områden ska den mängd lättillgängligt kväve som tillförs inför höstsådd anpassas till grödornas behov på hösten. Inför höstsådd av oljeväxter får högst 60 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras och inför höstsådd av övriga grödor får högst 30 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras.

Allmänna råd till 19 b § föreskrifterna

Innehållet av lättillgängligt kväve i stallgödseln kan skattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10 eller genom analys av ammoniumkväveinnehållet i gödseln. I flytgödsel och urin kan ammoniumkväveinnehållet med fördel bestämmas genom analys medan det ofta är svårt att ta ut ett representativt prov från fasta gödselslag. Från torr fjäderfågödsel, pelleterade organiska gödselmedel och vinass frigörs ofta betydligt mer kväve under spridningsåret än vad en analys av ammoniumkväveinnehållet visar.

Konsekvenser av vårt förslag

Genom att ta bort kravet på att stallgödsel och andra organiska gödselmedel ska fördelas över hela spridningsarealen i 17 § och ersätta det med ett allmänt råd om att gödseln bör fördelas över spridningsarealen underlättar vi för tillsynsmyndigheterna som hittills har haft svårt att både kontrollera om bestämmelsen efterlevs och i förekommande fall bevisa att den inte har följts. Syftet blir dessutom tydligare formulerat, vilket bör underlätta för både tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare.

För lantbrukare som har köpt eller arrenderat till marker med låga fosforklasser, har stor spridningsareal i förhållande till antalet djur eller bara sprider stallgödsel, slam eller andra organiska gödselmedel vissa år underlättar det också genom att gödseln kan spridas där den gör bäst nytta och inte nödvändigtvis behöver fördelas över hela arealen.

Genom att sänka gränsen för tillåten tillförsel av lättillgängligt kväve inför sådd av höstsäd i känsliga områden från 40 kg/ha till 30 kg/ha kan vi minska risken för kväveutlakning utan att utöka de stängda perioderna för spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel. Enligt Aronsson & Johnsson⁴³ kan man räkna med att 10-50 procent av ett kväveöverskott på hösten utlakas beroende på jordart och region. Minst utlakning blir det på en lerjord i östra Sverige och mest på en sandjord i sydvästra Sverige. Ett minskat kväveöverskott på 10 kg/ha skulle alltså kunna reducera kväveutlakningen med mellan 1 och 5 kg/ha på de arealer som berörs.

Många lantbrukare kombisår MAP (NP 12-23) till höstsäd, främst för att förse grödan med fosfor. Detta är inga problem att fortsätta med även om reglerna skärps eftersom de tillförda kvävemängderna är små, normalt inte mer än 10-12 kg/ha.

För dem som sprider stallgödsel före sådd av höstsäd kommer en skärpning av reglerna att innebära lägre tillåtna givor. Om vi räknar med näringsinnehåll enligt schablonvärdena i tabell 4 i *Rekommendationer för gödsling och kalkning 2019*⁴⁴ skulle

⁴³ Aronsson H. & Johnsson H., 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145. SLU, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

⁴⁴ Börling K., Hjelm E., Kvarmo P., Lish U., Malgeryd J. & Stenberg S., 2018. Rekommendationer för gödsling och kalkning 2019. Jordbruksinformation 18-2018, Jordbruksverket

det med en begränsning till högst 30 kg lättillgängligt kväve per hektar i praktiken inte bli tillåtet att sprida mer än:

- 12-15 ton nöt- eller svinflytgödsel per hektar.
- 18-23 ton fastgödsel från nöt eller svin per hektar.
- 55-60 ton djupströgödsel från nöt, svin eller häst per hektar.
- 6-7 ton hönsflytgödsel per hektar.
- Ca 3 ton fast- eller kletgödsel från höns per hektar.
- Ca 4 ton ströbäddsgödsel från slaktkycklingar eller kalkoner per hektar.

Detta gäller bara spridning inför höstsådd av stråsäd i känsliga områden. Möjligheterna att sprida stallgödsel inför sådd av höstoljeväxter påverkas inte av den föreslagna förändringen, inte heller spridning utanför de känsliga områdena.

I praktiken kan det vara svårt att sprida så små flytgödselgivor som 6-7 ton/ha med dagens spridare. Det innebär att spridning av hönsflytgödsel i större utsträckning kommer att styras över till våren och försommaren, vilket ger betydligt bättre kväveutnyttjande och mindre risk för kväveläckage. Uppgifter om spridningstidpunkter och tillgänglig lagringskapacitet för fjäderfägödsel särredovisas inte av Statistiska centralbyrån i gödselmedelsundersökningen på grund av att antalet företag med värphöns och andra fjäderfä som ingår i undersökningen är litet. Alla är inte jordbruksföretag med egen spridningsareal. Det begränsar möjligheten att specificera hur mycket hönsködsel som sprids inför höstsådd av stråsäd och kan behöva spridas vid andra tidpunkter om ändringen genomförs. Detsamma gäller att specifikt ange om några företag skulle behöva utöka lagringskapaciteten på grund av att gödseln behöver lagras längre.

Baserat på gödselmedelsundersökningen bedömer vi att regeländringen inte påverkar spridningen av några större mängder hönsflytgödsel. Totalt spreds det enligt SCB⁴⁵ 21,1 miljoner ton stallgödsel i Sverige 2016. Av denna mängd var 190 000 ton gödsel från ”övriga djurslag” vilket inkluderar fjäderfä men också får, getter och minkar. Alltså var mindre än 0,9 % av all stallgödsel som totalt sett spreds under året fjäderfägödsel. Vidare var det bara 4 % av den totala spannmålsarealen som gödslades under tidig höst (2 % under sen höst). Av höstvetearalen 2015/2016 gödslades 9 % med stallgödsel före sådd. Hur mycket hönsködsel som spreds på hösten inför sådd av höstsäd överhuvudtaget kan vi inte få fram uppgifter om, men det handlar helt klart inte om några större mängder.

Regeländringens effekter på lagringsbehovet för hönsflytgödsel bör också vara små. För enstaka företag kan det möjligen vara aktuellt att behöva utöka lagringskapaciteten, och för dem medför ändringen i så fall kostnader, men det är sannolikt försvinnande få. De flesta fjäderfäproducenter i känsliga områden har redan krav på 10 månaders lagringskapacitet och även om mängden gödsel som får spridas före sådd av höstsäd

---

⁴⁵ SCB, 2017. Gödselmedel i jordbruket 2015/16. Mineral- och stallgödsel till olika grödor samt hantering och lagring av stallgödsel. Statistiska meddelanden MI 30 SM 1702. Statistiska centralbyrån, Örebro.

begränsas är det fortfarande inte mer än 10 månader mellan spridning i växande gröda på senvåren (fram till slutet av maj/början av juni) och spridning inför vårbruk (fr.o.m. 1 mars). Dessutom är det ju inte fråga om något totalförbud mot höstspridning, då ändringen gäller höstsäd och inte påverkar möjligheterna att sprida inför sådd av höstraps och på vall.

En annan konsekvens är att det inte skulle bli möjligt att försörja en höstsädesgröda med fosfor enbart med hjälp av flytgödsel, urin eller hönskletgödsel som sprids på hösten i känsliga områden. Däremot är det inga problem att göra det med fast- eller djupströgödsel, inte ens om marken håller P-AL-klass II eller t.o.m. I. För ekologiska odlare som saknar tillgång till fast- eller djupströgödsel skulle detta kunna bli ett problem, men det finns ju alltid möjlighet att komplettera med mer flytgödsel eller torkade, pelleterade EKO-gödselmedel på våren. Med hänsyn till reglerna vore det fullt möjligt att kombiså pelleterad EKO-gödsel på hösten, men få lantbrukare skulle nog välja att göra det eftersom det dyrbara kvävet i EKO-gödselmedlen då utnyttjas alldeles för dåligt. Då är det en bättre strategi att på sikt försöka höja markens P-AL-klass genom att tillföra fosfor till andra grödor i växtföljden som har mer nytta av den, i första hand potatis, majs och oljeväxter och i andra hand vårsäd. Denna strategi rekommenderas också för konventionella odlare med eller utan djur även om de skulle kunna ombesörja fosforförsörjningen via mineralgödsel.

Vid spridning av avloppsslam före sådd av höstsäd skulle de nya reglerna innebära att givan begränsas till ca 9 ton/ha om slammet har ett växtnäringssinnehåll enligt schablonvärdena i beräkningsprogrammet VERA (8,3 kg P och 13 kg N/ton varav 25 procent ammoniumkväve). Här blir det alltså inte tillåtet att sprida sjuårgivor av fosfor vid ett och samma tillfälle om man väljer att sprida slam före sådd av höstsäd i känsliga områden. Konsekvensen blir att slammet måste delas upp på två eller flera mindre givor som sprids olika år, vilket kan vara besvärligare rent logistiskt men samtidigt är en fördel ur miljösynpunkt och med tanke på växtnäringssutnyttjandet.

3.3.5 Regler för tillförsel av gödselmedel på sluttande mark

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

24 b § SJVFS 2004:62.

Dess lydelse framgår av bilaga 3.

Jordbruksmark intill vattendrag eller sjöar får inte gödslas om lutningen överskrider tio procent. Bestämmelsen gäller inom det känsliga området.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att regler för tillförsel av gödselmedel på sluttande mark inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

Syftet med 24 b § är att motverka näringsläckage genom ytavrinning efter gödselspridning. Regeln infördes i omgångar 2009-2010 och i den första skrivningen var mineralgödselspridning fortfarande tillåten på lutande mark. Den slutliga (och nuvarande) formuleringen gäller all gödselspridning oavsett om det är mineralgödsel, stallgödsel eller andra organiska gödselmedel.

I rapporten om Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster⁴⁶ resonerar författarna kring att det främst är på lerjordar och struktursvaga finmo-mjälajordar med dålig infiltrationskapacitet som ytavrinning uppstår. De menar att om gödseln bara skulle brukas ned vid spridningen så borde risken vara liten för ytavrinning, även om marken sluttar. Skyddszoner utmed vattendrag kan enligt författarna ge liknande effekt som denna regel.

Vår bedömning är att kravet är inarbetat och fungerar som en försäkring mot risk för näringsläckage på sluttande åkermark. Att anpassa regeln för att ändå kunna sprida gödsel under vissa förutsättningar är rent teoretiskt möjligt, men det verkar inte vara efterfrågat från näringen. En sådan anpassning skulle antagligen försvåra läsförståelsen för kravet. Vårt förslag är därför att behålla lagkravet som det är.

Det finns däremot behov av att förtydliga vägledningen för vad som anses ligga intill vattendrag eller inte samt för hur långt från åkerkanten som fältets lutning spelar roll. Detta ingår dock inte i uppdraget för denna utredning.

3.3.6 Regler för tillförsel av gödselmedel i närheten av vattendrag

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

24 a § SJVFS 2004:62.

Dess lydelse framgår av bilaga 3.

Jordbruksmark som ligger närmare än två meter från kanten till ett vattendrag eller en sjö får inte gödslas. Bestämmelsen gäller inom det känsliga området.

Detta krav gäller även som tvärvillkor i hela Sverige.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att reglerna för tillförsel av gödselmedel i närheten av vattendrag inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

Syftet med 24 a § är att förhindra att gödsel av misstag hamnar direkt i vattendraget vid spridningen eller att gödsel som hamnar precis i kanten av fältet kan följa med

⁴⁶ Aronsson H, Johnsson H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

ytavrinning ned i vattendraget. Regeln är ett förtydligande av vad de allmänna hänsynsreglerna innebär vid gödselspridning intill vattendrag och bedömdes som tillräckliga både av Jordbruksverket och kommissionen (nitratkommittén) när de infördes.

Efter att denna regel infördes inom nitratkänsliga områden så har samma skrivning också blivit ett skötselvillkor i hela landet för den som söker gårdsstöd⁴⁷.

I rapporten om Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster⁴⁸ framgår att det är svårt att bedöma miljöeffekten av regeln. Den bör ses som en försäkran mot dålig utrustning, dåligt väder eller slarv.

Jordbruksverkets bedömning är att kravet uppfyller syftet och att kravet är tillräckligt.

3.3.7 Regler för tillförsel av gödselmedel på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

24 § SJVFS 2004:62.

Dess lydelse framgår av bilaga 3.

Gödselmedel får inte spridas på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark. Bestämmelsen gäller inom det känsliga området.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att reglerna för tillförsel av gödselmedel på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

Begränsningarna i 24 § följer i princip direkt av nitratdirektivet och utrymmet för att göra några ändringar är obefintligt.

I rapporten om Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster⁴⁹ framgår att vattenmättad, snötäckt och frusen mark är förhållanden som innebär stor risk för förluster till vattenmiljön.

Jordbruksverkets bedömning är att kravet är motiverat och uppfyller ett syfte.

⁴⁷ 11 §, Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2014:41) om direktstöd.

⁴⁸ Aronsson H, Johnsson H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

⁴⁹ Aronsson H, Johnsson H. 2017. Reglers betydelse för åtgärder mot jordbrukets kväve- och fosforförluster. Ekohydrologi 145, Institutionen för mark och miljö, SLU, Uppsala

3.3.8 Regler för tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel

Vad innebär temats åtgärder?

De här bestämmelserna ingår i temat:

1 §, 23–23 c §§, 26 c §, 28 d § SJVFS 2004:62.

Deras lydelse framgår av bilaga 3.

För flera gödselslag finns krav på att de ska myllas eller brukas ned en viss tid efter spridning för att minska förlusterna av växtnäring. Kraven varierar med område i landet, gödselslag, årstid och om marken är bevuxen eller inte.

För Blekinge, Skåne och Hallands län finns det särskilda bestämmelser om vilken teknik som ska användas vid spridning av flytgödsel i växande gröda.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att reglerna om tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel på mark inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

Detta tema omfattar åtgärder som syftar till att minska ammoniakavgången vid spridning av mineralgödsel (i form av urea) och stallgödsel.

Urea kan ge upphov till relativt hög ammoniakavgång i samband med spridning. Om urea myllas eller brukas ned i marken minskar ammoniakavgången. Eftersom ammoniakavgången fortskrider över tid är det önskvärt att utföra inblandningen så snabbt som möjligt. Inblandning inom fyra timmar anses vara snabb men ändå praktiskt genomförbar. Kravet på inblandning i jorden medför också att spridning i växande gröda, som kan ge hög ammoniakavgång, inte blir möjlig. Bestämmelsen införlivar krav på försikthetsmått vid spridning av urea enligt FN:s luftvårdskonvention. Bestämmelsen behöver vara kvar för att uppfylla konventionens krav och är förhållandevis restriktiv. Vi bedömer att bestämmelsen ska vara kvar med nuvarande formulering.

För bestämmelserna som syftar till att gödselmedel ska blandas in i marken används begreppen myllning och nedbrukning/brukas ned. Myllning innebär en grundare bearbetning och inblandning av gödseln än nedbrukning och är en effektiv åtgärd för att minska ammoniakavgången. Myllning anses leda till tillräcklig inblandning av gödsel i jorden för att ammoniakavgången ska minska. Nedbrukning innebär en djupare bearbetning och inblandning av gödseln och används när syftet är att minska erosionsförluster genom ytavrinning. En djupare inblandning kan då vara nödvändig för att fördela gödseln i en större jordvolym och minska mängden gödsel som finns i markens ytskikt.

För bestämmelsen om spridning under perioden 1 december – 28 februari behandlas här bara aspekten som rör inblandning av gödselmedel i jorden. I övrigt tas bestämmelsen upp i avsnitt 3.3.1. Denna bestämmelse innebär i praktiken att det bara är möjligt att sprida under förhållanden då det är möjligt att bruka ned gödseln, spridning blir till

exempel i praktiken inte möjlig att göra på frusen mark. Syftet med kravet på nedbrukning är att minska risken för förluster med ytavrinning, vilket kan uppstå under vissa förhållanden under den här tiden på året. Kravet på nedbrukning är motiverat vid spridning av gödselmedel vid den här tidpunkten och bör inte ändras.

För undantagen som innebär att fasta gödselslag får spridas på obevuxen mark den 1-31 oktober är villkoret att gödsel ska brukas ned. Undantagen gäller för en period då det finns risk för erosionsförluster med ytavrinning och kravet på nedbrukning är därmed väl motiverat. Att nedbrukning i Skåne, Blekinge och Hallands län ska ske inom fyra timmar är anpassat till den tidsgräns som i övrigt gäller i området för att minska ammoniakavgången vid spridning av olika typer av stallgödsel på obevuxen mark. I det känsliga området utanför Skåne, Blekinge, och Hallands län finns inte krav på inblandning av gödseln i jorden efter spridning. Vid den aktuella tidsperioden är ammoniakavgången lägre på grund av lägre temperatur jämfört med till exempel sommar och tidig höst. Ammoniakavgången är också lägre vid spridning av fasta gödselslag än vid spridning av flytgödsel och urin. Villkoret att gödsel ska brukas ned inom tolv timmar är därför tillräckligt snabbt om det bara omfattar fasta gödselslag under den här perioden och bör inte ändras.

Bestämmelsen att stallgödsel ska nedmyllas inom fyra timmar vid spridning på obevuxen mark i Skåne, Blekinge och Hallands län syftar till att minska ammoniakavgången. Nedmyllning anses innebära tillräcklig jordinblandning för att ammoniakavgången ska minska. Inblandning inom fyra timmar efter spridning anses vara tillräckligt snabbt. Tidsgränsen bör inte höjas eftersom det kan leda till ökad ammoniakavgång. Bestämmelsen bör därför inte ändras.

Även bestämmelsen om vilken teknik som ska användas vid spridning av flytgödsel i växande gröda i Skåne, Blekinge och Hallands län syftar till att minska ammoniakavgången. Det är väl belagt att bandspridning med släpslangsramp och spridning med myllningsaggregat är tekniker som medför lägre ammoniakförluster jämfört med bredspridning. Flytgödsel med högre vattenhalt har i många fall lättare att infiltrera ned i marken och få kontakt med jorden (vilket minskar ammoniakavgången) än mer trögflytande flytgödsel. Även bevattning eller regn efter spridning medför att gödseln snabbare infiltrerar i marken och får jordkontakt. Tanken med ”teknikerna” utspädning och bevattning eller regn efter spridning är att gödseln snabbare ska få jordkontakt och på så sätt motverka ammoniakavgång. Det finns vissa studier som visat att detta har effekt medan utspädningen i andra fall lett till högre ammoniakavgång, t.ex. vid ytmyllning där slitsarna i marken har en begränsad volym och helt enkelt inte rymmer den större gödselmängd som blir resultatet av utspädningen.

Ammoniakavgången blir lägre vid lägre pH-värde i gödseln. Att tillsätta syra till gödsel har länge betraktats som en potentiell åtgärd, men bland annat gödselns buffrande förmåga och arbetsmiljöproblematik i samband med hantering av syra har gjort att tekniken inte fått något genomslag i Sverige. I ett EU-finansierat Interreg-projekt ”Baltic Slurry Acidification” har tekniken testats i större skala och gett gott resultat, samtidigt som man funnit vägar att hantera de tidigare hindren. Tekniken har dock ännu inte fått någon större tillämpning i praktiken. Lantbrukare som vill pröva den här tekniken kan söka investeringsstöd inom Landsbygdsprogrammet (under förutsättning att den är prioriterad i länsstyrelsernas regionala handlingsplaner). Vår avsikt är följa utvecklingen av tekniken men i dagsläget föreslår vi inte att den ska vara en möjlig teknik vid spridning av flytgödsel i växande gröda i Skåne, Blekinge och Hallands län.

Området för bestämmelserna om nedmyllning inom fyra timmar vid spridning av stallgödsel på obevuxen mark och teknik för spridning av flytgödsel i växande gröda omfattar hela Skåne, Blekinge och Hallands län, samtidigt som vissa delar av dessa län inte ingår i det nitratkänsliga området. Ammoniakproblematiken är i hög grad kopplad till djurhållningen. Djurhållningen kan även ha betydelse för nitratförlusterna men även hur växtodlingen bedrivs och naturgivna faktorer som avrinning och jordartförhållanden har stor betydelse. Det kan därför finnas skäl för att ha olika områdesavgränsningar för åtgärder som syftar till minska förluster av ammoniak respektive nitrat. Att avgränsa ammoniakbestämmelserna till det nitratkänsliga området kan innebära att områden med betydande ammoniakpåverkan inte längre omfattas av ammoniakbestämmelser. Vi anser därför att ammoniakbestämmelserna även framöver ska gälla i hela Skåne, Blekinge och Hallands län.

3.3.9 Höst- och vinterbevuxen mark

Vad innebär temats åtgärder?

De här bestämmelserna ingår i temat:

29–34 §§ SJVFS 2004:62 och 11 § i förordning 1998:915.

Deras lydelse framgår av bilaga 3.

Syftet med dessa bestämmelser är att det ska växa något under hösten som tar upp kväve. Om innehållet av kväve i marken är lägre under höst och vinter så minskar risken för utlakning. Bestämmelserna gäller för vissa områden i Sverige.

Reglerna anger hur stor andel av åkermarken som ska vara höst- eller vinterbevuxen. En rad grödor kan utgöra höst- och vinterbevuxen mark, och i vissa fall kan även obearbetad åkermark efter spannmåls- och oljeväxtodling räknas in. Datum för sådd och brott av odlingar anges.

Bestämmelserna används som ett tvärvillkor (Good Agricultural and Environmental Condition 4 (GAEC 4)) för direktstöden. De minimikrav för marktäckning som ställs där syftar till att minimera riskerna för markerosion.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att reglerna för höst- och vinterbevuxen mark inte behöver ändras.

Åtgärder som inte behöver ändras

Bestämmelserna tillkom i början av 1990-talet och syftade till att öka andelen höst- och vinterbevuxen åkermark. De var en del av ett åtgärdsprogram som riksdagen beslutade om 1988 med syfte att halvera kväveläckaget från åkermark till år 2000.

Lantbruksstyrelsen fick i uppdrag att utreda och föreslå i vilka områden andelen höst- och vinterbevuxen mark skulle öka och hur det skulle uppnås⁵⁰. I stort ligger förslagen

⁵⁰Lantbruksstyrelsen. 1990. Grön mark Utvidgad höst- och vinterbevuxen mark. Lantbruksstyrelsens rapport 1990:3.

från utredningen till grund för den nuvarande utformningen av bestämmelserna. Jordbearbetning tidigt på hösten ökar kväve mineraliseringen och därmed också läckagerisken. Det var en anledning till att obearbetad stubb efter stråsäd och oljeväxter senare blev godkänt som höst- och vinterbevuxen mark 1996, efter en översyn av bestämmelserna.

Effekten av bestämmelserna beror på i vilken omfattning marken är höst- eller vinterbevuxen och vilken effekt de enskilda grödorna har på kväveläckaget. Resultat från forskning och försök har tydligt visat att höstbevuxen mark minskar kväveläckaget, men att effekten varierar mycket mellan olika grödor och när de sås. Effekten av höstsäd som sås efter jordbearbetning kan vara osäker. Sådden behöver ske tidigt för att grödans upptag ska kompensera för den ökade kvävefrigörelse som såbäddsberedningen orsakar. Höstoljeväxter kan växa mycket under hösten och ta upp kväve, men de gödslas i regel på hösten och det finns en risk för läckage om etableringen misslyckas. Vall, vallinsådder och insådda gräsfånggrödor är de mest robusta och effektiva formerna av höst- eller vinterbevuxen mark. Jordarten har också betydelse, och effekten av att undvika tidig höstbearbetning av marken och att hålla den bevuxen är störst på lätta jordar, dvs. på jordar med låg lerhalt.

Vall och höstsådd spannmål är de grödgrupper som svarar för huvuddelen av den areal som kan räknas som höst- eller vinterbevuxen. Omfattningen av odlingen påverkas mer av andra faktorer och sannolikt i liten utsträckning av bestämmelserna om höst- eller vinterbevuxen mark. I en översyn 2010⁵¹ föreslog Jordbruksverket att dessa bestämmelser skulle kunna tas bort för att omfattningen av höst- och vinterbevuxen mark uppfylldes med god marginal genom de grödor som odlades av andra skäl än bestämmelserna och på grund av andra styrmedel. Det var vid en tidpunkt då det var en hög anslutning till miljöersättningen för minskat kväveläckage (odling av fånggrödor och vårbearbetning) och relativt stora arealer med träda. För trädan fanns miljöregler som innebar att den skulle lämnas obearbetad eller vara bevuxen, vilket gjorde att den hade samma effekt på kväveläckaget som höst- och vinterbevuxen mark, även om den inte formellt omfattades av det regelverket. Nu har arealen med miljöersättning för fånggrödor minskat betydligt. Även trädesarealen har minskat och miljöreglerna är borttagna. Ett villkor för Jordbruksverkets förslag 2010 var att miljöersättningen för fånggrödor skulle finnas kvar med oförändrad anslutning och att någon form av restriktion för jordbearbetning på hösten på jordar med låg lerhalt skulle införas.

I dagsläget uppnås nivåerna 50 respektive 60 procent höst- och vinterbevuxen mark på regional nivå (reglerna gäller på företagsnivå) genom odling av grödor som sannolikt skulle ha odlats även utan bestämmelserna, även om marginalen är mindre än för tio år sedan. Eftersom reglerna gäller på företagsnivå kan de dock få betydelse för vad som odlas i enskilda fall.

I vissa slättbygdsområden i Svealand är andelen höst- och vinterbevuxen mark runt eller strax under 50 procent på regional nivå, främst på grund av att vall odlas i mindre utsträckning. Samtidigt är kväveläckaget i genomsnitt betydligt lägre i dessa områden på grund av att andelen lerjord, som medför lägre kväveläckage, är högre. Det var också orsaken från början till att bestämmelserna inte infördes i dessa områden.

---

⁵¹ Andersson R. m fl. 2010. Bilaga 2 Åtgärder för minskade utsläpp. Jordbruksverkets rapport 2010:10.

Som framgått ovan har höstsådd spannmål mindre effekt på att minska kväveläckaget. Att ta bort denna grödgrupp från att räknas som höst- eller vinterbevuxen mark skulle få störst konsekvenser i slättbygder i Götaland. Vårsådd spannmål med insådd fånggröda skulle behöva öka i varierande omfattning i olika områden. För att det fortsatt skulle vara möjligt att odla höstsådd spannmål skulle kraven på andel höst- eller vinterbevuxen mark behöva sänkas i dessa områden.

Åkermark som lämnas obearbetad, fram till 10 respektive 20 oktober, efter skörd av spannmål eller oljeväxter kan räknas som höst- och vinterbevuxen mark. Det innebär att majs som lämnas obearbetad efter skörd kan räknas som höst- och vinterbevuxen mark. Även en obearbetad majsstubb kan ge hög utlakning. Vi bör bevaka utvecklingen av mätdata för läckage från majsstubb och eventuellt återkomma med förslag när tillräckligt underlag finns.

Bland annat på grund av att bestämmelserna infördes innan Sveriges EU-inträde grundar sig områdesindelningen på hela län och inte på det nitratkänsliga området. Alla län i Götaland ingår men med högre krav på andel höst- eller vinterbevuxen mark i de tre sydligaste länen. Ett alternativ kan eventuellt vara att avgränsa bestämmelserna till delar av eller hela det nitratkänsliga området. Om avgränsningen görs till hela det nitratkänsliga områdena skulle vissa områden inte längre omfattas av bestämmelserna och några nya områden skulle komma att omfattas. Huvuddelen av ”skogslänen” Kronobergs och Jönköpings län ingår inte i det nitratkänsliga området och skulle inte komma att omfattas av bestämmelserna. I dessa län uppfylls dock andelen höst- eller vinterbevuxen med mycket god marginal genom den vallodling som bedrivs på grund av den djurhållning som finns i området. Att ta bort bestämmelserna i de här områdena skulle sannolikt inte påverka omfattningen på vallodlingen och andelen höst- eller vinterbevuxen mark eller leda till att kväveläckaget ökar. I Svealand är kväveläckaget i medeltal lägre och att införa bestämmelserna i det området skulle få mindre inverkan på läckaget. Det är nu känt att till exempel att höstsådd spannmål har osäker effekt på kväveläckaget och det finns effektivare metoder att minska kväveläckaget. Att ändra områdesindelningen för bestämmelsen till nitratkänsligt område skulle inte påverka kväveläckaget i någon nämnvärd utsträckning och är därmed inte motiverad.

Tvårvillkoren kommer, enligt förslaget för den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2020, att uppdateras och kompletteras med villkor från förgröningen samt byta namn till grundvillkor. Exakt hur dessa ska utformas är inte klart i dagsläget och det pågår arbete om detta på EU-nivå och i Sverige. Det diskuteras bland annat villkor om att marken inte ska lämnas obevuxen under höst och vinter och om minskad bearbetning av marken för att minska risken för erosion. Sverige använder nu bestämmelserna om höst- eller vinterbevuxen mark för att införliva ett tvårvillkor om minimikrav på marktäckning. Bestämmelserna om höst- eller vinterbevuxen mark kan beröras av de kommande grundvillkoren och kan eventuellt behöva anpassas till dessa, vilket också behöver beaktas om eventuella förändringar av bestämmelserna ska bedömas.

3.3.10 Definitioner

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

1 § SJVFS 2004:62.

Dess lydelse framgår av bilaga 3. I bilaga 5 jämförs nuvarande och föreslagen lydelse.

De begrepp som används i föreskriften definieras i dess första paragraf. I den här rapporten har vi valt att låta definitionerna vara ett eget kapitel för att tydligare visa vilka definitioner vi behöver lägga till eller omformulera.

Bedömning av åtgärderna

Definitionerna av myllning respektive nedbrukning/bruka ned behöver förtydligas. En definition av rötrest från jordbruksverksamhet behöver läggas till.

Åtgärder som behöver ändras

Definitionerna av myllning, nedbrukning/bruka ned respektive rötrest från Jordbruksverksamhet behöver ändras.

Myllning:

Vid tillsyn av myllning kan det uppstå oklarhet kring ifall gödseln verkligen har *blandats in* i hela jordlagret ned till ett djup av minst 5 cm. Om beskrivningen istället är att *redskapet för jordbearbetning når ett djup* av minst 5 cm så blir det betydligt enklare både för lantbrukaren att kunna påvisa att han/hon följt reglerna och enklare för tillsynsmyndigheten att följa upp.

Nedbrukning/bruka ned:

Vid tillsyn av nedbrukningskrav kan det på samma sätt som för begreppet myllning, uppstå oklarheter kring ifall gödseln har blandats med jorden i ett skikt av minst tio centimeter. Begreppet borde istället handla om att jordbearbetningen når ett djup av minst tio centimeter, eftersom det är betydligt enklare att klargöra för tillsynsmyndigheten och även enklare för lantbrukaren att kunna redovisa.

Rötrest från jordbruksverksamhet:

I kapitel 3.3.2 beskrivs förslaget på ett täckningskrav för rötrester från jordbruksverksamhet. För att göra det förslaget möjligt att efterleva behövs en definition av rötrester från jordbruksverksamhet. Vårt förslag är att rötresten ska innehålla minst tio viktsprocent stallgödsel eller andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet. Genom att använda viktsprocent blir det enklare för biogasproducenten att beräkna andelen jämfört med att ange andelen i torrsubstans. Inget av de företag som sökt gödselgasstöd använder lägre andel än tio viktsprocent stallgödsel vid sin rötning.

Åtgärder som inte behöver ändras

Övriga definitioner i föreskriften (SJVFS 2004:62) behöver inte ändras.

Vårt förslag till ny lydelse

Begrepp	Nuvarande formulering	förslag
<i>Myllning</i>	Inblandning av gödsel i marken så att gödsel och jord får god kontakt. Myllningen kan ske med jordbearbetningsredskap, i vilket fall inblandning av gödseln ska ske till ett djup om minst 5 cm, eller med myllningsaggregat.	Inblandning av gödsel i marken så att gödsel och jord får god kontakt. Inblandning kan ske med myllningsaggregat eller jordbearbetningsredskap. Vid jordbearbetning ska redskapet nå ett djup av minst 5 cm.
<i>Nedbrukning/Bruka ned</i>	Att gödselmedel blandas in med jord i ett skikt av minst 10 cm.	Bearbetning, efter gödselspridning, av jorden till ett djup av minst 10 cm.
<i>Rötrest från jordbruksverksamhet</i>	Finns ej	Stallgödsel eller andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet eller djurhållning som har rötats i en biogasanläggning. Andelen stallgödsel och andra biologiska produkter ska utgöra mer än 10 procent (våtvikt) av det totala tillförda materialet till rötningen.

Konsekvenser av vårt förslag

Vi bedömer att förslagen på definitionsändringar inte i sig kommer att leda till ökade krav på dokumentation eller annan ökad administration för verksamheter, eller någon påverkan på miljön. Förslagen bedöms istället förbättra förståelsen och möjligheten att följa upp regelefterlevnad.

3.3.11 Allmänna hänsynsreglerna enligt miljöbalken (1998:808), MB

Vad innebär temats åtgärder?

Den här bestämmelsen ingår i temat:

2-5 §§ 2 kap. MB.

Dess lydelse framgår av bilaga 3.

Syftet med bestämmelserna är att motverka skador eller olägenheter för människors hälsa eller miljö. Krav ställs på kunskaper, skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått för de som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som medför risker. Bästa möjliga teknik ska användas och man ska välja de minst farliga kemiska produkterna eller biotekniska organismerna. Ett annat krav är att hushålla med råvaror och energi.

Bedömning av åtgärderna

Vår bedömning är att miljöbalken inte behöver ändras för att nitratdirektivet ska kunna genomföras i svensk lagstiftning.

Åtgärder som inte behöver ändras

De allmänna hänsynsreglerna utgör grunden i miljölagstiftningen och lägger ansvaret för miljöpåverkan på den som utför en åtgärd eller driver en verksamhet. När det inte finns några försiktighetsmått angivna i förordningar eller föreskrifter, eller om försiktighetsmåten är för allmänna, så tar de allmänna hänsynsreglerna vid för att inte lämna luckor i lagstiftningen. På detta sätt är de allmänna hänsynsreglerna teoretiskt heltäckande för miljöskyddet.

Rent praktiskt så uppstår hela tiden problemet för både verksamheter och tillsynsmyndigheter att bedöma när tillräckliga åtgärder har vidtagits när det gäller gödselhantering och växtnäringsförluster. Hur kan man kvantifiera förlusterna och hur stora näringsförluster är acceptabla? Baksidan av den "heltäckande" lagstiftningen blir därför otydlighet och osäkerhet kring när man uppfyller lagkravet.

Förordningen om miljöhänsyn i jordbruket och Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring utgör lagstiftning som tydligare preciserar vilka försiktighetsmått som ska vidtas. Utöver detta har Jordbruksverket formulerat flera allmänna råd till miljöbalkens hänsynsregler och som också finns med i föreskriften om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (SJVFS 2004:62).

Vi bedömer att miljöbalken, eller mer specifikt de allmänna hänsynsreglerna, inte behöver ändras.

3.4 Summering av föreslagna ändringar och rekommendationer

3.4.1 De här åtgärderna föreslår vi ska ändras

I det här avsnittet tar vi endast upp åtgärder där vi föreslår ändringar. Samtliga förslag gäller Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62).

Lagring av stallgödsel (se avsnitt 3.3.2)

En ny 5 e § införs för att reglera lagring av flytande rötresten från jordbruksverksamhet. Syftet är att minska ammoniakförluster.

Behovsanpassad gödsling (se avsnitt 3.3.3)

Vi föreslår att 20 § formuleras om så att vikten av att ta hänsyn till markens kväveleverans vid beräkning av kvävegödslingsbehovet betonas. Samtidigt kompletteras tillhörande allmänna råd så att de ger vägledning om hur man kan justera kvävegivan under säsong utifrån observationer och mätningar i de egna fälten.

Vi föreslår också att det ska bli möjligt att ge dispens för kvävegödsling av mellangrödor vid bekämpning av karantänskadegörare.

Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark (se avsnitt 3.3.4)

Kravet i 17 § att hela arealen måste utnyttjas för spridning av stallgödsel under en femårsperiod bör tas bort. Regeln är svår att kontrollera. Den kan också vara svår att tillämpa på gårdar med stor areal i förhållande till mängden stallgödsel eller andra organiska gödselmedel, eller olämplig på gårdar med varierande fosforstatus i marken. Istället för regeln föreslår vi ett allmänt råd om att gödseln bör fördelas över spridningsarealen och förrådsgödsling med fosfor bör om möjligt undvikas.

I 19 b § föreslår vi att mängden lättillgängligt kväve som får tillföras före höstsådd av andra grödor än oljevaxter i känsliga områden sänks från dagens 40 kg/ha till 30 kg/ha. Maxgivan på 40 kg N/ha till stråsäd innebär en risk för överdosering och ökat läckage.

Definitioner (se avsnitt 3.3.10)

Definitionerna i 1 § innebär ingen åtgärd i sig, utan har en understödjande funktion. Några av definitionerna behöver förtydligas. Det gäller begreppen ”myllning” och ”nedbrukning/bruka ned”. Dessutom behövs en definition av ”rötrest från jordbruksverksamhet” för att understödja den nya paragrafen 5 e §.

Samtidigt som dessa ändringar av åtgärder görs kan det vara lämpligt att göra vissa språkliga justeringar och ändringar av mer redaktionell karaktär som bidrar till att göra föreskrifterna mer lättlästa.

3.4.2 De här åtgärderna rekommenderar vi ska följas upp

Under genomgången av åtgärderna har vi identifierat ett antal regler som bör följas upp, med sikte på att öka kunskapen och ta fram bättre beslutsunderlag innan nästa översyn.

Orsaken kan vara att vi idag saknar tillräckligt underlag och behöver följa utvecklingen för att återkomma till frågan. Det kan också vara en så stor och omfattande process att den bör tas i särskild ordning senare.

Behovsanpassad gödsling (se avsnitt 3.3.3)

Gödsling av mellangrödor som inte är fånggrödor har diskuterats under senare år. Det har framförts önskemål från rådgivar- och lantbrukarhåll om att detta skulle tillåtas om det gynnar syftet med odlingen. Mellangrödorna skördas normalt inte och därmed kan det med dagens regler vara svårt att motivera att de skulle få kvävegödsas över huvud taget. Behovet av att kvävegödsla sådana grödor och vilka risker det kan innebära för miljön behöver utredas vidare innan en ändring genomförs.

Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark (se avsnitt 3.3.4)

Mängden lättillgängligt kväve före sådd av höstsäd skulle kunna sänkas ända ner till 20 kg/ha om man utgår från grödans kvävebehov på hösten. En halvering av tillåten tillförsel av lättillgängligt kväve före sådd av höstsäd bedöms vara ett alltför stort steg att ta på en gång, men det kan bli aktuellt att fortsätta nedtrappningen i framtiden.

Oljeväxter får maximalt gödslas med 60 kg lättillgängligt kväve per hektar före höstsådd. Försök har visat att den optimala givan till höstraps kan vara högre. Den totala kvävetillförseln skulle då kunna sänkas, vilket skulle minska risken för kväveförluster påföljande höst när rapsen har skördats. Innan vi går vidare med denna fråga skulle vi behöva mätningar som visar hur mineralkväveinnehållet i marken efter skörd och det totala kväveläckaget påverkas av en högre kvävegiva före sådd.

Regler för tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel på mark (se avsnitt 3.3.8)

Ammoniakavgången blir lägre vid lägre pH-värde i gödseln. Att tillsätta syra till gödsel har länge betraktats som en potentiell åtgärd, men tekniken har inte fått något genomslag. Vår avsikt är följa utvecklingen av tekniken men i dagsläget föreslår vi ingen ändring.

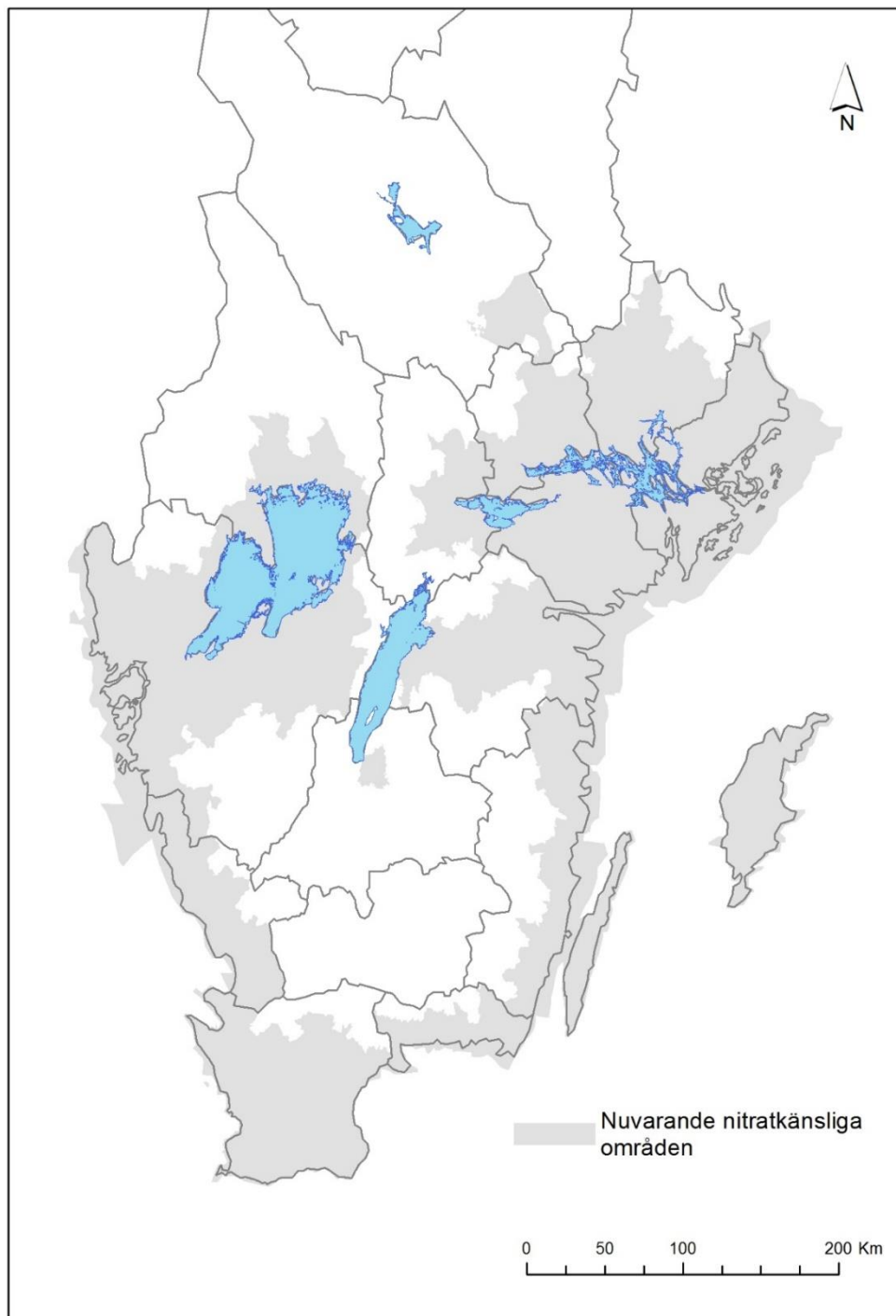
Höst- och vinterbevuxen mark (se avsnitt 3.3.9)

Majs som lämnas obearbetad efter skörd kan bli godkänd som höst- och vinterbevuxen mark, fastän den skulle kunna ge högre utlakning än exempelvis höstplöjning som följs av vårsådd spannmål. Vi bör bevaka utvecklingen av mätdata för läckage från majsstubb och eventuellt återkomma med förslag när tillräckligt underlag finns.

Bestämmelserna om höst- eller vinterbevuxen mark kan komma att beröras av grundvillkoren i den gemensamma jordbrukspolitiken som ska gälla efter 2020. De svenska bestämmelserna kan behöva anpassas, och då finns det anledning att återkomma till denna åtgärd.

4 Bilagor

Bilaga 1. Sveriges utpekade nitratkänsliga områden

Bilaga 2. Tidigare översyner

Sverige har som medlem inom EU åtaganden enligt nitratdirektivet. Ett av åtagandena är att medlemsstaterna minst vart fjärde år ska göra en översyn av sitt åtgärdsprogram, och underrätta kommissionen om eventuella ändringar.

Tidigare översyner av åtgärdsprogrammet enligt nitratdirektivet har sammanfallit med bredare översyner som omfattat fler styrmedel för att minska växtnäring förluster än bara nitratdirektivet.

1999

Jordbruksverket fick 1998 i uppdrag av regeringen att lämna förslag till sektorsmål för jordbruket, i syfte att bidra till att uppnå förslaget till det sektorsövergripande miljö kvalitetsmålet ”Ingen övergödning”, liksom tillhörande delmål att de svenska vattenburna utsläppen av kväve från mänsklig verksamhet till haven skall minska med 40 % jämfört med 1995 års nivå⁵². Jordbruksverket skulle också föreslå förstärkta åtgärdsprogram för minskade växtnäring förluster från jordbruket i syfte att nå de alternativa förslag till sektorsmål som utredningen föreslog.

Utredningens huvudlinje var att använda rådgivning, utbildning och information kombinerat med ekonomiska styrmedel samt i mindre omfattning lagstiftning. Som komplement föreslås försöks- och utvecklingsinsatser där resultaten ska utgöra grund för åtgärderna.

Av de åtgärder som föreslogs rörde en åtgärd lagstiftningen. Förslaget var att införa regler om förbud mot spridning av stallgödsel inför sådd av höstsäd i hela det område som berördes av utredningsuppdraget. Det innebar spridning av stallgödsel begränsades till sen höst/vår i K, M och N-län, liksom i AB, C, D, E, F, G, H, I, O, S, T och U-län.

2003

Regeringen beslutade i augusti 2002 att utvidga det område som är känsligt för kväveföreningar, i enlighet med nitratdirektivet. Tidigare omfattades Hallands, Skåne, Blekinge och Gotlands län samt Öland, tillsammans med kustområdet från Västra Götaland till Stockholms län. Nu tillkom ytterligare sjöar och områden i Sverige. Enligt nitratdirektivet ska medlemsländerna också upprätta åtgärdsprogram för dessa områden. Jordbruksverket fick därför i uppdrag att föreslå obligatoriska åtgärder för de känsliga

---

⁵² Jordbruksverkets rapport (2000:1), Sektorsmål och åtgärdsprogram för reduktion av växtnäring förluster från jordbruket. December 1999. Bertil Albertsson, Mats Kvist och Johan Löfgren.

områdena⁵³. Dessutom skulle Jordbruksverket föreslå åtgärder som kunde minska nitratutlakningen från jordbruket i övriga områden.

Jordbruksverkets förslag gällde både rådgivningsinsatser och regleringar. Rådgivningen syftade till att lantbrukarna på frivillig väg skulle förbättra spridningen för att minska nitratutlakningen från jordbruket.

Regleringen fokuserade på hanteringen av stallgödsel. För att minska nitratläckaget var det önskvärt att kunna reglera tidpunkterna för spridning. Valet av åtgärd föll på att ställa krav på lagringskapaciteten för stallgödseln, för att därigenom skapa förutsättningar för att kunna sprida under så bra förhållanden som möjligt. Möjligheten att reglera spridningstider, dvs. vilken del av året det är tillåtet alternativt förbjudet att tillföra marken och grödorna gödselmedel, diskuterades också. En nackdel med att generellt förbjuda vissa spridningsperioder är att det skulle bli svårt att ta hänsyn till de skilda förutsättningar som finns i olika delar av Sverige, och till variationer som uppkommer mellan åren.

Jordbruksverket föreslog även andra regler än utökad lagringskapacitet, men det var till stor del för att göra de obligatoriska åtgärderna relevanta för de nya områden som utpekats som känsliga i Sverige.

2007

Jordbruksverkets rapport⁵⁴ utgjorde ett underlag till Miljömålsrådets arbete med åtgärdsstrategier. Utifrån scenarier fördes resonemang om miljöpåverkan och vilka åtgärder som behövde genomföras för att uppnå miljö kvalitetsmålen. För miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning lämnade Jordbruksverket underlag och analyser för dittills genomförda styrmedel och åtgärder liksom för ytterligare möjliga styrmedel och åtgärder.

Ett förslag om minskad stallgödselspridning under tidig höst till stråsäd lades fram. Under förutsättning att höstspridningen fortsatte minska skulle den fortsatta utvecklingen stödjas genom rådgivning. Annars föreslogs ett förbud mot spridning i Blekinge, Skåne och Hallands län samt det nitratkänsliga området i Västra Götalands län.

---

⁵³ Jordbruksverkets rapport 2003:5. Förslag till bestämmelser för att minska nitratutlakningen från jordbruket. Enligt nitratdirektivet (direktiv 91/676/EEG) m.m. 2003-03-05. Mona Strandmark och Bertil Albertsson.

⁵⁴ Jordbruksverkets rapport 2007:14. Jordbruksverkets miljömålsöversyn. 2007-09-27. Anna-Clara Sjöström.

2009, mars

Kommissionen framförde 2007 att några kompletteringar och förtydliganden krävdes i den svenska lagstiftningen då Sverige inte fullt ut följde EU:s nitratdirektiv. Jordbruksverket föreslog ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket och i Jordbruksverkets allmänna råd (2005:1) om lagring och spridning av gödsel⁵⁵ ⁵⁶. Flertalet ändringar var en direkt följd av kommissionens synpunkter, och vissa delar av förslagen var utformade efter förhandlingar med kommissionen.

Förslagen berörde:

- Beräkning av lagringsvolym för urin- och flytgödselbehållare
- Begränsning av tillförsel av stallgödsel till högst 170 kg N/ha och år
- Metod för beräkning av kvävegödslingsbehov
- Spridningsförbud för gödselmedel i december i det känsliga området
- Spridningsrestriktioner under hösten i delar av det känsliga området
- Skyddsavstånd intill sjöar och vattendrag
- Skyddsavstånd vid spridning på lutande mark intill sjöar och vattendrag
- Kompletterande allmänna råd till föreskrifterna

2009, oktober

Jordbruksverket hade i mars 2009 remitterat förslag på ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket samt allmänna råd till dessa. Därefter lämnade kommissionen ytterligare synpunkter på hur Sverige utformat bestämmelserna. Synpunkterna gällde t.ex. att spridningsrestriktionerna under hösten inte var tillräckligt långtgående för att förhindra näringsförluster, och att tidsperioden med förbud mot stallgödselspridning var för kort. Förslagen om skyddsåtgärder vid spridning på lutande mark invid vattendrag ansåg kommissionen inte heller vara tillräckliga för att säkerställa att växtnäringsförluster inte skulle ske. Kommissionen ansåg också att delar av Jordbruksverkets material Riktlinjer för gödsling och kalkning borde flyttas till Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd.

---

⁵⁵ Ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Missiv 2009-03-04.

⁵⁶ Föreskriftsändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Konsekvensbeskrivning 2009-03-04

I bakgrunden fanns skilda tolkningar av vad som krävs av medlemsländerna enligt nitratdirektivet. Ett flertal möten hölls mellan representanter för Sverige och kommissionen. Sverige accepterade en del av kommissionens förslag till ändringar, och gick med på att införa de bestämmelser parterna var överens om till den 1 januari 2010.

De förslag som remitterades i oktober 2009 var anpassade dels efter kommissionens synpunkter, och dels efter de synpunkter som kommit in till Jordbruksverket i samband med remissen i mars 2009⁵⁷ ⁵⁸.

Förslagen berörde bland annat:

- Metod för beräkning av lagringsvolym för urin- och flytgödselbehållare i det känsliga området
- Begränsningar av den mängd gödselmedel som får tillföras i det känsliga området
- Metod för beräkning av kvävegödslingsbehov i det känsliga området
- Spridningsförbud för gödselmedel i december i det känsliga området
- Spridningsrestriktioner under hösten i det känsliga området
- Skyddsavstånd intill sjöar och vattendrag i det känsliga området
- Skyddsavstånd vid spridning på lutande mark intill sjöar och vattendrag i det känsliga området
- Definitioner
- Kompletterande allmänna råd till föreskrifterna

2010, mars

I slutet av 2009 och i början av 2010 gjorde Jordbruksverket ganska omfattande omarbetningar av Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Några delar av omarbetningar behövde kompletteras⁵⁹ ⁶⁰.

Samtidigt föreslog Jordbruksverket en ändring i undantagsparagrafen som gällde nedmyllningskravet. På vissa jordar i Skåne, Halland och Blekinge finns problem med

---

⁵⁷ Ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Missiv 2009-10-16.

⁵⁸ Konsekvensbeskrivning. Remissversion 2009-10-16, Föreskriftsändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Konsekvensbeskrivning 2009-10-16.

⁵⁹ Ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Missiv 2010-03-02.

⁶⁰ Konsekvensbeskrivning av föreskriftsändringar. 2010-03-02.

jordflykt på våren och för att förhindra detta föreslås en ändring som ger möjlighet att sprida stallgödsel utan krav på nedmyllning på dessa jordar.

2010, juni

Jordbruksverket hade under 2009 gjort flera revideringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket, främst som en följd av synpunkter från kommissionen om att svensk lagstiftning inte fullt ut uppfyllde nitratdirektivet. I mars 2010 lämnade kommissionen ytterligare synpunkter, som Sverige valde att följa⁶¹ ⁶².

Kommissionens förnyade synpunkter gällde t.ex. att tidsperioden då stallgödselspridning var förbjuden var för kort och att spridningsförbudet på lutande mark intill vattendrag skulle omfatta all spridning av mineralgödsel. Andra ändringar gällde maxgivan 170 kg totalkväve per hektar, maxgivan för lättillgängligt kväve till höstsådd, upphävande av en undantagsparagraf och förtydligande angående behovsanpassad gödsling.

Utöver de synpunkter som kommissionen lämnat föreslogs även ändringar för att förtydliga de allmänna råden.

2016

En mer omfattande översyn och revidering av föreskrifterna hade gjorts 2008-2010. I rapporteringen⁶³ enligt artikel 10 i nitratdirektivet som gjordes 2016 blev bedömningen att det inte fanns något behov att göra någon mer genomgripande översyn av föreskrifterna under den här rapporteringsperioden, som avsåg åren 2012 till 2014. Föreskriftsändringarna 2012-2015, som skett sedan föregående rapportering, hade i huvudsak handlat om textjusteringar för att förtydliga texten, samt ändringar av vilka områden som ska ingå i nitratkänsliga områden.

---

⁶¹ Ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket. Missiv 2010-06-09.

⁶² Ändring i Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. Konsekvensbeskrivning av föreskriftsändringar. 2010-06-09.

⁶³ Sveriges rapportering enligt artikel 10 i rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket. Regeringskansliets Dnr N2016/03169/JM. 2016.

Bilaga 3. Bestämmelsernas gällande lydelse

I bilagan redovisas nuvarande lydelse av Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring, delar av förordningen (SFS 1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket och delar av miljöbalken (SFS 1998:808).

Tidsperioder när spridning av olika gödselmedel är förbjuden eller begränsad

23 a § Stallgödsel och andra organiska gödselmedel som sprids under perioden den 1 december – den 28 februari ska brukas ned inom 12 timmar. (SJVFS 2009:82)

25 § Inom känsliga områden får inga gödselmedel spridas under tiden den 1 november – den 28 februari. (SJVFS 2010:55)

Känsliga områden i Blekinge, Skåne och Hallands län

26 § I känsliga områden i Blekinge, Skåne och Hallands län är spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel under tiden den 1 augusti – den 31 oktober bara tillåten i växande gröda eller inför höstsådd av höstoljeväxter. På lerjordar är dock spridning även tillåten inför höstsådd av annan gröda än oljeväxter. Spridning i fånggröda är inte tillåten.

Vilka delar av Blekinge, Skåne och Hallands län som tillhör de känsliga områdena framgår av 2 §. (SJVFS 2012:41)

26 a § Med undantag från vad som sägs i 26 § första meningen får fasta gödselslag spridas i både växande gröda som inte är fånggröda och på obevuxen mark under tiden den 1 oktober – 31 oktober. Fastgödsel från fjäderfän får dock under tiden den 1 oktober – 31 oktober inte spridas på obevuxen mark. (SJVFS 2010:55)

De känsliga kustområdena, känsliga områden i Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Västra Götalands, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län samt Stockholms, Södermanlands och Gotlands län

28 a § I de känsliga kustområdena, i känsliga områden i Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Västra Götalands, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län samt i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län är spridning av stallgödsel och andra organiska gödselmedel under tiden den 1 augusti – den 31 oktober bara tillåten i växande gröda eller inför höstsådd. Spridning i fånggröda är inte tillåten.

Vilka delar av Sverige som tillhör de känsliga områdena framgår av 2 §. (SJVFS 2015:21)

28 b § Med undantag från vad som sägs i 28 a § första meningen får fasta gödselslag spridas i både växande gröda som inte är fånggröda och på obevuxen mark under tiden den 1 oktober – 31 oktober. Fastgödsel från fjäderfån får dock under tiden den 1 oktober – 31 oktober inte spridas på obevuxen mark. (SJVFS 2010:55)

Lagring av stallgödsel

6 § Jordbruksföretag med fler än 100 djurenheter skall ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under

1. åtta månader vid djurhållning som omfattar nötkreatur, hästar, får eller getter, samt
2. tio månader vid annan djurhållning.

Inom de områden som anges i 5 § första stycket 1 skall jordbruksföretag med fler än tio djurenheter ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under

1. åtta månader vid djurhållning som omfattar nötkreatur, hästar, får eller getter, samt
2. tio månader vid annan djurhållning.

I övriga delar av landet skall jordbruksföretag med fler än tio djurenheter ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under

1. sex månader vid djurhållning som omfattar nötkreatur, hästar, får eller getter, samt
2. tio månader vid annan djurhållning.

Inom områden som anges i 5 § skall jordbruksföretag där tio eller färre djurenheter hålls ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader. Jordbruksverket får föreskriva att kravet på lagringskapacitet inte skall gälla djurhållning som omfattar högst ett visst antal djur av ett visst djurslag. Förordning (2003:581).

7 § Vid lagring av stallgödsel ska sådana lagringsutrymmen som avses i 6 § vara så utformade att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Förordning (2009:1529).

4 § I 6 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket finns krav på minsta lagringskapacitet för stallgödsel. Från dessa krav undantas jordbruksföretag med högst två djurenheter i genomsnitt på årsbasis.

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

Lagringsutrymmen för stallgödsel i jordbruk eller andra verksamheter bör åtminstone vara så stora att gödseln kan lagras under perioder och väderleksförhållanden då spridning är förbjuden eller är olämplig eller till dess gödseln kan tas om hand på annat sätt. (SJVFS 2009:82)

I områden utanför de känsliga områdena bör när det är relevant följande punkter ingå vid bestämning av lagringsvolym:

- *Utsöndrad mängd träck och urin. Faktorer som djurslag utifrån produktionsinriktning, djurantal, foderstat och uppfödningensintensitet ska beaktas vid beräkning av utsöndrad mängd träck och urin.*
- *Tillsats av strömedel.*
- *Vattentillskott genom spill-, disk- och rengöringsvatten samt i form av nederbörd som faller på lagringsytorna eller andra ytor som avvattnas till lagringsbehållaren.*
- *Omsättningsförluster som innebär minskande gödselvolym under lagringsperioden i system med mycket strömedel. (SJVFS 2009:82)*

4 a § Inom känsliga områden ska när det är relevant följande punkter ingå vid bestämning av lagringsvolym:

- *Utsöndrad mängd träck och urin. Faktorer som djurslag utifrån produktionsinriktning, djurantal, foderstat och uppfödningensintensitet ska beaktas vid beräkning av utsöndrad mängd träck och urin.*
- *Tillsats av strömedel.*
- *Vattentillskott genom spill-, disk- och rengöringsvatten samt i form av nederbörd som faller på lagringsytorna eller andra ytor som avvattnas till lagringsbehållaren.*
- *Omsättningsförluster som innebär minskande gödselvolym under lagringsperioden i system med mycket strömedel. (SJVFS 2009:82)*

Allmänna råd till 6 § förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket samt 4 a § föreskrifterna

Vid bestämning av lagringsvolym kan schablonvärdena för olika produktionsinriktningar i bilaga 7 användas som utgångspunkt. (SJVFS 2009:82)

4 b § Inom känsliga områden ska dokumentation finnas över hur lagringsvolymen i enlighet med 4 a § har beräknats. Dokumentationen ska sparas och finnas tillgänglig så länge beräkningen gäller för företaget. (SJVFS 2009:82)

5 a § Vid lagring av stallgödsel ska flytgödselbehållare och urinbehållare ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Om ett svämtäcke eller annan täckning på en behållare bryts eller skadas ska de återskapas snarast möjligt. (SJVFS 2010:1)

Allmänna råd till 5 a § föreskrifterna

Om svämtäcket på en flytgödselbehållare skadas eller bryts i samband med omrörning eller spridning av gödseln bör ett stabilt svämtäcke ha återskapats inom 14 dagar. Efter en fullständig tömning kan en något längre tid accepteras om gödselnivån i behållaren är så låg att det av praktiska skäl inte går att t.ex. blanda ner fastgödsel eller halm. Tiden för återskapande bör vid tömning räknas från det att gödsel åter börjar tillföras behållaren. På en urinbehållare bör ett stabilt svämtäcke återskapas inom 7 dagar efter spridning.

Om annan täckning, exempelvis tak, skadats bör detta åtgärdas inom 14 dagar. Om inte detta är praktiskt möjligt bör alternativ täckning användas för att minimera

ammoniäkförluster under den tid det tar att åtgärda skadan på den ursprungliga täckningen. (SJVFS 2010:1)

5 b § Påfyllning av urin och flytgödsel till urin- och flytgödselbehållare ska ske under täckning. Undantag gäller dock vid påfyllning som sker innan ett svämtäcke återskapats. (SJVFS 2010:1)

5 c § Påfyllning av icke pumpbar gödsel till urin- och flytgödselbehållare får ske ovanifrån förutsatt att öppningen i täckningen hålls så liten som möjligt för att minimera ammoniakförlusterna. (SJVFS 2010:1)

5 d § Bestämmelserna i 5 a – 5 c §§ gäller enbart för jordbruksföretag med fler än tio djurenheter i

1. Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Skåne, Hallands och Västra Götalands län, samt
2. Slättbygder inom Värmlands, Örebro och Västmanlands län.

I bilaga 4 till dessa föreskrifter anges vilka områden som ska anses som slättbygder inom Värmlands, Örebro och Västmanlands län. (SJVFS 2010:1)

6 § Gödsellagring inne i stallbyggnad, exempelvis i ströbädd, får inräknas i utrymme för lagring av stallgödseln.

7 § I utrymme för lagring av stallgödsel får mellanlagring direkt på mark utomhus inte inräknas.

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

För verksamheter som inte omfattas av 7 § förordning om miljöhänsyn i jordbruket bör lagringsutrymmena för stallgödsel vara utformade på ett godtagbart sätt med hänsyn till läckage och avrinning från lagringsplatsen. Finns det risk att lakvatten från lagrad gödsel medför olägenhet för människors hälsa eller miljön bör utrymmet vara utformat så att läckage och avrinning till omgivningen inte sker. Risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön anses särskilt föreligga om ytvatten eller grundvatten förorenas genom avrinning eller läckage från lagringsplatsen. (SJVFS 2009:82)

Allmänna råd till 2 kap. 3-4 §§ miljöbalken

Placeringen av lagringsplats för stallgödsel och andra organiska gödselmedel bör väljas så att

- *eventuellt läckage från lagringsplatsen får så liten negativ effekt på omgivningen som möjligt, t.ex. att gödsel inte spolats ned i närliggande ytvatten eller förorenar grundvatten,*
- *olägenheter för människors hälsa i form av t.ex. lukt och flugor inte uppkommer för närboende. (SJVFS 2009:82)*

Allmänna råd till 26 kap. 19 § miljöbalken, 5 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll samt 7 § förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket

För att säkerställa att läckage och avrinning från ett lagringsutrymme för stallgödsel inte sker bör lagringsutrymmet regelbundet inspekteras så att defekter kan upptäckas och åtgärdas. (SJVFS 2009:82)

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

Tillfällig lagring i fält

Tillfällig lagring av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel i stuka i fält bör endast ske av gödsel som kan lagras till minst 1 meters höjd. Lagringstiden bör alltid hållas så kort som möjligt. Om växtnäringsinnehållet, i synnerhet kväveinnehållet, i gödseln är högt (t.ex. fjäderfägödsel eller nötgödsel med liten halminblandning) bör tillfällig lagring i fält i första hand ske i direkt anslutning till vårbruket eller under sommar och tidig höst inför höstsådd. Under tidig vår och under senare delen av hösten bör lagringstiden begränsas till någon eller högst några veckor. Gödsel med större inblandning av strömedel och som kan lagras uppåt 2 meters höjd, gödsel med lågt näringsinnehåll eller komposterad gödsel bör kunna lagras under något längre tid.

Vid tillfällig lagring av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel i fält bör följande beaktas:

- Att stukan placeras på det fält där gödseln senare ska spridas. Vid återkommande lagring på samma fält bör lagringsplatsen flyttas inom fältet och inte återkomma till samma plats inom en period av 5 år.
- Att mängden gödsel som läggs ut inte är större än vad som kan anses motiverat med hänsyn till växtnäringsbehovet på det aktuella fältet.
- Att lagringsplatsen väljs eller anordnas så att läckage till följd av utlakning eller ytavrinning från gödseln vid tö eller häftigt regn kan undvikas och att ytvatten eller dricksvattentäkt inte riskerar att förorenas.
- Att lagringen inte sker på plats där det finns risk för översvämning, ansamling av vatten eller hög grundvattennivå under lagringstiden.
- Att jordarten på lagringsplatsen är av sådan karaktär att den förhindrar snabb genomrinning genom markprofilen.
- Att lagringen inte sker direkt ovanför kända dräneringsledningar.
- Att utläggningen kan ske utan att markskador uppkommer.
- Att lagringsplatsen väljs eller anordnas så att olägenheter i form av t.ex. lukt och flugor inte uppkommer för närboende. (SJVFS 2009:82)

Kompostering i fält

Kompostering av stallgödsel i jordbruk som har krav på utrymme för lagring enligt förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket bör i första hand utföras i utrymmen som uppfyller kraven för lagring.

Kompostering av gödsel som kan lagras till minst 2 meters höjd och som behöver komposteras innan spridning kan dock ske i stuka i fält. Vid sådan kompostering bör följande beaktas:

- *Att komposteringen i första hand sker under sommarhalvåret (april till oktober). Detta är dock inte lika angeläget när det gäller gödsel med riklig inblandning av strömedel t.ex. hästgödsel.*
- *Att gödseln sprids vid närmast lämpliga tillfälle efter det att komposteringen av materialet är avslutad.*
- *Att kompost som ligger kvar längre än till oktober månad täcks med tätt material. Hästgödsel eller dylikt med stor inblandning av halm behöver dock inte täckas.*
- *Att utläggning i en och samma kompost sker under en begränsad tidsperiod.*
- *Att komposten placeras på åkermark som är i bruk och på det fält där gödseln senare ska spridas. Vid återkommande lagring på samma fält bör komposteringsplatsen flyttas inom fältet och inte återkomma till samma plats inom en period av 5 år.*
- *Att en gröda anläggs på platsen så snart som möjligt efter det att gödseln avlägsnats.*
- *Att lagringsplatsen väljs eller anordnas så att läckage till följd av utlakning eller ytavrinning från gödseln vid tö eller häftigt regn kan undvikas och att ytvatten eller dricksvattentäkt inte riskerar att förorenas.*
- *Att lagringen inte sker på plats där det finns risk för översvämning eller ansamling av vatten under komposteringstiden.*
- *Att jordarten på platsen inte är av sådan karaktär att det sker en snabb genomrinning genom markprofilen. Sandjordar bör därför undvikas. Tyngre jordar kan bearbetas ytligt innan kompostering för att undvika att snabb genomrinning sker genom sprickor och maskgångar.*
- *Att grundvattenytan på platsen inte ligger nära markytan och att det inte förekommer risk att grundvattenytan stiger till markytans nivå under komposteringstiden.*
- *Att komposten inte placeras på en plats som utgör infiltrationsområde för dricksvattentäkt.*
- *Att komposteringen inte sker direkt ovanför kända dräneringsledningarna.*
- *Att utläggningen kan ske utan att markskador uppkommer.*
- *Att komposteringsplatsen väljs så att olägenheter för närboende i form av t.ex. lukt och flugor inte uppkommer.*
- *Att komposten ordnas på sådant sätt att kompostering främjas bl.a. genom att storlek och utformning på stukan anpassas så syrebrist kan undvikas. (SJVFS 2009:82)*

Behovsanpassad gödsling

20 § Inom känsliga områden ska tillförseln av kväve via gödselmedel begränsas så att den inte överstiger den mängd som för avsedd gröda kan anses vara nödvändig för att utnyttja växtplatsens produktionsförmåga. På jordbruksföretag ska behovet av gödselkväve för den förväntade skördenivån beräknas efter att hänsyn tagits till stallgödselns

långtidseffekt, förfruktseffekt, eventuell mulljord samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda.

Vid beräkning av gödslingsbehovet till en enskild gröda ska utgångspunkten vara den förväntade skördenivån för det aktuella fältet. I beräkningen ska de ingående posterna enligt bilaga 6 vara med. Beräkningen ska dokumenteras genom en växtodlingsplan eller motsvarande. Beräkningen ska användas som utgångspunkt för gödslingen. (SJVFS 2009:82)

Allmänna råd till 20 § föreskrifterna

Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10. Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel eller i andra organiska gödselmedel kan även bestämmas genom analys av ammoniumkväveinnehållet i gödseln. I flytgödsel och urin kan ammoniumkväveinnehållet med fördel bestämmas genom analys.

För att ta hänsyn till förfruktseffekten från föregående gröda kan värdena i bilaga 11 användas som utgångspunkt.

För att ta hänsyn till den långsiktiga kväveverkan som regelbunden stallgödselanvändning ger upphov till kan värdena i bilaga 12 användas som utgångspunkt för tillämpning i öppen växtodling. (SJVFS 2010:55)

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

I områden utanför de känsliga områdena bör nedanstående beaktas vid spridning av gödselmedel.

Tillförsel av kväve via gödselmedel bör begränsas så att den inte överstiger den mängd som för avsedd gröda kan anses vara nödvändig för att utnyttja växtplatsens produktionsförmåga. Vid beräkning av gödslingsbehovet till en enskild gröda bör utgångspunkten vara den förväntade skördenivån för det aktuella fältet. Vid beräkningen bör hänsyn tas till stallgödselns långtidseffekt, förfruktseffekt, eventuell mulljord samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda.

Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10. Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödsel eller i andra organiska gödselmedel kan även bestämmas genom analys av ammoniumkväveinnehållet i gödseln. I flytgödsel och urin kan ammoniumkväveinnehållet med fördel bestämmas genom analys.

Markens kvävelevererande förmåga kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden för förfrukt i bilaga 11 och långtidsverkan av stallgödsel i bilaga 12 samt jordart. (SJVFS 2010:55)

Allmänna råd till 26 kap. 19 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll

Verksamhetsutövaren bör kunna redogöra för hur han kommit fram till grödans kvävebehov samt vilken gödsling som genomförts.

Grödans kvävebehov bör i verksamheter med mera omfattande växtodling lämpligen dokumenteras i en växtodlings- eller gödslingsplan eller annan skriftlig form. Utförd gödsling bör dokumenteras i en journal där det bör framgå vilket fält som avses, vilken areal det har, vilken gröda som såtts samt sådatum, datum för gödselspridning samt typ och mängd av gödselmedel som spridits. Vilka grödor

som odlats och utförd gödsling bör dokumenteras för hela växtföljden och dokumentationen bör sparas i minst sex år. (SJVFS 2009:82)

Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras till mark

8 § Stallgödsel eller andra organiska gödselmedel får under en femårsperiod inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal per år under perioden. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.

Allmänna råd till 8 § föreskrifterna, 26 kap. 19 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll

Mängden fosfor som utsöndras med gödseln från olika djurslag under ett år kan bestämmas med hjälp av schablonvärden eller med hjälp av balansberäkningar. Analyser av stallgödseln kan normalt sett inte anses vara ett godtagbart alternativ för att bestämma fosforutsöndringen från olika djurslag. Schablonvärden som kan användas vid bestämning av utsöndrad mängd fosfor med stallgödseln från olika djurslag finns i bilaga 8.

Då en balansberäkning används för att bestämma fosforinnehållet i stallgödseln bör åtminstone fosformängderna i följande poster beaktas:

Ingående värden i balansen

- *Foder (även till avkomma om dessa räknas till moderdjuret)*
- *Eventuella livdjur som köpts in och som växer till i verksamheten*

Utgående värden i balansen

- *Levererade produkter (mjölk, kött, ägg, skinn m.m.)*
- *Sålda liv- och utslagsdjur*

Differensen mellan in- och utgående värden i balansen kan anses utgöra den mängd fosfor som utsöndras med stallgödseln.

Som underlag till balansberäkningarna kan antingen analyser av fosforinnehåll eller schablonvärden för innehållet av fosfor i olika fodermedel, produkter etc. användas.

Balansberäkningar för fosforutsöndring med gödsel från djuren på företaget bör utgå ifrån förutsättningarna i den enskilda verksamheten. Ändras fodersammansättning eller andra produktionsförhållanden på företaget bör man göra en ny balansräkning. Består produktionen av flera uppfödning- eller produktionsomgångar per år beräknas den sammanlagda fosformängden genom att fosforutsöndringen från varje enskild omgång adderas.

Om fosforinnehållet i stallgödseln har bestämts genom balansberäkningar bör dessa beräkningar dokumenteras. Beräkningarna bör sparas under minst sex år. (SJVFS 2009:82)

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

Åkermark som ingår i växtföljden bör markkarteras regelbundet så att markens fosforhalt kan bedömas. Provtagningsintervallet bör anpassas till bl.a.

jordartsförhållanden, odlingens inriktning under växtföljden, utförd gödsling och annan information som kan visa på fosfortillståndet i marken t.ex. växtnäringsbalanser och tidigare markkarteringar. Förrådsgödsling med fosfor bör om möjligt undvikas. På jordar med P-AL-klass III och högre bör inte mer fosfor tillföras än vad som motsvarar den mängd som förs bort med grödan.

I odlingsystem med tillförsel av fastgödsel eller avloppsslam kan det dock vara svårt att undvika fosforgivor som är större än den enskilda grödans aktuella behov och vid odling av vissa fosforkrävande grödor t.ex. potatis kan det finnas skäl att tillföra mer fosfor än vad som förs bort med grödan. Om extra fosfor har tillförts ett visst år genom spridning av fastgödsel eller avloppsslam eller genom gödsling till t.ex. en potatisgröda bör fosforgödslingen till efterföljande grödor reduceras i motsvarande grad. (SJVFS 2009:82)

10 § Jordbruksföretag med högst tio djurenheter i genomsnitt på årsbasis omfattas inte av 8 § vad gäller gödsel från de egna djuren.

Tillförsel av annan stallgödsel eller av andra organiska gödselmedel utöver den gödsel som kommer från egna djur får dock inte ske i större mängd än vad som anges i 8 §. Den spridningsareal som motsvarar de egna djuren ska först räknas bort. Beräkning av spridningsarealen för de egna djuren ska utgå från en tillförsel som högst får motsvara 22 kg totalfosfor per hektar och år. (SJVFS 2012:41)

13 § På jordbruksföretag som tar emot stallgödsel eller andra organiska gödselmedel ska dokumentation finnas över mottaget gödselslag, vilken mängd som tas emot, vilken mängd totalfosfor den mottagna gödseln motsvarar, datum för mottagandet samt från vem gödseln kommer. För stallgödsel kan uppgifter om vilka djurslag och vilket antal djur gödseln kommer ifrån ersätta uppgiften om mängden totalfosfor. Dokumentationen ska sparas och finnas tillgänglig under minst sex år. (SJVFS 2009:82)

14 § På jordbruksföretag som för bort stallgödsel ska dokumentation finnas över stallgödselmängden som levereras, vilka djurslag och vilket antal djur gödseln kommer ifrån alternativt hur stor mängd totalfosfor gödseln innehåller, datum för leverans samt till vem gödseln levereras. Dokumentationen ska sparas och finnas tillgänglig under minst sex år.

Jordbruksföretag med högst tio djurenheter i genomsnitt på årsbasis omfattas inte av bestämmelserna i första stycket. (SJVFS 2009:82)

17 § Om ett jordbruksföretag tillför stallgödsel eller andra organiska gödselmedel ska gödseln under en femårsperiod ha tillförts på hela spridningsarealen. Har företaget tillgång till en större spridningsareal än vad som krävs för att uppfylla bestämmelserna i 8 § behöver stallgödsel eller andra organiska gödselmedel endast tillföras på den minsta areal som krävs för att 8 § ska kunna uppfyllas. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.

Djurhållande företag med högst tio djurenheter är undantagna från kraven att tillföra gödseln på hela spridningsarealen när det gäller gödseln från de egna djuren. (SJVFS 2012:41)

18 § I spridningsarealen får följande mark räknas in:

1. åkermark inom jordbruksföretaget som är tillgänglig för spridning av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel.

2. betesmark om betesdjur finns på företaget. Den inräknade betesmarken får högst utgöra den andel av spridningsarealen som motsvarar betets andel av djurens foderstat under året. (SJVFS 2012:41)

19 § Areal som ligger i träda får inte räknas in i spridningsarealen.

I spridningsarealen får inte heller räknas in åkermark där förbud mot spridning råder eller mark där spridning är olämplig, t.ex. på grund av närhet till ytvatten eller vattentäkt. (SJVFS 2005:74)

19 a § Inom känsliga områden får stallgödsel inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 170 kg totalkväve per hektar spridningsareal och år. Kväve som förloras i samband med spridning får inte räknas bort från gödselns ursprungliga kväveinnehåll. Tillförseln av stallgödsel får räknas som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal. (SJVFS 2010:55)

Allmänna råd till 19 a § föreskrifterna

Vid beräkning av stallgödselns innehåll av totalkväve får den mängd kväve som förloras i stall och vid lagring räknas bort från gödselns ursprungliga kväveinnehåll.

Stall- och lagringsförluster samt andelen totalkväve kan för olika gödselslag schablonmässigt uppskattas enligt bilaga 9. (SJVFS 2010:55)

19 b § Inom känsliga områden får inför höstsådd av oljeväxter högst 60 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras. Inom samma områden får inför höstsådd av övriga grödor högst 40 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras. Den mängd lättillgängligt kväve som tillförs ska anpassas till grödornas behov på hösten. (SJVFS 2010:55)

Allmänna råd till 19 b § föreskrifterna

Innehåll av mängden lättillgängligt kväve i stallgödseln kan uppskattas utifrån aktuella schablonvärden i bilaga 10 eller genom analys av ammoniumkväveinnehållet i gödseln. (SJVFS 2010:55)

Regler för tillförsel av gödsel på sluttande mark

24 b § Inom känsliga områden får gödselmedel inte spridas på jordbruksmark som gränsar till vattendrag eller sjö och där markens lutning mot vattnet överskrider 10 procent (10/100).

Den gödsel som djuren själva tillför marken vid betesgång ska inte räknas in i begreppet spridning. (SJVFS 2010:55)

Allmänna råd till 24 b § föreskrifterna

För att bestämma lutningen på jordbruksmark kan höjdkurvor på Lantmäteriets Fastighetskarta användas. Vid bestämning av lutningen bör en sträcka av minst 50 meter från vattendraget eller sjö ingå. (SJVFS 2009:82)

Regler för tillförsel av gödselmedel i närheten av vattendrag

24 a § Inom känsliga områden får gödselmedel inte spridas på jordbruksmark närmare än två meter från kant som gränsar till vattendrag eller sjö.

Den gödsel som djuren själva tillför marken vid betesgång ska inte räknas in i begreppet spridning. (SJVFS 2009:82)

Regler för tillförsel av gödselmedel på vattenmättad, översvämmad, frusen eller snötäckt mark

24 § Inom känsliga områden får inte

1. gödselmedel spridas på vattenmättad eller översvämmad mark,
2. gödselmedel spridas på snötäckt mark, eller
3. gödselmedel spridas på frusen mark. (SJVFS 2009:82)

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

I områden utanför de känsliga områdena bör inte gödselmedel spridas på snötäckt mark. Gödselmedel bör inte heller spridas på frusen mark om man kan befara att gödsel kommer förloras genom ytavrinning vid nederbörd, tjällossning eller snösmältning. Även risken för avrinningsförluster genom sprickor i den frusna marken bör beaktas. (SJVFS 2009:82)

Spridning av gödselmedel bör inte ske om det på grund av markförhållandena, t.ex. lutning, kan befaras att gödseln spolats ned i närliggande ytvatten eller förorenar grundvatten. (SJVFS 2009:82)

I sådana områden där det förekommer varierande vattennivå bör spridning av gödselmedel undvikas om det finns risk för förluster genom att marken översvämmas eller blir vattenmättad. (SJVFS 2009:82)

Regler för tillvägagångssätt för att sprida mineralgödsel och stallgödsel på mark

1 § I dessa föreskrifter avses med följande begrepp:

<i>Andra organiska gödselmedel:</i>	Organiska ämnen av biologiskt ursprung, dock ej stallgödsel, som kan användas som gödselmedel.
<i>Betesmark:</i>	Mark som inte är lämplig att plöja men som kan användas till bete.
<i>Bruka ned:</i>	Att gödselmedel blandas in med jord i ett skikt av minst tio cm.
<i>Djurenhet:</i>	Begreppet djurenhet har samma betydelse som i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
<i>Efterföljande vårsäsong:</i>	Efterföljande vårsäsong börjar när förberedelser kan starta inför vårbruket, dock tidigast den 1 januari.

<i>Fasta gödselslag:</i>	Stallgödsel och andra organiska gödselmedel som kan lagras till en höjd av minst 1 meter utan stödvägg.
<i>Flytgödsel:</i>	Pumpbar stallgödsel med undantag av ren urin eller urin med inblandning av annan vätska.
<i>Fånggrödor:</i>	Växtlighet som har sin huvudsakliga tillväxt mellan två huvudgrödor och som odlas med syfte att minska växtnäringsförluster efter huvudgrödans skörd.
<i>Förfruktseffekt:</i>	Den kvävemängd som föregående gröda ställer till efterföljande grödas förfogande.
<i>Lerjord:</i>	Jord med ett lerinnehåll som är större än 15 viktprocent av finjorden (< 2 millimeter) i matjordslaget.
<i>Lättillgängligt kväve:</i>	Kväve i formen nitrat, ammonium eller urea.
<i>Mulljord:</i>	Jord med ett innehåll av organiskt material som är större än 40 viktprocent i matjordslaget.
<i>Myllning:</i>	Inblandning av gödsel i marken så att gödsel och jord får god kontakt. Myllningen kan ske med jordbearbetningsredskap, i vilket fall inblandning av gödseln ska ske till ett djup om minst 5 cm, eller med myllningsaggregat.
<i>Nedbrukning:</i>	Se bruka ned.
<i>Obevuxen mark:</i>	Skördad mark utan etablerad (sådd och uppkommen) insådd, stubbearbetad mark, harvad mark, plöjd mark samt mark som är sådd men där grödan inte har kommit upp.
<i>Operativ tillsynsmyndighet:</i>	Myndighet som utövar tillsyn direkt gentemot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd. Fördelning av ansvar för den operativa tillsynen framgår av förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken.
<i>Stallgödsel:</i>	Husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare. Begreppet omfattar även de ingående delarna i behandlad form.
<i>Stallgödselns långtidseffekt:</i>	Den långsiktiga kväveleverans från marken till grödan som en regelbunden stallgödselanvändning ger upphov till.
<i>Stallgödselavtal:</i>	Ett avtal som ger en producent av stallgödsel rätt att leverera stallgödsel till en mottagare där gödseln sedan sprids.

<i>Stabilt svämtäcke:</i>	Ett täcke på gödselytan som har en skorpliknande yta och står emot normala vind- och regnförhållanden. Täcket ska vara sammanhängande utan fler öppna gödselytor än den eventuella öppna gödselyta som finns invid platsen för påfyllning.
<i>Träda:</i>	Åkermark där ingen gröda som är avsedd för skörd, bete eller grüngödsling har etablerats.
<i>Vattendrag:</i>	Bäck, å, flod, älv, kanal eller damm.
<i>Växande gröda:</i>	En väl etablerad gröda sådd i normal tid och med normal utsädesmängd. Vid höstspridning i växande gröda ska grödan vara avsedd för övervintring och möjlig för skörd. Grödan anses som växande även om tillväxten tillfälligt har upphört på grund av låg temperatur.
<i>Åkermark:</i>	Mark som är lämplig att plöja och som kan användas till växtodling eller bete.

23 a § Stallgödsel och andra organiska gödselmedel som sprids under perioden den 1 december – den 28 februari ska brukas ned inom 12 timmar. (SJVFS 2009:82)

23 b § Vid spridning av stallgödsel på obevuxen mark i Blekinge, Skåne och Hallands län ska nedmyllning ske inom fyra timmar. (SJVFS 2012:41)

23 c § I Blekinge, Skåne och Hallands län ska spridning av flytgödsel i växande gröda ske med någon av följande metoder:

1. bandspridningsteknik eller annan liknande teknik som innebär att gödseln direkt placeras på marken under växttäcket,
2. myllningsaggregat eller annan liknande teknik som innebär att gödseln placeras direkt i marken,
3. teknik som innebär att 1 del gödsel späds ut med minst ½ del vatten före spridningen, eller
4. teknik som innebär att spridningen följs av bevattning med minst 10 millimeter vatten. Bevattning ska påbörjas senast inom fyra timmar och vara avslutad inom tolv timmar efter det att spridningen inleddes. Om det regnar får regnmängden räknas från kravet på minst 10 millimeter vatten. (SJVFS 2012:41)

26 c § Fasta gödselslag som sprids på obevuxen mark under tiden den 1 oktober – 31 oktober ska brukas ned inom fyra timmar.

Vilka delar av Blekinge, Skåne och Hallands län som tillhör de känsliga områdena framgår av 2 §. (SJVFS 2012:41)

28 d § Fasta gödselslag som sprids på obevuxen mark i de känsliga kustområdena, i känsliga områden i Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Västra Götalands, Värmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län samt i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län under tiden den 1 oktober – 31 oktober ska brukas ned inom 12 timmar.

Vilka delar av Sverige som tillhör de känsliga områdena framgår av 2 §. (SJVFS 2015:21)

Höst och vinterbevuxen mark

29 § I 11 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket finns bestämmelser om att en viss andel av åkermarken i vissa områden ska vara höst- eller vinterbevuxen.

30 § Godkända grödor för att åkermark ska anses som höst- eller vinterbevuxen är

1. vall,
2. höstoljeväxter,
3. höstsäd,
4. sockerbetor, fodersocker- och foderbetor, morötter, rödbetor och andra liknande rotväxter,
5. fleråriga frukt- och bärodlingar,
6. energiskog, och
7. fånggrödor.

Grödorna ska vara sådda med en för arten och syftet med odlingen normal utsädesmängd.

31 § Även åkermark som är obearbetad efter spannmåls- och oljeväxtodling får räknas som höst- eller vinterbevuxen. (*SJVFS 2012:41*)

32 § För att åkermark ska anses som höst- eller vinterbevuxen ska huvudgrödor och sådana fånggrödor för vilka tillväxten kommer att avbrytas under efterföljande vårsäsong sås

1. senast den 5 oktober i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län, och
2. senast den 15 oktober i Blekinge, Skåne och Hallands län.

33 § För att åkermark ska anses som höstbevuxen får tillväxten av vall, fleråriga frukt- och bärodlingar, energiskog samt fånggrödor sådda före den 1 augusti avbrytas

1. tidigast den 10 oktober i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län, och
2. tidigast den 20 oktober i Blekinge, Skåne och Hallands län.

Som höstbevuxen åkermark får i Blekinge, Skåne och Hallands län även räknas fånggrödor i form av vitsenap och oljerättika sådda före den 20 augusti. Tillväxten av vitsenap och oljerättika får avbrytas tidigast i enlighet med första stycket punkten 2.

Obearbetad åkermark efter spannmåls- och oljeväxtodling får bearbetas eller bekämpas kemiskt tidigast vid de tidpunkter som anges i första stycket. (*SJVFS 2009:82*)

34 § För att åkermark ska anses som höst- eller vinterbevuxen får

1. tillväxten av fånggrödor sådda den 1 augusti eller senare avbrytas tidigast under efterföljande vårsäsong, och
2. tillväxten av vallar och fånggrödor som innehåller mer än en fjärdedel baljväxter med avseende på ytandelen av växttacket avbrytas först under efterföljande vårsäsong.

11 § Jordbruksföretag med mer än 5 ha åkermark i Blekinge, Skåne och Hallands län skall ha minst 60 procent av marken höst- eller vinterbevuxen. För Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands och Västra Götalands län skall motsvarande andel av marken vara minst 50 procent.

Jordbruksverket får meddela närmare föreskrifter om odlingen.

Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen besluta om undantag.
Förordning (1998:915)

Allmänna hänsynsreglerna enligt miljöbalken (1998:808)

2 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

3 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

4 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism. Lag (2006:1014).

5 § Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att

1. minska mängden avfall,
2. minska mängden skadliga ämnen i material och produkter,
3. minska de negativa effekterna av avfall, och
4. återvinna avfall.

I första hand ska förnybara energikällor användas.
Lag (2016:782).

Bilaga 4. Bestämmelser för lagringskapacitet av stallgödsel

Bestämmelser för lagringskapacitet av stallgödsel enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket och Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Antal djurenheter	Skåne, Halland, Blekinge, Gotland, Öland samt känsliga kustområden	Annan djurhållning	Övriga känsliga områden		Övriga landet	
	Nöt, hästar, får, getter		Nöt, hästar, får, getter	Annan djurhållning	Nöt, hästar, får, getter	Annan djurhållning
Fler än 100	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån	8 mån	10 mån
Fler än 10 upp till 100	8 mån	10 mån	6 mån	10 mån	6 mån	10 mån
Fler än 2 _a upp till 10	6 mån	6 mån	6 mån	6 mån		

Bilaga 5. Jämförelse mellan våra ändringsförslag och nuvarande lydelse

Här ingår endast föreskriftstexten, inte de allmänna råden.

Laghänvisning	Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
Lagring av stallgödsel		
SJVFS 2004:62, § 5 e	Finns ej	<i>Vid lagring av flytande rötresters från jordbruksverksamhet i en öppen behållare ska behållaren ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Om ett svämtäcke eller annan täckning på en behållare bryts eller skadas ska det återskapas snarast möjligt.</i>
Behovsanpassad gödsling		
SJVFS 2004:62, § 20	<i>Inom känsliga områden ska tillförseln av kväve via gödselmedel begränsas så att den inte överstiger den mängd som för avsedd gröda kan anses vara nödvändig för att utnyttja växtplatsens produktionsförmåga. På jordbruksföretag ska behovet av gödselkväve för den förväntade skördenivån beräknas efter att hänsyn tagits till stallgödsels långtidseffekt, förfruktseffekt, eventuell mulljord samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda. Vid beräkning av gödslingsbehovet till en enskild gröda ska utgångspunkten vara den förväntade skördenivån för det aktuella fältet. I beräkningen ska de ingående posterna enligt bilaga 6 vara med. Beräkningen ska dokumenteras genom en växtodlingsplan eller motsvarande. Beräkningen ska användas som utgångspunkt för gödslingen.</i>	<i>Inom känsliga områden ska tillförseln av kväve via gödselmedel begränsas så att den inte överstiger grödans behov med hänsyn till förväntad skördenivå och kväveleverans från marken på växtplatsen. På jordbruksföretag ska verksamhetsutövaren kunna visa hur behovet av gödselkväve för den förväntade skördenivån har beräknats. Beräkningen ska dokumenteras i en växtodlingsplan eller motsvarande och användas som utgångspunkt för gödslingen. Vid beräkningen ska hänsyn tas till stallgödsels långtidseffekt, förfruktseffekt, mulljord (om mulljord odlas) samt tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel till årets gröda. I bilaga 6 återges de poster som ska ingå vid beräkningen. Jordbruksverket får i enskilda fall ge dispens från kravet på att grödans kvävebehov ska beräknas med hänsyn till förväntad skördenivå när grödor som inte skördas odlas i sanerande syfte för att bekämpa karantänsskadegörare.</i>
Begränsning av den mängd gödsel som får tillföras mark		
SJVFS 2004:62, § 8	<i>Stallgödsel eller andra organiska gödselmedel får under en femårsperiod inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg</i>	<i>Stallgödsel och andra organiska gödselmedel får inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar</i>

	<i>totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal per år under perioden. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.</i>	<i>spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal under en femårsperiod. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.</i>
SJVFS 2004:62, 17 §	<i>Om ett jordbruksföretag tillför stallgödsel eller andra organiska gödselmedel ska gödseln under en femårsperiod ha tillförts på hela spridningsarealen. Har företaget tillgång till en större spridningsareal än vad som krävs för att uppfylla bestämmelserna i 8 § behöver stallgödsel eller andra organiska gödselmedel endast tillföras på den minsta areal som krävs för att 8 § ska kunna uppfyllas. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår. Djurhållande företag med högst tio djurenheter är undantagna från kraven att tillföra gödseln på hela spridningsarealen när det gäller gödseln från de egna djuren.</i>	Utgår (ersätts med ett allmänt råd)
SJVFS 2004:62, 18 §	<i>I spridningsarealen får följande mark räknas in: 1. åkermark inom jordbruksföretaget som är tillgänglig för spridning av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel. 2. betesmark om betesdjur finns på företaget. Den inräknade betesmarken får högst utgöra den andel av spridningsarealen som motsvarar betets andel av djurens foderstat under året.</i>	
18 a §	Se 18 §	<i>I spridningsarealen får följande mark räknas in: 1. Åkermark inom jordbruksföretaget som är tillgänglig för spridning av stallgödsel eller andra organiska gödselmedel. 2. Betesmark om betesdjur finns på företaget. Den inräknade betesmarken får högst utgöra så stor andel av spridningsarealen som betets andel motsvarar av djurens foderstat under året.</i>
18 b §	Se 19 §	<i>Areal som ligger i träda får inte räknas in i spridningsarealen. I spridningsarealen får inte heller</i>

		<i>räknas in åkermark där förbud mot spridning råder eller mark där spridning är olämplig, t.ex. på grund av närhet till ytvatten eller vattentäkt.</i>
<i>SJVFS 2004:62, 19 §</i>	<i>Areal som ligger i träda får inte räknas in i spridningsarealen. I spridningsarealen får inte heller räknas in åkermark där förbud mot spridning råder eller mark där spridning är olämplig, t.ex. på grund av närhet till ytvatten eller vattentäkt.</i>	
<i>19 a §</i>	<i>Inom känsliga områden får stallgödsel inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 170 kg totalkväve per hektar spridningsareal och år. Kväve som förloras i samband med spridning får inte räknas bort från gödselns ursprungliga kväveinnehåll. Tillförseln av stallgödsel får räknas som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal.</i>	<i>Inom känsliga områden får stallgödsel inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 170 kg totalkväve per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal det aktuella året. Kväve som förloras i samband med spridning får inte räknas bort från gödselns ursprungliga kväveinnehåll.</i>
<i>19 b §</i>	<i>Inom känsliga områden får inför höstsådd av oljevaxter högst 60 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras. Inom samma områden får inför höstsådd av övriga grödor högst 40 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras. Den mängd lättillgängligt kväve som tillförs ska anpassas till grödornas behov på hösten.</i>	<i>Inom känsliga områden ska den mängd lättillgängligt kväve som tillförs inför höstsådd anpassas till grödornas behov på hösten. Inom höstsådd av oljevaxter får högst 60 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras och inför höstsådd av övriga grödor får högst 30 kg lättillgängligt kväve per hektar tillföras.</i>
Definitioner		
<i>SJVFS 2004:62, § 1 Myllning</i>	<i>Inblandning av gödsel i marken så att gödsel och jord får god kontakt. Myllningen kan ske med jordbearbetningsredskap, i vilket fall inblandning av gödseln ska ske till ett djup om minst 5 cm, eller med myllningsaggregat.</i>	<i>Inblandning av gödsel i marken så att gödsel och jord får god kontakt. Inblandning kan ske med myllningsaggregat eller jordbearbetningsredskap. Vid jordbearbetning ska redskapet nå ett djup av minst 5 cm.</i>
<i>Nedbrukning/ Bruka ned</i>	<i>Att gödselmedel blandas in med jord i ett skikt av minst 10 cm.</i>	<i>Bearbetning, efter gödselspridning, av jorden till ett djup av minst 10 cm.</i>
<i>Rötrest från jordbruks- verksamhet</i>	<i>Finns ej</i>	<i>Stallgödsel eller andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet eller djurhållning som har rötats i en biogasanläggning. Andelen stallgödsel och andra biologiska produkter ska utgöra mer än 10 %</i>

		<i>(våtvikt) av det totala tillförda materialet till rötningen.</i>
<i>Stallbalans</i>	Finns ej	<i>Växtnäringsbalans för djurhållningen</i>

Spridningstidpunkter för gödselmedel								
Bestämmelser 2011								
Känsliga områden i Blekinge, Skåne och Hallands län								
mineralgödselkväve								1 okt-31 okt är det tillåtet att sprida fasta gödselslag både i växande gröda och på obevuxen mark. Fastgödsel från fjäderfä får dock inte spridas på obevuxen mark.
mineralgödsel innehållande urea								
stallgödsel och andra organiska gödselmedel								
fasta gödselslag (undantag fjäderfägödsel)								
aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb		
<p>Spridningsförbud</p> <p>Vid spridning på obevuxen mark, nedbrukning inom fyra timmar</p> <p>Spridning till växande gröda (undantaget fånggröda) eller inför höstoljeväxter. På lerjordar (> 15 % ler) får spridning ske även till höstsådd.</p> <p>Vid spridning på obevuxen mark, nedbrukning inom fyra timmar</p>								
Övriga känsliga områden								
mineralgödselkväve								1 okt-31 okt är det tillåtet att sprida fasta gödselslag både i växande gröda och på obevuxen mark. Fastgödsel från fjäderfä får dock inte spridas på obevuxen mark.
mineralgödsel innehållande urea								
stallgödsel och andra organiska gödselmedel								
fasta gödselslag (undantag fjäderfägödsel)								
aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb		
<p>Spridningsförbud</p> <p>Vid spridning på obevuxen mark, nedbrukning inom fyra timmar</p> <p>Spridning till växande gröda (undantaget fånggröda) eller inför höstsådd.</p> <p>Vid spridning på obevuxen mark, nedbrukning inom 12 timmar</p>								
Övriga landet (dvs. utanför de känsliga områdena)								
mineralgödsel innehållande urea								
stallgödsel och andra organiska gödselmedel								
aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb		
<p>Vid spridning på obevuxen mark, nedbrukning inom fyra timmar</p> <p>Vid spridning, nedbrukning inom 12 timmar</p>								

Rapporten kan beställas från
Jordbruksverket,
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
Fax 036 34 04 14
E-post jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-3007
ISRN SJV-R-19/21-SE
SJV offset, Jönköping,
RA:

2020-01-27

Enligt sändlista

Miljöregelenheten
Johannes Eskilsson
Tfn: 036-15 61 58
E-post: johannes.eskilsson@jordbruksverket.se

Översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet

Jordbruksverket har genomfört en översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet i de delar som rör förordningar och föreskrifter till miljöbalken.

Bakgrund

Enligt nitratdirektivet¹ ska alla EU-medlemsländer minst vart fjärde år göra en översyn av sina åtgärdsprogram, och underrätta kommissionen om eventuella ändringar.

Denna remiss

Syftet med denna remiss är att Jordbruksverket önskar få synpunkter på rapporten, framförallt på de förslag på ändringar i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn i jordbruket², som finns i rapporten – **se avsnitt 3.3 – Översyn av åtgärder**.

Denna remiss handlar om förslagen i rapporten och vi vill uppmärksamma remissinstanserna på att ändringar i föreskriften³ kommer remitteras senare i vår, efter att synpunkter från denna remiss har beaktats.

Eventuella synpunkter ska skickas in till Jordbruksverket **senast den 29 februari 2020**. Remissvar önskas i Word-format och skickas med fördel via e-post till: vaxtnaring@jordbruksverket.se

Märk gärna svaret med diarienummer 4.2.17-15359/19 i rubrikraden.

Kontaktpersoner

Vid frågor om remissen, kontakta Johannes Eskilsson, tfn 036- 15 61 58 eller e-posta era frågor till vaxtnaring@jordbruksverket.se

¹ Rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket.

² Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

³ Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Sändlista

Regelrådet

Näringslivets regelnämnd

Naturvårdsverket

Havs- och vattenmyndigheten

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Sveriges kommuner och regioner (SKR)

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Ekologiska lantbrukarna

KRAV

Naturskyddsföreningen

Branschråd för Lantbrukets Rådgivningsföretag

Hushållningssällskapens förbund

Världsnaturfonden

Svenskt vatten

RISE

Energigas Sverige

Länsstyrelsen i Blekinge län

Länsstyrelsen i Dalarna

Länsstyrelsen i Gotland

Länsstyrelsen i Gävleborg

Länsstyrelsen i Halland

Länsstyrelsen i Jämtland

Länsstyrelsen i Jönköping

Länsstyrelsen i Kalmar

Länsstyrelsen i Kronobergs län

Länsstyrelsen i Norrbotten

Länsstyrelsen i Skåne

Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsen i Södermanland

Länsstyrelsen i Uppsala

Länsstyrelsen i Värmland
Länsstyrelsen i Västerbotten
Länsstyrelsen i Västernorrland
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Länsstyrelsen i Västra Götaland
Länsstyrelsen i Örebro
Länsstyrelsen i Östergötland
Bollnäs kommun
Borås stad
Enköpings kommun
Eskilstuna kommun
Halmstads kommun
Hedemora kommun
Helsingborgs stad
Hässleholms kommun
Jönköpings kommun
Kalmar kommun
Karlstads kommun
Katrineholms kommun
Kristianstads kommun
Kristinehamns kommun
Kungsbacka kommun
Köpings kommun
Lidköpings kommun
Linköpings kommun
Mora kommun
Motala kommun
Norrköpings kommun
Norrälje kommun
Oskarshamns kommun
Region Gotland
Sandvikens kommun

Skövde kommun
Södertälje kommun
Sölvesborgs kommun
Trelleborgs kommun
Ulricehamns kommun
Umeå kommun
Värnamo kommun
Västerås stad
Växjö kommun
Örebro kommun
Örnsköldsviks kommun
Östersunds kommun

9. Förbud vid vite att släppa ut spillvatten

Bygg- och miljönämnden beslutar att:

1. Förbjuda fastighetsägare XXXXX, att efter den 31 augusti 2021 släppa ut spillvatten från befintlig avloppsanordning vid bostadshus med besöksadress XXXXX belägen på fastigheten XXXXX.
2. Förena förbudet med vite om 25 000 kronor vardera för ägarna till XXXXX.
3. Beslutet ska sändas till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Motivering

Enligt miljöbalken 9 kap 7 § föreskrivs att avloppsvatten ska avledas och renas eller tas hand om på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål ska lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras.

Avloppsanordningen vid XXXXX (fastigheten) består av två enkammarbrunnar utan efterföljande rening. Avloppsanordningen saknar tillstånd, och når inte upp till de krav som idag ställs på rening av hushållspillvatten. Avloppsanordningen möjliggör inte heller återföring av näringsämnen i någon större grad.

Enligt länsstyrelsernas GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp är området lite känsligt för belastning av fosfor. Inom fastigheten finns ca 100 meter från bostaden ett vattenförande dike.

Avloppsanordningen på fastigheten bedöms omfattas av normal skyddsnivå för miljöskydd enligt Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd 2016:17 (HVMFS 2016:17) om små avloppsanordningar för hushållspillvatten.

Fastighetsägarna till fastigheten har inte skickat in någon ansökan om inrättande av avloppsanordning, och därför inte redovisat godtagbar lösning av reningskraven för avloppsvattnet.

Miljöbalken anger i 2 kap 3 §, att den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska iaktta de skyddsåtgärder som behövs för att motverka skador eller olägenheter för människors hälsa och miljön.

Miljöbalkens inledande portalparagraf 1 kap 1 § utgör vidare en utgångspunkt för arbetet med att förbättra bristfälliga avlopp.

Miljöbalken skall tillämpas så att:

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. den biologiska mångfalden bevaras,
3. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Med hänvisning till ovanstående konstaterar bygg- och miljönämnden att fortsatt utsläpp av spillvatten från befintlig avloppsanordning som saknar längre gående rening än slamavskiljning och ej möjliggör återföring av näringsämnen, måste upphöra och att avloppsanordningen behöver bytas ut eller ändras så att den uppfyller miljöbalkens krav på rening.

Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd 2016:17 om små avloppsanordningar för hushållspillvatten är vägledande för utförandet.

Enligt 26 kap 9 § får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Enligt 26 kap 14 § får beslut om förelägganden eller förbud förenas med vite.

Enligt 26 kap 15 § MB får en tillsynsmyndighet sända föreläggande och förbud som riktats till ägare av en fastighet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Har anteckning gjorts, gäller föreläggandet eller förbudet mot ny ägare av egendomen.

Sammanfattning av ärendet

Avloppsanordningen på rubricerad fastighet når inte upp till de krav på rening av spillvatten som ställs idag. Fastighetsägarna har givits tillfälle att yttra sig i ärendet i samband med kommunikeringen. Synpunkter inkom till förvaltningen den 18 februari 2020. Av skrivelsen framkommer att fastighetsägaren inte vill att ärendet fullföljs. Nämnden gör bedömningen att inkomna synpunkter inte ändrar nämndens beslut, men att med anledning av synpunkterna flyttas datum för förbud fram till den 31 augusti 2021. Skrivelsen bifogas i sin helhet.

Bakgrund

Av skrivelse daterad 4 februari 2019 framgår att samhällsbyggnadsförvaltningen i Katrineholm planerade att utföra ett tillsynsbesök på fastigheten för att kontrollera att avloppsanordningen uppfyller de krav som ställs av gällande lagstiftning HVMFS 2016:17 och miljöbalken.

Besök på plats gjordes den 26 april 2019 och resulterade i en inspektionsrapport, daterad samma datum. I inspektionsrapporten framgår att på fastigheten finns två stycken enkammarbrunnar utan efterföljande rening. Inget tillstånd till avloppsanordningen har hittats i samhällsbyggnadsförvaltningens arkiv.

Fastighetsägarna uppmanades i inspektionsrapporten att senast den 26 oktober 2019 lämna in en ansökan om tillstånd att inrätta enskilt avlopp, där bristerna som uppmärksammats är åtgärdade.

Den 26 augusti 2019 kontaktade en av fastighetsägarna förvaltningen och undrade över inspektionsrapporten. Fastighetsägaren informerades om att åtgärder krävs. Fastighetsägaren meddelade att en ansökan ska lämnas in.

Innan ändring av anordning sker eller avloppsanordning installeras ska ansökan skickas in till bygg- och miljönämnden.

Ingen ansökan har inkommit i ärendet.

Upplysningar

Detta beslut kan överklagas, se separat bilaga till beslutet.

Beslutsunderlag

Inkommande skrivelse

Beslutsmottagare

XXXXX

XXXXX

Lantmäteriet

Vår handläggare
Eva Frykman
Avdelningschef Miljö

Bygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

10. Behovsutredning, tillsynsplan för miljö- och hälsoskyddet, kontrollplan för livsmedel och tillsynsplan för folköl, tobak och receptfria läkemedel 2020

Förvaltningens förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att

- 1. Fastställa behovsutredning med tillsynsplan för bygg- och miljönämndens verksamhet 2020-2022
- 2. Anta kontrollplan för livsmedelskontrollen 2020
- 3. Anta tillsynsplan för folköl, tobak och receptfria läkemedel 2020

Motivering

Enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) ska den operativa tillsynsmyndigheten göra en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Behovsutredningen ska omfatta tre år och ses över årligen. Enligt samma förordning ska också den operativa tillsynsmyndigheten för varje år upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken. Planen ska grundas på bland behovsutredningen och myndighetens register över tillsynsobjekt som behöver återkommande tillsyn. Denna plan omfattar samtligt tillsynsarbete på miljöavdelningen samt strandskyddshandläggning på plan- och byggavdelningen. Behovsutredningen visar ett underskott på ungefär 1 tjänst, främst inom arbetsområdena lantbruk och miljöfarlig verksamhet samt tobakstillsyn.

En separat kontrollplan för livsmedelskontrollen har upprättats liksom en plan för tillsynen av folköl, tobak och receptfria läkemedel.

Beslutsunderlag

Behovsutredning och tillsynsplan 2020
Kontrollplan livsmedel 2020
Tillsynsplan folköl, tobak, receptfria läkemedel

Beslutsmottagare

Akten

Behovsutredning och tillsynsplan Miljö- och hälsoskydd 2020-2022

Bygg- och miljönämnden

Dokumentinformation

Beslutshistorik

Antagen av XXX 20xx-xx-xx § xx

Giltighet

Gäller från och med 2020-01-01

Gäller till och med 2020-12-31

Förvaltare¹

Inom Bygg- och miljönämndens ansvarsområde

Kategori

Inriktningsdokument

Uppföljning

Av förvaltningen löpande

I delårsrapport och årsberättelse

---

¹ Förvaltarens ansvar innebär att:

- dokumentet efterlevs
- är tillgängligt
- följa eventuellt ändrade förutsättningar för dokumentet
- dokumentet följs upp och revideras
- dokumentet är aktuellt och uppdaterat

Innehåll

Beslutshistorik.....	2
Giltighet.....	2
Förvaltarskap.....	2
Kategori.....	2
Uppföljning.....	2
Behovsutredning för 2020-2022.....	4
Planerad tillsyn 2020.....	5
Tillsyn Lantbruk.....	5
Tillsyn miljöskydd.....	6
Tillsynsområde hälsoskydd.....	8
Små avlopp.....	8
Tillsynsområde Naturvård.....	9
Renhållningsärenden.....	9
Livsmedelskontroll.....	9
Öl, tobak, läkemedel, e-cigarett.....	10
Övrigt.....	10

Behovsutredning för 2020- 2022

Enligt 1 kap 15§ miljötillsynsförordningen ska det hos den operativa tillsynsmyndigheten finnas en utredning som redogör för tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Behovsutredningen ska omfatta tre år och ses över vid behov, minst en gång per år.

Denna behovsutredning omfattar även behovet av tillsyn inom övriga miljö- och hälsoskyddsområden som nämnden utövar tillsyn inom; livsmedelskontrollen, tobak, receptfria läkemedel, alkohol och strålsäkerhet.

Myndigheten har också skyldighet att föra ett register över de tillsynsobjekt som behöver återkommande tillsyn. Registren förs i förvaltningens ärendehanteringssystem Castor.

Bygg- och miljönämnden har fastställt taxor för de olika ansvarsområdena. En ny taxa för tillsynen inom miljöbalkens område är antagen och börjar gälla 1 januari 2020. Årlig tillsynsavgift (å) tas ut av de tillstånds- eller anmälningsspliktiga tillsynsobjekten (B resp C), där sker tillsynen återkommande med fasta, tätare intervall. Mindre tillsynsobjekt som inte är tillstånds- eller anmälningsspliktiga betecknas U och betalar istället timavgift (t) i samband med tillsynen. I behovsutredningen tas ställning till vilket tillsynsbehov olika typer av anläggningar har schablonmässigt. I tillsynsplanen redovisas hur mycket tid som åtgår de kommande åren för tillsyn av olika verksamheter.

För prövning av anmälningar och ansökningar finns också fastställda taxor. Klagomål kan i de fall som klagomålet är befogat debiteras den som orsakat olägenheten. I annat fall bekostas dessa utredningar av skattemedel. Information och rådgivning är en viktig del av myndighetens uppdrag och skall finansieras via anslag, dvs. skattemedel.

I tabellerna nedan redovisas tillsynsuppdrag för perioden 2020-2022 och tillsynsbehovet för år 2019 redovisat i timmar. Behovsutredningen visar att det saknas motsvarande drygt en heltidstjänst. Det är framförallt inom arbetsområdena lantbruk, miljöfarliga verksamheter, och tobakstillsyn som resurserna saknas.

För att fullgöra arbetet inom miljö- och hälsoskyddsområdet har förvaltningen idag 15 fasta miljöinspektörstjänster. Därutöver arbetar en miljöstrateg/kommunekolog samt bygglovhandläggare också med strandskyddsärenden. Miljöstrategen jobbar till övervägande del med andra frågor än tillsynsfrågor.

En tjänst motsvarar omkring 900 timmar tillsyn. Restid tillkommer. I begreppet tillsyn ingår även information och rådgivning, klagomålshantering, remissshantering men också hantering av överklagade ärenden, sanktionsbeslut och åtalsanmälningar.

I tabellen på nästa sida redovisas hur många tillsynsobjekt som finns inom respektive objektstyp/kategori och hur många av dessa som ska ha tillsynsbesök/planerad kontroll under kommande treårsperiod.

Tillsynsområde	Antal anläggningar	Tillsynsuppdrag 2020	Tillsynsuppdrag 2021	Tillsynsuppdrag 2022
Lantbruk B (å)	9	9	9	9
Lantbruk C (å)	14	7	7	7
Lantbruk U (t)	>300	67	67	67
Miljöskydd B (å)	17	17	17	17
Miljöskydd C (å)	60	42	42	40
Miljöskydd U (t)	>90	18	18	18
Livsmedelsverksamheter (å)	260	313	267	292
Försäljare öl klass II (å)	25	25	25	25
Tobaksförsäljare (å)	34	34	34	34
Detaljhandel för receptfria läkemedel (å)	18	18	18	18
Försäljning e-cigarett och påfyllningsbehållare	2	2	2	2
Bassängbad (å)	4	4	4	4
Förskolor (å)	26	26	26	26
Grundskolor (å)	16	16	16	16
Gymnasieskolor (å)	3	3	3	3
Skärande/stickande (å)	14	10	7	7
Hälsoskydd U (t)	>150	41	45	45
Solarier (å)	2	0	2	0
Strandbad	9	27	27	27

Planerad tillsyn 2020

Styrd tillsyn (B, IUV, C, H)	Behovsprioriterad tillsyn	Händelsestyrd tillsyn	Skattefinansierad tillsyn
---------------------------------	---------------------------	-----------------------	---------------------------

Tillsyn Lantbruk

I Katrineholm har vi förhållandevis många stora djurhållande lantbruk, framförallt inom fjäderfä och svinproduktion. De tillståndspliktiga verksamheterna får årliga tillsynsbesök medan de anmälningspliktiga får besök i genomsnitt vartannat år. Prioritering av övriga så kallade U-verksamheter sker utifrån parametrar såsom storlek, verksamhetens art, och resultat från föregående tillsyn samt närhet till sjöar och vattendrag som riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormen utifrån för lantbruket påverkbar aspekt.

Ett projekt med inventering och tillsyn på hästgårdar i hela kommunen har påbörjats och kommer att fortsätta under 2020. Det område som i första hand kommer att få tillsyn under året är Floda, Sködinge, Valla och Lerbo. Under 2020 kommer växtnäring och gödselhantering att prioriteras i tillsynen, såväl vid större som mindre verksamheter. Utöver djurhållare kommer även lantbruksföretag med över 100 ha odlingsareal att omfattas av tillsynen.

Tillsyn av kontrollområdet animaliska biprodukter redovisas här eftersom tillsynen samordnas med miljötillsynen (gårdspannor, kadaverhantering).

Tillsynsområde	Resurser	Behov	Kommentar
Planerad tillsyn B	135	135	
Planerad tillsyn C	88	88	
Planerad tillsyn U (>30de)	51	51	
Planerad tillsyn UU > 100 ha	80	80	
Planerad tillsyn UU <100 ha	141	400	Behovet räknat på 300 verksamheter med genomsnittligt tillsynsbehov vart 6:e år.
Oplanerad tillsyn	485	600	Inkluderar uppföljning av pågående ärenden.
Anmälan C-verksamhet	40	80	Resurser beräknade på kända nya anmälningar. Behov också av översyn av äldre.
Remiss tillståndspliktig verksamhet	50	60	2 + ev ytterligare 1-2 Skattefinansierat
Spridning bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde	10	10	Tillsyn inom vattenskyddsområden
Lagring, spridning av slam	15	15	
Rådgivning/info	150	200	Inkluderar framtagande av informationsmaterial.
Informationsträff lantbrukare	50	50	LRF arrangerar?
Klagomål	100	100	
Tillsynsprojekt hästgårdar	230	320	44 hästgårdar
Övriga remisser	40	40	SJV mm
Skrotningsintyg cistern	5	5	
Förprovning djurstall	5	5	
Risk/omklassning	75	75	
Överklagan/åtal	100	100	
Animaliska biprodukter	20	20	
Summa	1870	2434	

Tillsyn Miljöskydd

En fortsatt översyn av de förelägganden med försiktighetsmått som är inaktuella kommer att fortsätta under 2020, gäller framförallt fordonstvättar.

I arbetet med förorenade områden så är målsättningen att under året uppdatera tillsynsplanen.

I kommunens avfallsplan är ett av målen att mängden osorterat bygg- och rivningsavfall som lämnas till återvinningscentralen ska minska. Av den anledningen ska under våren hållas en utbildning hållas för alla led i byggkedjan, från byggherrar och kontrollansvariga till byggnadsinspektörer men även miljöinspektörer. Efter utbildningen ska tillsyn göras på byggarbetsplatser för att säkerställa att avfall hanteras på ett bra sätt.

Länsstyrelsen kommer under året att hålla i ett tillsynsvägledningsprojekt gällande föroreningsläget vid skjutbanor i vilket vi kommer att medverka. Förutom metaller, främst bly, kan också PAH- föroreningar (polycykliska aromatiska kolväten) som spridits via lerduvor

förekomma som mark- och vattenföroreningar vid skjutbanor. I vår kommun kommer nedlagda skjutbanor där risk för påverkan på yt- och grundvatten är störst att prioriteras.

Vi kommer under året att delta i Miljösamverkan Sveriges projekt gällande provtagning och flödesmätning vid tillståndspliktiga avloppsreningsverk. Ett verk berörs i Katrineholm. Målet är en förbättrad kvalitet på flödesmätning, provtagning och tillsyn som i sin tur leder till ett bättre uppfyllande av Naturvårdsverkets föreskrifter och EG-direktivet för rening av avloppsvatten från tätorter.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har gått med i SGUs (Sveriges Geologiska Undersökning) nätverk "Samverkan för innovation". Nätverket syftar till att hitta nya lösningar för ökad användning av andra efterbehandlingslösningar av förorenade områden än schakt och deponering. Miljöinspektör deltar tillsammans med representant för mark och exploatering.

Miljöskydd	Resurser	Behov	Kommentar
B	601	601	
C	379	379	
U	145	145	
Uppdatering av föreläggande med försiktighetsmått C-verksamheter	65	65	Upp till 13 verksamheter som kan beröras
Anmälan C-verksamhet	50	50	Beror på vilka ärenden som kommer in (10x5h)
Remiss tillstånd	75	75	Som ovan, 5x15h
Bygglovgranskning	50	50	
Förorenade områden	400	500	
Värmepump	120	120	
Cisterner	30	30	
Köldmedia	120	120	
Klagomål	200	200	Händelsestyrt
"Surdegar"	50	50	Segdragna ärenden
Rådgivning/info	200	200	
Buller väg/järnväg	15	15	
Olyckor	150	200	Händelsestyrt
Luft	20	20	
Brandfarlig vara och samverkan VSR	15	15	
Överklagan/åtal	50	50	
Övriga remisser	40	40	
PROJEKT Hållbara saneringar	30	30	
PROJEKT Medverka i tillsynsprojekt nedlagda skyttebanor	95	95	10 nedlagda skjutbanor
PROJEKT Flödesmätning och provtagning tillståndspliktiga reningsverk	0	0	Ingår i ordinarie tillsynstid
PROJEKT Tillsyn avfall bygg-rivningslov	40	40	
PROJEKT Revidering av Tillsynsplan förorenade områden	20	20	
PROJEKT Infosystem oljeavskiljare	10	10	
PROJEKT Implementera ny	0	0	Ingår i ordinarie

avfallslagstiftning i berörda verksamheter			tillsynstid
Klassning enl ny taxa	150	150	Ny miljöbalkstaxa till 2020
Inventering U-verksamheter	60	60	
Summa	3120	3270	

Tillsynsområde Hälsoskydd

Skolor och förskolor tillsynas årligen. Under 2020 kommer fokus för tillsynen att vara kemikalier, ventilation och buller samt städning Dessutom kontrolleras att skolgårdarna är rökfria.

Bassängbaden tillsynas också årligen. Samtliga anmälningspliktiga fotvårdare och tatueringsskötare ska tillsynas under året. Solarerna kontrolleras ungefär vartannat år, de tillsynades förra året och står i tur först nästa år. Förvaltningen kommer att fortsätta tillsynen av vårdboenden. I år är det äldreboenden och LSS-boenden som kommer att få besök. Tillsynen kommer fokusera på temperaturer, städning och avfallshantering. Klagomålshanteringen inom hälsoskydd består till stor del av klagomål på inomhusmiljön i bostäder, men också en del störande ljud såsom skällande hundar och musik från krogar samt nedskräpningsärenden.

Ett stort antal fastighetsägare till flerbostadshus och samtliga bostadsrättsföreningar i kommunen har i brev uppmanats att mäta radon i sina fastigheter, och vid behov åtgärda förhöjda halter. Samhällsbyggnadsförvaltningen har ännu inte fått mättrapporterna från samtliga fastighetsägare.

Hälsoskydd	Resurser	Behov	Kommentar
Tillsyn C	317	317	Skolor, förskolor, bassängbad, fotvårdare, tatueringsskötare
Tillsyn U	274	323	Tillsyn 10 äldreboenden och 31 LSS-boenden
Anmälan	25	25	
Remisser bygglov	10	10	
Remisser polis/alkohol	20	20	
Klagomål	210	210	
Radon	225	225	
Rådgivning/info	100	100	
Strandbad	50	50	
Bakgrundsstrålning	10	10	
Solarier	0	0	
Summa	1241	1290	

Små avlopp

Avloppsarbetet fortsätter 2020 med resterande delen av Floda. Uppskattningsvis beräknas utskick att göras till närmare 400 belägenhetsadresser. Som tidigare uppmanas fastighetsägaren att göra en självskattning av sin avloppsanläggnings status. De fastighetsägare som själva bedömer att anläggningen uppenbart inte uppfyller dagens krav och åtar sig att komma med ansökan om ny anläggning, liksom de som väljer att koppla bort WC inventeras inte. Övriga avloppsanläggningar inventeras via platsbesök. Under året kommer också en tillsynskampanj att göras på minireningsverk som varit i drift under flera år. Drift och underhåll måste skötas för att minireningsverk ska fungera som avsett.

Små avlopp	Resurser	Behov	Kommentar
Handläggning av 226 ansökningar	1582	1582	

Klagomål	10	10	
Tillsyn av 10 anläggningar 26-200 pe	30	30	4 anläggningar fysisk tillsyn, resterande skrivbordstillsyn
Rådgivning/info	500	500	Inkluderar infomöten i Floda
Inventering 190 avlopp	530	530	150 + 40 st
Uppföljning av inventeringsärenden	100	100	Ca 40 ärenden.
PROJEKT Tillsyn minireningsverk	50	50	10 anläggningar
Förbättringsarbete	157	157	
Summa	2959	2959	

Tillsynsområde Naturvård

Naturvårdsfrågorna hanteras vad gäller strandskydd primärt av plan-och byggavdelningen och av kommunekologen i övriga delar. Tillsynen av strandskyddet är i huvudsak händelserelaterat.

Naturvård	Resurser	Behov	Kommentar
Prövning strandskydd	100	100	Prognos 10 ärenden.
Oplanerad tillsyn strandskydd	0	50	Avser handläggning av inkommande klagomål/anmälningar
Planerad tillsyn strandskydd	0	40	
Information/rådgivning	40	40	
Sjökalkning	5	5	
Remisser	70	70	
Summa	215	305	

Renhållningsärenden

Avser i huvudsak ansökningar om dispens från renhållningsföreskrifterna samt information och rådgivning i samband med detta.

Renhållning	Resurser	Behov	Kommentar
Dispenser, ca 130 ärenden	100	100	
Rådgivning/info	50	50	
Summa	150	150	

Livsmedelskontroll

Närmare beskrivning av livsmedelskontrollen finns i särskilt upprättad kontrollplan.

Livsmedel	Resurser	Behov	Kommentar
Planerad kontroll	1075	1075	
Registrering	20	20	2019 20 reg
Risk- och erfarenhetsklassning	20	20	
Projekt	30	30	Rapportskrivning
Befogade klagomål, uppf kontroller	45	45	2019 45 tim extra kontroll
Obefogade klagomål	60	60	
Rådgivning, Info	170	170	

Remisser	20	20	
Smittskydd	10	10	
Dricksvattenkontroll	180	180	
iRASFF	30	30	2019:30
Summa	1660	1660	

Öl, tobak, läkemedel, e-cigarettor

Fyra olika speciallagstiftningsområden men viss samordning går att genomföra i tillsynen av försäljningsställen. En särskild tillsynsplan är framtagen för området och beskriver närmare tillsynen för 2020. En ny tobakslag, Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter trädde i kraft föregående år. En nyhet i lagen är tillståndsprövning av tobaksförsäljning. Tillståndsprövningen kommer att fortgå en bit in under 2020. Den nya lagen innebär också att antalet platser som omfattas av rökförbud utökas.

Öl, tobak, läkemedel	Resurser	Behov	Kommentar
Tillsyn försäljningsställen	174	174	
Tillsyn rökfria miljöer	0	20	Se hälsoskydd
Rådgivning/info	0	40	
klagomål	0	20	
Tillståndsprövning tobaksförsäljning	245	245	Avser här främst handläggning av redan inkomna ansökningar med anledning av lagstiftningsförändringen
Summa	419	499	

Övrigt

Övrigt	Resurser	Behov	Kommentar
Projekt Öljaren	550	550	LIFE-projektet
Samhällsplanering/planer	100	100	Medverkan, granskning detaljplaner mm.
Vattenskyddsområden	50	50	Behov av översyn av skydd hos större enskilda vattentäkter enligt åtgärdsprogrammet för vatten. 2016-2021
Summa	550	550	
Totalt	Resurser 2020	Behov 2020	Diff
Summa	12184	13117	-933

Kontrollplan Livsmedel 2020

Operativ kontrollmyndighet:

Bygg- och miljönämnden Katrineholms
kommun

Dokumentinformation

Beslutshistorik

Antagen av XXX 20xx-xx-xx § xx

Giltighet

Gäller från och med 2020-01-01

Gäller till och med 2020-12-31

Förvaltare¹

Inom Bygg- och miljönämndens ansvarsområde

Kategori

- Inriktningsdokument

---

¹ Förvaltarens ansvar innebär att:

- dokumentet efterlevs
- är tillgängligt
- följa eventuellt ändrade förutsättningar för dokumentet
- dokumentet följs upp och revideras
- dokumentet är aktuellt och uppdaterat

Innehåll

Beslutshistorik.....	2
Förvaltare.....	2
Kategori.....	2
1.Sammanfattning.....	4
2.Mål för den offentliga kontrollen.....	5
2.1 Effektmål.....	5
2.2 Operativa mål för livsmedelskontrollen 2020-2022.....	6
2.3 Bygg- och miljönämndens mål med kontrollen.....	6
3. Ansvarsfördelning inom kontrollområdet.....	7
3.1 Behörig central myndighet.....	7
3.2 Behörig myndighet för kontrollen.....	7
4. Samordning.....	8
4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter.....	8
5. Befogenheter och resurser för kontrollen.....	9
5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter.....	9
5.2 Kontrollpersonal och utrustning.....	9
5.2.1 Personella resurser.....	9
5.2.2 Rutiner för jäv, bisysslor och mutor.....	9
5.2.3 Utrustning/utrymmen.....	9
5.3 Finansiering av kontrollen.....	10
5.4 Kompetenskrav och utbildning.....	11
6. Organisation och utförande av kontrollen.....	12
6.1 Registrering av kontrollobjekt.....	12
6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll.....	12
6.3 Rutiner för utförande av kontroll.....	14
6.4 Provtagning och analys.....	14
6.5 Rapportering av kontrollresultat.....	14
6.5.1 Rapportering till verksamhetsutövare.....	14
6.5.2 Rapportering till Livsmedelsverket.....	14
6.6 Öppenhet i kontrollen.....	14
7. Sanktioner – åtgärder vid bristande efterlevnad.....	16
8. Uppföljning och utvärdering av kontrollen.....	17
8.2 Revisioner.....	17
8.3 Utvärdering.....	17
9 Beredskap.....	18

1. Sammanfattning

Denna kontrollplan är den operativa kontrollmyndighetens beskrivning av hur de krav som ställs på offentlig kontroll inom livsmedelskedjan uppfylls av myndigheten. Kraven finns bl.a. i Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).

Bygg- och Miljönämnden i Katrineholms kommun är enligt lagstiftningen kontrollmyndighet för de livsmedelsverksamheter som bedrivs i kommunen. Nämnden utför kontroll utifrån gällande lagstiftning och vägledningar framtagna av EU och livsmedelsverket.

2. Mål för den offentliga kontrollen

Det övergripande målet för den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan, från jord till bord, är att skydda människors och djurs hälsa och värna om konsumenternas intressen. Det omfattar att vi som konsumenter inte ska bli vilseledda eller lurade utan att vi ska kunna lita på märkning och information om maten.

Den nationella kontrollplanen (NKP) är gemensam för samtliga kontrollmyndigheter i livsmedelskedjan och tas fram av Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Regioner och Försvarsinspektören för hälsa och miljö gemensamt.

Den nationella kontrollplanen följer EU-reglerna för kontroll i livsmedelskedjans alla led – från jord till bord – och brukar visualiseras som en produktionskedja. Den riktar sig till chefer och ledare på myndigheter i livsmedelskedjan med ansvar för att planera, genomföra och följa upp kontroll.

Myndigheterna har flera olika roller: att ge råd, stöd och vägledning, att leda kontrollen och samordna kontrollen, att arbeta med kartläggning och övervakning, att göra riskvärderingar och nyttovärderingar, att utföra kontroll samt att arbeta med beredskap och hantering i kris samt att utfärda lagstiftning.

Den nationella kontrollplanen fokuserar på kontrollen. Den är ett strategiskt verktyg för att den offentliga kontrollen ska utföras på ett enhetligt och samlat sätt samt bidra till att uppnå gemensamma mål i livsmedelskedjan.

I den nationella kontrollplanen grupperas lagstiftningen i tio övergripande områden.

Planen har två huvudsakliga funktioner:

Den första funktionen är att beskriva det svenska kontrollsystemet inom dessa områden, dvs. hur kontrollen är organiserad, hur den genomförs, följs upp och utvecklas.

Den andra är att ange strategisk inriktning för den offentliga kontrollen genom gemensamma mål och prioriteringar för kontrollen i hela kedjan, så att myndigheterna samverkar och "går" åt samma håll för att uppnå en ändamålsenlig och effektiv kontroll.

De gemensamma målen för alla myndigheter inom den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan är sedan 1 januari 2017 följande:

- Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt.
- De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisik.
- Verksamhetsutövarna i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.
- De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.

2.1 Effektmål

Med utgångspunkt från de övergripande målen har fyra effektmål fastställts.

Effektmålen utgår från fyra fokusområden; Säkert dricksvatten, mikrobiologiska risker, kemiska risker och information i livsmedelskedjan.

- För att få säkert dricksvatten måste de negativa hälsoeffekterna orsakade av kemiska och mikrobiologiska ämnen i dricksvatten minska.
- Minska antalet livsmedelsburna sjukdomar med fokus på campylobakter, listeria, ehec/vtec och norovirus.
- Minska hälsoeffekterna till följd av miljöföroreningar (fokus dioxiner och PCBer), tungmetaller och mykotoxiner i livsmedelskedjan.
- Information om livsmedel och om livsmedelsproducerande djur och växter kan säkerställas genom hela livsmedelskedjan.

2.2 Operativa mål för livsmedelskontrollen 2020-2022

Med hjälp av operativa mål ska effekten av kontrollen öka, syftet är att göra verklig skillnad. Målen har tagits fram inom de fyra fokusområdena säkert dricksvatten, mikrobiologiska risker, kemiska risker och information i livsmedelskedjan.

Dricksvatten är ett baslivsmedel, där störningar i beredning eller distribution kan påverka många konsumenter. Att bereda och distribuera dricksvatten ställer höga krav på processtyrning och förebyggande åtgärder, för att vattnet som når konsumenterna ska vara säkert. Målen för kontrollen inom detta område handlar om att minska de negativa hälsoeffekterna orsakade av kemiska och mikrobiologiska ämnen i dricksvattnet. Kontroll kommer att ske av att säkerhetsbarriärerna är anpassade till mikrobiologiska faror i dricksvattnet, av hur reservoarer sköts och underhålls samt av vattenverkens faroanalyser och eventuella övriga HACCP-system.

Kemiska faror som kan förekomma i livsmedel är av många olika slag. Myndigheterna i livsmedelskedjan har enats om att tungmetaller, miljöföroreningar (i synnerhet dioxin och PCB) och mykotoxiner (mögelgifter) är särskilt viktiga att fokusera på. Därför handlar de operativa målen för livsmedelskontrollen om dessa kemiska faror och hur det säkerställs att de inte förekommer i farliga nivåer i livsmedel. Under perioden kommer kontroll av att vete från bland annat alla kvarnar klarar gränsvärdena för kadmium och ochratoxin A.

Att informationen om livsmedel är korrekt är viktigt ur flera aspekter. Att det som sägs eller skrivs om ett livsmedel är sant avgör naturligtvis om konsumenterna får det som livsmedlet utges att vara, och inte blir lurade eller vilseledda. Att det inte fuskas är också en fråga om lika konkurrensförhållanden på marknaden. Under perioden kommer spårbarheten hos färskt och fryst kött av nöt, gris, får och lamm kontrolleras i butik, liksom spårbarheten hos ägg i bagerier, restauranger och butiker.

Korrekt information handlar också om konsumenters säkerhet så att exempelvis allergiker kan lita på att ingrediensförteckningen stämmer. Ett av målen för fokusområdet handlar om att verifiera att uppgifter som lämnas muntligt på olika typer av storhushåll (caféer, restauranger etc) beträffande allergena ingredienser är korrekta. Ett annat mål innebär att kontroll ska ske av att ingrediensförteckningarna på produkter som märkts i butiker eller anläggningar i tidigare led som finns i vår kommun stämmer med verkligt innehåll. Särskilt fokus kommer att ligga på allergena ingredienser och på ingredienser som är säljande.

2.3 Bygg- och miljönämndens mål med kontrollen

Livsmedelskontrollens huvudsakliga syfte är att se till att konsumenterna har tillgång till säkra livsmedel och att de inte blir lurade. För att kunna säkerställa detta och att lagstiftningen efterlevs utförs kontroller hos livsmedelsföretagen i kommunen. Inom en treårsperiod ska samtliga livsmedelsanläggningar ha fått kontroll enligt tilldelad kontrolltid (enligt modell om riskklassificering).

3. Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

3.1 Behörig central myndighet

Den centrala kontrollmyndigheten är Livsmedelsverket, se 18 § i Livsmedelsförordningen (2006:813). Livsmedelsverket uppgifter regleras bland annat i 18-24 §§ Livsmedelsförordningen (2006:813).

Artikel 4.1 förordning (EU) nr 2017/625

För vart och ett av de områden som omfattas av de bestämmelser som avses i artikel 1.2 ska medlemsstaterna utse den eller de behöriga myndigheter som ska tilldelas ansvaret för att organisera eller utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet.

3.2 Behörig myndighet för kontrollen

Ansvar för livsmedelskontrollen ligger hos Bygg- och Miljönämnden i Katrineholms kommun. Nämndens delegation till förvaltningen redovisas i Delegationsordning Bygg- och miljönämnden i Katrineholms kommun, antagen 2015-04-08, senast reviderad 2019-11-06.

Livsmedelslag (2006:804), 11 §

Offentlig kontroll av efterlevnaden av denna lag, de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna utövas av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer. En kommuns uppgift skall fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

4. Samordning

4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter

Om nämnden får in en anmälan/ansökan och det visar sig att objektet faller under fler kontrollmyndigheter kontaktar nämnden berörd kontrollmyndighet för samordning.

Vidare samverkar nämnden med grannkommunerna för att säkerställa beredskap för bland annat RASFF under semestrar och liknande.

5. Befogenheter och resurser för kontrollen

5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter

Kommunens befogenheter och uppgifter i livsmedelskedjan regleras av Livsmedelslag (SFS 2006:804) och livsmedelsförordning (SFS 2006:813) samt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. För åtgärder vid bristande efterlevnad, sanktioner, se avsnitt 7. Av artikel 5 förordning (EU) 2017/625 framgår de allmänna skyldigheterna för behöriga myndigheter avseende bland annat förfaranden för att säkerställa att den offentliga kontrollen och annan offentlig verksamhet är verkningsfull och lämplig

5.2 Kontrollpersonal och utrustning

5.2.1 Personella resurser

Behovsinventering för livsmedelskontrollen genomförs inför varje nytt verksamhetsår. Enligt resultat från behovsinventering behövs för verksamhetsåret 2020 2,05 årsarbetskrafter som inspektörer. Därutöver behövs 0,35 årsarbetskrafter för verksamhetsstödjande personal, där administratör arbetar 0,15 årsarbetskrafter och miljöchef 0,2 årsarbetskrafter.

Behovsinventering av planerad tid sker via en objektslista i excel som benämns Objektslista kontrollplan 2020 där den planerade tiden framgår. Övrig tid såsom registrering, riskklassificering klagomål, information mm planeras utifrån historisk erfarenhet från tidigare år.

Faktiska personella resurser

Tre inspektörstjänster arbetar med livsmedelskontroll enligt följande: en tjänst om 75%, och två tjänster om 65% vardera, varav en handläggare arbetar med dricksvatten på 20%. Detta ger 2,05 årsarbetskrafter.

En årsarbetskraft beräknas kunna arbeta 900 timmar med tillsyn (kontroll, information, rådgivning, prövning mm). Restid tillkommer.

Sammantagen bedömning personella resurser

Enligt redovisade uppgifter ovan anser nämnden att det finns full täckning för verksamhetsåret 2020.

5.2.2 Rutiner för jäv, bisysslor och mutor

Katrineholms kommun arbetar med frågor om jäv, bisysslor och mutor enligt följande dokument:

- Finansdepartementet och Sveriges Kommuner och Landstings Vägledning om mutor och jäv – en vägledning för offentligt anställda.
- Bisysslor, Information till samtliga anställda gällande förtroendeskadliga bisysslor med hänvisning till Lag (1994:260) om offentlig anställning
- Rutin mot jäv upprättad, se G:\LIVS\Rutiner_Rutin för jäv

5.2.3 Utrustning/utrymmen

För livsmedelskontrollen finns följande utrustning/material tillgängligt:

Sterila provburkar från avtalat laboratorium (Eurofins from 2017-02-01)

- Engångsverktyg för provtagning
- Termometrar
- ATP-mätare
- Digitalkamera
- Skyddskläder- rock, hårskydd, skoskydd. Samtliga inspektörer har ett komplett ombyte, reservkläder finns.
- Kylskåp för provförvaring
- Ficklampa
- Skruvmejel

Avtal med service- och teknikförvaltningen om att ett större parti livsmedel kan omhändertas och transporteras till en godkänd livsmedelsanläggning för torr-, kyl- och frysvaror.

5.3 Finansiering av kontrollen

Finansieringen av den offentliga livsmedelskontrollen sker i enlighet med:

- Förordning (EU) nr 2017/625,
- Förordning (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel,
- Livsmedelsverkets vägledning om riskklassificering av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrollavgifter och
- Taxa för offentlig kontroll inom livsmedelsområdet (Kommunfullmäktige 2019-12-16 § 186)

Kortfattat tas avgifter ut enligt följande:

- Avgift för registrering – för registrering av livsmedelsanläggning tas en avgift ut som motsvarar kostnaden för 1 timmes handläggningstid.
- Årlig kontrollavgift - avgiften baseras på riskerna i verksamheten. Antalet kontrolltimmar som beräknas med hjälp av livsmedelsverkets vägledning om riskklassificering av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrollavgifter multipliceras med timtaxan beslutad av kommunfullmäktige. För verksamheter som registrerats betalas den årliga kontrollavgiften från och med det kalenderår då verksamheten påbörjas.
- Avgift för uppföljande kontroll och utredning av klagomål – när verksamhetsutövaren bryter mot regelverket t ex vid upptäckta brister eller befogade klagomål tas timavgift ut motsvarande faktiskt nedlagd kontrolltid.

Artikel 78 förordning (EU) nr 2017/625

1. Medlemsstaterna skall se till att tillräckliga finansiella resurser finns tillgängliga för att tillhandahålla personal och andra resurser som de behöriga myndigheterna behöver för att utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet.

Artikel 79 2c) *De behöriga myndigheterna ska ta ut avgifter eller pålagor för att täcka kostnaderna för offentlig kontroll som ursprungligen inte var planerad och som har blivit nödvändig efter det att bristande efterlevnad hos samma aktör påvisats under en offentlig kontroll som utförts i enlighet med denna förordning och utförs för att bedöma omfattningen och konsekvenserna av denna bristande efterlevnad eller för att verifiera att korrigerande åtgärder har vidtagits.*

Artikel 80 Medlemsstaterna får ta ut andra avgifter eller pålagor för att täcka kostnaderna för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet än de avgifter eller pålagor som avses i artikel 79, om detta inte är förbjudet enligt den lagstiftning som är tillämplig på de områden som omfattas av de bestämmelser som avses i artikel 1.2

5.4 Kompetenskrav och utbildning

För att arbeta med offentlig kontroll av livsmedel i Katrineholms kommun krävs utbildning som livsmedelsinspektör eller annan likvärdig utbildning samt B-körkort. All personal som jobbar inom livsmedelsområdet ska ha tillräckliga kunskaper inom sitt arbetsområde. Ansvarig chef ansvarar för att alla medarbetare har dessa grundläggande kunskaper. Behovsanalys av kompetens genomförs inom arbetsgruppen. Med denna som utgångspunkt upprättas en kompetensutvecklingsplan både på grupp- och individnivå på kort och lång sikt. Uppföljning sker via medarbetarsamtal som genomförs en gång per år. Fortlöpande utbildning sker kontinuerligt. Högskoleutbildning vid sidan av jobbet och aktualiseringskurser uppmuntras och sker efter den enskildes behov.

Samtliga inspektörer kommer, om plats bereds, delta i livsmedelsverkets utbildning om nya kontrollförfordningen och god kontrollsed under våren 2020.

Artikel 5 förordning (EU) nr 2017/625

4. Personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet ska

a) få ändamålsenlig utbildning för sitt kompetensområde så att den på ett kompetent sätt kan utföra sina uppgifter och utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på ett enhetligt sätt,

b) hålla sig uppdaterad på respektive kompetensområde och vid behov få regelbunden vidareutbildning, och

c) få utbildning på de områden som anges i kapitel I i bilaga II och om de behöriga myndigheternas skyldigheter till följd av denna förordning, på lämpligt sätt.

De behöriga myndigheterna, myndigheter för kontroll av ekologisk produktion och organ med delegerade uppgifter ska utarbeta och genomföra utbildningsprogram för att säkerställa att personal som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet får den utbildning som avses i leden a, b och c.

6. Organisation och utförande av kontrollen

6.1 Registrering av kontrollobjekt

För detaljerad planering av livsmedelskontrollen finns en särskild objektslista (exccelfil). Inför varje verksamhetsår körs objektslistan mot ärendehanteringssystemet Castor för att hålla registren uppdaterade. Detta brukar ske under november-december. Vid ingången av 2020 finns i Katrineholm 258 registrerade livsmedelsanläggningar som kommunen är kontrollmyndighet över. Vilka slags livsmedelsverksamheter som finns i Katrineholm och som bygg- och miljönämnden har tillsyn över framgår av tabell 1.

Tabell 1 Antal verksamheter av olika slag.

Typ av verksamhet	Antal i Katrineholms kommun
Restauranger	54
Caféer	47
Mottagningskök	45
Butiker	40
Tillagningskök	33
Catering	7
Lager	7
Mobila anläggningar	6
Bagerier	5
Gatukök	5
Tillverkare	3
Transportörer	2
Matmäklare	2
E-handel	1
Importör	1

6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll

Livsmedelskontrollen ska vara riskbaserad, genomföras regelbundet och så ofta som det är lämpligt för att uppnå lagstiftningens mål. Tilldelad kontrolltid, prioritering mellan kontrollobjekten, kontrollintervall och typ av objekt sker genom tillämpning av livsmedelsverkets vägledning "Riskklassning av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolltid". Indelningen i riskklasser grundas på riskerna (i första hand mikrobiologiska) som finns i respektive verksamhet, verksamhetens/produktionens storlek och om man vänder sig till

särskilt känsliga konsumentgrupper. I tabell 2 redovisas fördelningen av antalet verksamheter i respektive riskklass. Riskklass 1 innebär störst risk och riskklass 8 är de verksamheter med lägst bedömd risk. För detaljerad redovisning hänvisas till excelfilen *Objektslista kontrollplan 2020* som finns under G:\. Information om objekten finns även i ärendehanteringssystemet Castor.

Tabell 2 Verksamheter inom respektive riskklass 2020-01-01.

Riskklass	Antal verksamheter
1 Stora eller mycket stora verksamheter med hög risk	0
2	0
3	9
4	14
5	24
6	63
7	95
8 Små verksamheter med låg risk	53

Utöver risk påverkas den årliga kontrolltiden också av behovet av att kontrollera märkning på verksamheten samt av tidigare erfarenheter av kontrollen.

Hos livsmedelsverksamheter i riskklass 1-6 genomförs kontroll/-er vanligen årligen, verksamheter i riskklass 7 får kontroll minst vartannat år och verksamheter i riskklass 8 minst vart tredje år.

Antalet planerade kontroller per år	2020	2021	2022
	313	267	292

Under 2020 kommer flera projekt att genomföras.

Det första projektet genomförs under våren 2020 och syftet är att kontrollera specialkosthantering inom skola och förskola. I Katrineholms kommuns förskolor och skolor finns en del barn med födoämnesallergi. Dessa barn ska serveras specialkost som är fri från de allergener som barnen inte tål. Trots goda förutsättningar för specialkosthantering förekommer incidenter där barn med födoämnesallergi utsätts för allergener. Vid en allergisk reaktion kan symtom komma inom några minuter eller upp till några timmar efter att barnet ätit allergenet. Symtomen vid en allergisk reaktion kan variera från svaga till allvarliga med anafylaktisk chock som följd. Livsmedelsgruppen kommer därför rikta sitt fokus på specialkosthanteringen på skolor och förskolor för att säkerställa att alla barn med födoämnesallergi dagligen serveras säkra livsmedel.

Under hösten 2020 genomförs ett nationellt projekt baserad på operativt mål 5 vars syfte är att kontrollera att spårbarhet av kött fungerar på mindre livsmedelsbutiker som inte är anslutna till de stora detaljhandelskedjorna. Hela projektbeskrivningen med instruktionerna

I slutet år året kommer livsmedelsgruppen att genomföra ett projekt vars syfte är att kontrollera livsmedelshygien hos de restauranger som arrangerar julbord eller erbjuder julmat. Syftet med projektet är att få ett helhetsintryck av hur restaurangerna hanterar sina julbord. Företagen ska

kunna redogöra för sina rutiner kring julbordet och dess hantering av livsmedlen såväl före som under och efter serveringen, vilka temperaturgränser man har, nedkylningsrutiner mm.

6.3 Rutiner för utförande av kontroll

För kontrollverksamheten används vägledningar, kontrollhandböcker och branschriktlinjer som är framtagna av livsmedelsverket och som finns på livsmedelsverkets hemsida www.slv.se. Då nya vägledningar kommer eller gamla uppdateras anpassas kontrollen till dessa. Före kontrollen bestäms vilka lagstiftningsområden som ska kontrolleras under kontrollen. Alla relevanta lagstiftningsområden kontrolleras regelbundet. I rapporteringen till Livsmedelsverket används den checklista som är kopplad till rapporteringen. Mallar för de skrivelser som används är finns i ärendehanteringssystemet Castor.

Samhällsbyggnadsförvaltningens informationsmaterial om livsmedelslagen finns under G:\Miljö\LIVS samt på www.katrineholm.se.

De kontrollmetoder som används är inspektion, revision och provtagning, rutiner finns under G\Miljö\LIVS\Rutiner.

6.4 Provtagning och analys

Katrineholms kommun har från och med 1/2 2017 avtal med det ackrediterade laboratoriet Eurofins AB i Lidköping. Avtalet är baserat på Livsmedelsverkets vägledning "Upphandling av analystjänster för offentlig kontroll av livsmedel och för föreskriven regelbunden kontroll av dricksvatten". Provtagning sker huvudsakligen vid misstanke om matförgiftning eller allergisk reaktion.

Laboratoriet kontaktas vid behov för råd om hur provtagning ska utföras. Rutin för att skicka prover sker genom att prov lämnas i kylskåp i reningsverket Rosenholm där labbet rutinmässigt hämtar prover kl 15 en dag per vecka. På samhällsbyggnadsförvaltningen finns ett lager med burkar och skedar (minst 20 st) för provtagning samt ett kylskåp endast avsett för förvaring av prover/omhändertaget. Avtal med service- och teknikförvaltningen finns för förvaring av större parti omhändertaget livsmedel om kylskåpet inte skulle räcka till. Uppföljning av ackrediteringen sker årligen genom kontakt med laboratoriet och i samband med upphandlingar.

Rutin för provtagning finns på G\MILJÖ\LIVS\Rutiner

6.5 Rapportering av kontrollresultat

6.5.1 Rapportering till verksamhetsutövare

Då kontroll genomförts skickas kontrollrapport enligt artikel 17, kontrollförordningen (2017/625). Kontrollrapport skickas ut till verksamheten oavsett resultat. Utskick sker via post eller e-post senast två veckor efter utförd kontroll.

6.5.2 Rapportering till Livsmedelsverket

Kontrollresultat för livsmedelsanläggningar i kommunen ska enligt LIVSFS 2009:13 årligen rapporteras till Livsmedelsverket. Underlaget till rapporteringen hämtas från ärendehanteringssystemet.

6.6 Öppenhet i kontrollen

I Sverige regleras öppenheten i kontrollen framförallt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I korthet innebär detta att alla myndigheter är

skyldiga att föra register över de allmänna handlingar som finns hos myndigheten. Ett sådant register kallas vanligtvis för diarium. I diariet registreras uppgifter om dels de handlingar som kommer in till myndigheten, till exempel brev och ansökningar, dels de handlingar som upprättas vid myndigheten, till exempel beslut och kontrollrapporter. I diariet registreras både offentliga och hemliga handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock vara sekretessbelagda, alltså hemliga. Detta ska prövas av myndigheten utifrån gällande lagstiftning när någon ber att få ut en handling.

Kontrollrapporter eller resultatet av dem publiceras inte men lämnas ut vid efterfrågan.

Artikel 11 förordning (EU) 2017/625 Öppenhet i offentlig kontroll

1. De behöriga myndigheterna ska utföra offentlig kontroll med en hög grad av öppenhet och ska åtminstone en gång om året, bland annat genom offentliggörande på internet, tillhandahålla allmänheten relevant information om hur den offentliga kontrollen är organiserad och hur den utförs. De ska också säkerställa att information om följande offentliggörs regelbundet och i vederbörlig tid:

- a) Typ, antal och resultat av offentliga kontroller.*
- b) Typ av och antal fall av bristande efterlevnad som påvisats.*
- c) Typ av och antal fall där de behöriga myndigheterna vidtagit åtgärder i enlighet med artikel 138.*
- d) Typ av och antal fall där de sanktioner som avses i artikel 139 ålagts.*

Den information som avses i andra stycket a–d i denna punkt får, där så är lämpligt, tillhandahållas genom offentliggörande av den årliga rapport som avses i artikel 113.1. 2. De behöriga myndigheterna ska fastställa förfaranden för att säkerställa att oriktigheter i den information som tillhandahålls allmänheten vederbörligen rättas till. 3. Behöriga myndigheter får offentliggöra eller på annat sätt tillhandahålla allmänheten information om klassningen av enskilda aktörer på grundval av resultatet från en eller flera offentliga kontroller, under förutsättning att följande villkor är uppfyllda: a) Klassningskriterierna är objektiva, öppet redovisade och allmänt tillgängliga. b) Lämpliga arrangemang har införts för att säkerställa att klassningsförfarandet är rättvist, enhetligt och öppet.

7. Sanktioner – åtgärder vid bristande efterlevnad

I "Livsmedelsverkets vägledning om sanktioner i livsmedelslagstiftningen" finns beskrivet vilka åtgärder som kan vidtas om lagstiftningen inte följs. Nämnden arbetar efter denna vägledning. För att säkerställa att brister åtgärdas har inspektörerna delegation på att meddela föreläggande, föreläggande med vite och förbud. Att åtalsanmäla betraktas som verkställighet.

Den 1 januari 2019 infördes sanktionsavgifter för vissa överträdelse av livsmedelslagstiftningen, däribland bristande registrering av livsmedelsanläggningar. Nämnden följer livsmedelsverkets vägledning i frågan.

8. Uppföljning och utvärdering av kontrollen

8.1 Uppföljning

Förvaltningens uppföljning och planering av den offentliga kontrollen

Livsmedelsinspektörerna har planeringsmöte inför varje nytt kvartal. Där följs föregående kvartal upp och nästa planeras. Vid halvårsskiftet sker en utökad utvärdering huruvida kontrollen följt verksamhetsplanen. Vid årsskiftet utvärderas även den årliga verksamhetsplanen. För att öka samsynen mellan inspektörerna genomförs då och då kontroll där man går ut två och två. Iakttagelser från inspektioner, och kontrollrapporter går igenom i arbetsgruppen för att systematiskt förbättra och lära av varandra. För samsyn inom länet och landet sker kontakt med andra myndigheter som bedriver livsmedelskontroll, tex länsträffar och utbildningar. Varje år sker genomgång och uppdatering av samtliga rutiner.

Avdelningschefen medverkar vid enstaka inspektionstillfällen med respektive handläggare och granskar likaså stickprovsmässigt kontrollrapporter för att säkerställa att kontrollen håller jämn och hög kvalitet.

8.2 Revisioner

Bygg- och Miljönämnden revideras av länsstyrelsen i Södermanland. Detta skedde senast den 19 maj 2016.

8.3 Utvärdering

Samhällsbyggnadsförvaltningens kontrollverksamhet kommer att följas upp av nämnden genom redovisning av nyckeltal såsom antal utförda kontroller, registreringar och riskklassificeringar per kvartal. Även andra nyckeltal kan förekomma. Nämndens myndighetsutövning ingår i kommunens Nöjd Kundindex-undersökning som numera genomförs årligen.

Förvaltningen skickar också ut en kundenkät i samband med varje beslut och inspektionsrapport för att följa upp handläggningstid, bemötande, tillgänglighet och information via hemsidan. Digital inspektionsrapport åtföljs av digital enkät. Sammanställning och uppföljning av kundenkäter görs varje halvår.

Artikel 6 förordning (EU) 2017/625 *Revision av behöriga myndigheter*

1. För att säkerställa sin efterlevnad av denna förordning ska de behöriga myndigheterna utföra internrevisioner eller låta sin myndighet revideras, och de ska med beaktande av resultaten vidta lämpliga åtgärder.

2. De revisioner som avses i punkt 1 ska vara föremål för oberoende granskning, och utföras på ett öppet sätt.

9. Beredskap

Vid utbrott av matförgiftningar hänvisas till "Rutin för matförgiftning" som finns under G:\Bygg Miljö Trafik\Miljö\LIVS\Rutiner. Beredskapsplan för dricksvatten finns i pärm "Katastrofplan Kerstinboda Vattenverk". Huvudman för det kommunala dricksvattnet är Sörmland Vatten och Avfall AB. Kommunövergripande finns en krishanteringsplan och en risk- och sårbarhetsanalys.

En beredskapsplan vid livsmedelsutbrott har upprättats av samhällsbyggnadsförvaltningen i december 2016; G\MILJÖ\LIVS\Rutiner\Beredskapsplan

Tillsynsplan folköl, tobak och receptfria läkemedel 2020

Bygg- och miljönämnden

Innehåll

Inledning	3
Tillsyn av försäljning och servering av folköl	3
Tillsyn av handel med tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare	3
Tillsyn av rökfria miljöer.....	3
Tillsyn av receptfria läkemedel	4
Mål för tillsynen	5
Övergripande mål.....	5
Försäljning och servering av folköl	5
Tobaksförsäljning och rökfria miljöer	5
Receptfria läkemedel.....	5
Samhällsbyggnadsförvaltningens mål för tillsynen år 2020	5
Åtgärder vid bristande efterlevnad.....	5
Sanktioner särskilt vid tillsyn av receptfria läkemedel.....	5
Ansvarsfördelning inom tillsynsområdet	6
Samverkan i tillsynen (borde inte det kunna vara ett mål att öka) .... Fel! Bokmärket är inte definierat.	
Samordnad tillsyn.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Resurser och finansiering	7
Resurser för tillsynen	7
Finansiering av tillsynen	7
Antal verksamhetsutövare 2020-01-01	7

Inledning

Tillsyn av försäljning och servering av folköl

Med folköl avses öl med en alkoholhalt som överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent enligt alkohollagens 1 kap 8 §. Tillsyn sker enligt riskklassning. Samtliga registrerade handlare/verksamheter får tillsyn varje år. Avgiften för tillsynen är fastställd i Katrineholms författningssamling KFS nr. 4.21.

Anmälan om handel/servering ska ha kommit in till Bygg- och miljönämnden innan försäljningen eller servering får påbörjas. Tillsynen samordnas med livsmedelskontrollen.

De riktlinjer som styr tillsynen utgår från Alkohollagen. Enligt den ska den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl utöva särskild tillsyn genom egenkontroll. Vid den offentliga tillsynen kontrolleras efterlevnaden av den aktuella egenkontrollen och lagstiftningen i övrigt. Det handlar främst om handlarens rutiner kring ålderskontroll och information om gällande regler till sin personal. Kommunen har möjlighet att genomföra så kallade kontrollköp av folköl för att kontrollera hur åldersgränsen följs i butiken. Resultatet av ett kontrollköp kan sedan utgöra ett diskussionsunderlag mellan kommunen och den som säljer varorna. Resultatet får dock inte utgöra en grund för föreläggande eller förbud.

Om avvikelse från lagstiftningens krav upptäcks föreläggs verksamheten att åtgärda dessa. Uppföljning sker i nära anslutning till åtgärdsdatum.

Tillsyn av handel med tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Samtliga registrerade handlare/verksamheter får tillsyn varje år. Tillsynen kan ske både via inre och yttre kontroll. Avgiften för tillsynen är fastställd i Katrineholms författningssamling (KFS nr. 4.21). Tobaksförsäljning får inte påbörjas förrän tillstånd inhämtats av tillsynsmyndigheten. De tobaksförsäljare som hade sin verksamhet anmäld innan 1 juli 2019 och inkommit med ansökan om tillstånd innan 1 november 2019 får fortsätta sin försäljning tills tillsynsmyndigheten gjort tillståndsprövningen klart. För försäljning av e-cigaretter och påfyllningsbehållare gäller anmälningsplikt istället för tillståndsplikt.

Kommunen har möjlighet att genomföra så kallade kontrollköp för att kontrollera hur åldersgränsen följs i butiken. Resultatet av ett kontrollköp kan sedan utgöra ett diskussionsunderlag mellan kommunen och den som säljer varorna. Resultatet får dock inte utgöra en grund för föreläggande eller förbud. Tillsyn genom kontrollköp är inte planerat att genomföras under 2020.

Tillsyn av rökfria miljöer

Tobakslagen förbjuder rökning i vissa offentliga miljöer och gemensamhetslokaler. Det är den som äger eller på annan grund förfogar över en lokal, ett annat utrymme eller ett område utomhus som omfattas av rökfria miljöer som är ansvarig för att reglerna om rökfria miljöer följs.

Kommunen är tillsynsansvarig myndighet för reglerna om rökfria miljöer. Exempel på rökfria miljöer är lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet, för gemensamt bruk i bostäder, i restauranger m fl., och utomhus på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem, på uteserveringar, lekplatser, perronger, och vid entréer

till lokaler som allmänheten har tillträde till. Kommunfullmäktige i Katrineholm har också beslutat att de kommunala badplatserna, parkerna och utegymmen ska vara rökfria miljöer.

Samhällsbyggnadsförvaltningens tillsyn av rökfria miljöer på skolor sker genom oanmälda kontroller av skolgårdar samt genom systemtillsyn i samtal med rektorer om verksamhetens eget arbete för en rökfri skola. Tillsynen av skolgårdarna sker i samband med ordinarie hälsoskyddstillsyn, ungefär vart tredje år. Samhällsbyggnadsförvaltningen gör tillsyn på andra rökfria miljöer i projektform.

Tillsyn av receptfria läkemedel

Samhällsbyggnadsförvaltningens tillsyn av försäljning av receptfria läkemedel sker framförallt i samband med livsmedelskontroll. Kommunens ansvar gäller de receptfria läkemedel som säljs i andra butiker än ett apotek. Vid tillsynen kontrolleras att verksamheten har ett egenkontrollprogram samt hur märkning och skyltning ser ut. Vid tillsynen kontrolleras även vilka rutiner som finns för att personalen ska sköta ålderskontrollen.

Mål för tillsynen

Övergripande mål

Försäljning och servering av folköl

Alkohollagen är en skyddslagstiftning. Syftet med lagen är att begränsa den skadliga användningen av alkohol, till exempel allt för tidig alkoholdebut, berusningsdrickande och ordningsstörningar. Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar.

Tobaksförsäljning och rökfria miljöer

Tobakslagen är en skyddslagstiftning med det övergripande målet att motverka tobaksbrukets medicinska skadeverkningar. Genom lagstiftning, information och stöd till ett allsidigt tobakspreventivt arbete vill staten förebygga tobaksdebuten bland barn och ungdom, uppmuntra till tobaksavvänjning och skydda mot skadeverkningar av passiv rökning.

Receptfria läkemedel

Att kontrollera efterlevnaden av regelverket för att handel med receptfria läkemedel följs och vid brister rapportera det mot läkemedelsverket som har det övergripande tillsynsansvaret och möjligheter till sanktioner.

Samhällsbyggnadsförvaltningens mål för tillsynen år 2020

Det finns tre planerade mål för samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhet inom området:

- Genomföra planerade tillsyner/kontroller enligt gällande lagstiftning
- Inkommen ansökan/anmälan behandlas inom utlovad svarstid
- Tillsyn i samverkan med andra myndigheter (t ex polis, skatteverket, socialnämnden)

Planerad tillsyn, antal inspektioner	2020	2021	2022
Folköl	25	25	25
Tobak	34	34	34
Receptfria läkemedel	18	18	18

Åtgärder vid bristande efterlevnad

Om avvikelse från lagstiftningens krav upptäcks föreläggs verksamheten att åtgärda dessa. Uppföljning sker i nära anslutning till åtgärdsdatum.

Sanktioner särskilt vid tillsyn av receptfria läkemedel

När Samhällsbyggnadsförvaltningen upptäcker eventuella avvikelser mot lagen ska en rapport skickas till Läkemedelsverket som vidtar lämpliga sanktioner mot företaget. Läkemedelsverket får meddela de förelägganden eller förbud som behövs för att lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den ska följas. Besluten får överklagas till förvaltningsrätten.

Ansvarsfördelning inom tillsynsområdet

Enligt alkohollagen ansvarar kommunen tillsammans med polismyndigheten för den omedelbara tillsynen över detaljhandelsförsäljning och servering av folköl. På liknande sätt ansvarar kommunen och polismyndigheten för tillsynen över detaljhandeln av tobaksvaror enligt tobakslagen. Kommunen har också ansvaret för den omedelbara tillsynen av bestämmelserna om rökfria miljöer såsom skolgårdar.

Regional tillsynsmyndighet är Länsstyrelsen som bland annat ska ge kommunerna vägledning men också utöva tillsyn av kommunernas verksamhet avseende alkohollagens och tobakslagens efterlevnad.

Central tillsynsmyndighet är Folkhälsomyndigheten, som ska följa utvecklingen och vara vägledande vid tillämpningen av alkohollagen och tobakslagen.

Kommunen ska även kontrollera att handlare utanför apoteken som säljer receptfria läkemedel efterlever kraven enligt lagen om handel med vissa receptfria läkemedel. Kommunerna har i lagstiftningen fått ansvaret för kontrollen av att regelverket följs och Läkemedelsverket har rollen som övergripande tillsynsmyndighet. Läkemedelsverket ger även kommunen tillsynsvägledning för kommunernas kontroll av receptfria läkemedel.

Samhällsbyggnadsförvaltningens miljöavdelning utför tillsynen inom bygg- och miljönämndens ansvarsområde. Hur beslutsrätten har delegerats beskrivs i delegationsordningen.

Samverkan kring tillsynen enligt alkohollagen och tobakslagen sker regelbundet med bland annat polismyndigheten. Samverkan sker genom samordnade tillsynsinsatser men även genom underrättelseverksamhet och remitteringar.

Samarbete för alkohol- och tobakstillsynen sker också med de andra kommunerna i länet, genom olika nätverksträffar för handläggare i länet som initieras av länsstyrelsen.

Resurser och finansiering

Resurser för tillsynen

Samhällsbyggnadsförvaltningen upprättar inför varje år en samlad behovsutredning för hela miljö- och hälsoskyddsverksamheten. Behovsutredningen antas sedan av bygg- och miljönämnden. Behovsutredningen redovisar behovet av tillsyn inom de olika ansvarsområdena samt avsatta resurser för respektive ändamål. För tillsynen enligt alkohollagen, tobakslagen och lag om handel med receptfria läkemedel är följande resurser avsatta 2020. Resurserna motsvarar inte bedömt behov, ca 80 timmar saknas.

Öl, tobak, läkemedel	Resurser	Behov
Tillsyn försäljningsställen	174	174
Tillsyn rökfria miljöer	0	20
Rådgivning, information	0	40
Klagomålshantering	0	20
Tillståndsprovning tobaksförsäljning	245	245
Summa	419	499

Tid för fortbildning, extern och intern samverkan etc ligger utanför ovan redovisad tid.

Finansiering av tillsynen

Bygg- och miljönämndens tillsyn enligt alkohollagen, tobakslagen och lagen om handel med vissa receptfria läkemedel finansieras av avgifter och skattemedel.

Kommunfullmäktige fattar beslut om taxan för tillsynen. Taxan utgörs av årliga tillsynsavgifter och avgifter för ansökningar och anmälningar.

Med anledning av den nya Lag om tobak och liknande produkter har kommunfullmäktige antagit en ny taxa för tobakstillsynen (och tillsyn enligt alkohollagen). Den gäller från 1 januari 2020.

Antal verksamhetsutövare 2020-01-01

Tobak 34

Folköl 20

Folköl servering 5

Receptfria läkemedel 18

E-cigarett med behållare 2

Vår handläggare

Malin Lundhe
AdministratörBygg- och miljönämnden
Katrineholms kommun

11. Meddelanden

Förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar att lägga redovisningen till handlingarna.

Vår handläggare
Malin Lundhe

Meddelanden

SAKEN Beslut om upphävande av strandskyddsdispens på fastigheten XXXXX

BESLUT Länsstyrelsen upphäver det överprövade beslutet.

SAKEN Avgift för ansökningar om bygglov m.m. på fastigheten XXXXX i Katrineholms kommun

BESLUT Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

SAKEN Bygglov för stall och silor på fastigheten Katrineholm XXXXX

BESLUT Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Katrineholms kommun	Besöksadress: Trädgårdsgatan 1	Org.nummer: 212000-0340
Samhällsbyggnadsförvaltningen	Telefon: 0150-57700	www.katrineholm.se
641 80 Katrineholm	E-post: samhallsbyggnadsforvaltningen@katrineholm.se	